

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

Možnosti výchovy a vzdělávání v oblasti přípravy na rodičovství v ČR
Diplomová práce

Autor: Bc. Kateřina Jurčiková
Studijní program: N7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Vedoucí práce: Mgr. Leona Stašová, Ph.D.

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Kateřina Jurčiková

Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Název závěrečné práce: **Možnosti výchovy a vzdělávání v oblasti přípravy na rodičovství v ČR**

Název závěrečné práce AJ: Possibilities of education in the area of family preparation in CR

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce je zaměřena na téma výchovy a vzdělávání v oblasti přípravy na rodičovství. Cílem práce je zmapovat aktuální situaci v České republice z hlediska možností výchovy a vzdělávání současných a nastávajících rodičovských generací. Teoretická část popisuje jednotlivé sféry státního i neziskového sektoru (školství, zdravotnictví, sociální služby) věnující se problematice rodičovství. Úkolem výzkumného šetření je zjištění informací, do jaké míry je vzdělávání v těchto oblastech dostupné a jaký je o ně zájem z pohledu veřejnosti. K získání informací je využito kvantitativní a kvalitativní obsahové analýzy dokumentů a výzkumných rozhovorů.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Leona Stašová, Ph.D.

Konzultant:

Oponent: Ing. et Bc. Stanislav Míček, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 20. 12. 2013

Datum odevzdání závěrečné práce: 6. 3. 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně, pod vedením vedoucí práce Mgr. Leony Stašové, Ph.D., a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 6. 3. 2015

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat Mgr. Leoně Stašové, Ph.D. za poskytnutí cenných rad, ochotu a vstřícný přístup při vedení této diplomové práce.

Anotace

JURČIKOVÁ, Kateřina. *Možnosti výchovy a vzdělávání v oblasti přípravy na rodičovství v ČR*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015, 96 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zaměřuje na problematiku přípravy na rodičovství nastávajících a současných rodičů. Teoretická část práce se zabývá tématem plánování rodičovství, které s oblastí přípravy do jisté míry souvisí. Uvedeny jsou změny v časování rodičovství, současný trend odkládání rodičovství a podmínky pro založení rodiny. Další část je věnována rodičovství, jeho funkcím a rozdělení rodičovských rolí – mateřství a otcovství. Empirická část popisuje možnosti výchovy a vzdělávání v oblasti přípravy na rodičovství dostupné v České republice. Podkapitoly jsou děleny dle oblastí působení poskytovatelů vzdělávání, a na možnosti vzdělávání z dalších zdrojů. Pro získání výsledků bylo využito kvalitativní a kvantitativní analýzy dat z internetu, internetových diskuzí a výzkumných rozhovorů. Následně je popsán sběr a zpracování získaných dat, který poukazuje právě na dostupnost a rozmanitost nabídky vzdělávání v přípravě na rodičovství. Postoje rodičů k tématu přípravy na rodičovství jsou zahrnuty v odpovědích respondentek. Přílohy obsahují přehled dostupné literatury a vybrané adresy internetových stránek zaměřených na téma rodičovství.

Klíčová slova: rodičovství, rodiče, výchova a vzdělávání, příprava na rodičovství.

Annotation

JURČIKOVÁ, Kateřina. *Possibilities of education in the area of family preparation in CR*. Hradec Králové: Faculty of education, University of Hradec Králové, 2015, 96 p. Diploma thesis.

Diploma thesis focuses on the issue of preparation for parenthood future and current parents. The theoretical part deals with the issue of family planning, with which to a certain extent preparation areas are related. Included are changes in the timing of parenthood, the current trend of postponement of parenthood and conditions for family formation. Next section is devoted to parenting, its functions and the division of parental roles - motherhood and fatherhood. The empirical part describes the possibilities of education in family preparation available in the Czech Republic. The subsections are separated by areas learning providers and education opportunities from other sources. To obtain the results were used qualitative and quantitative analysis of data from the internet, online discussions and research interviews. Subsequently there is described the collection and processing of data, which refers just on the availability and diversity of education in family preparation. Attitudes of parents to the topic of preparation for parenthood are included in the answers of respondents. The appendix contain an overview of the available literature and selected addresses of websites focused on the topic of parenthood.

Keywords: parenthood, parents, education, family preparation.

Obsah

Úvod	9
I. Teoretická část.....	12
1. Plánování rodičovství	12
1.1 Časování rodičovství.....	13
1.2 Podmínky pro rodičovství.....	16
1.3 Odkládání rodičovství	18
2 Rodičovství jako životní role.....	22
2.1 Funkce rodičovství.....	25
2.2 Rozdělení rodičovských rolí	28
2.2.1 Mateřství.....	30
2.2.2 Otcovství	31
2.2.3 Organizace podporující rodiče a bezdětné	34
II. Empirická část.....	38
3 Výzkumné šetření	38
3.1 Sběr a zpracování dat	39
3.1.1 Internetové zdroje: Vyhledávač Google.com.....	41
3.1.2 Diskuzní fóra	46
3.1.3 Knihovní systémy.....	51
3.1.4. Knihkupectví	54
3.2 Rozhovory.....	55
3.2.1 Zpracování dat a výsledky.....	56
4 Možnosti vzdělávání a výchovy v přípravě na rodičovství	60
4.1 Oblast školství.....	61
4.1.1 Základní školy	61
4.1.2 Střední školy, Vyšší odborné školy, Vysoké školy.....	62
4.2 Oblast zdravotnictví	63
4.2.1 Předporodní kurzy	63
4.2.2 Poradenství – gynekologie, porodnice, dětský lékař.....	65
4.2.4 Služby porodní asistence nebo doly	66
4.3 Další subjekty.....	67
4.3.1. Možnosti vzdělávání v regionu Hradec Králové.....	69
4.4 Literatura.....	70

4.4.1 Vybrané publikace.....	72
4.5 Internet.....	74
4.6 Jiné zdroje.....	77
4.6.1 Časopisy.....	78
4.6.2 Videá, dokumentární filmy, televizní pořady.....	78
Závěr výzkumného šetření.....	81
Závěr.....	83
Seznam použité literatury.....	84
Elektronické zdroje.....	85
Přílohy.....	89

Úvod

Problematika rodičovství, a s tím i příprava na něj, je v současné době aktuální a v rámci oboru sociální pedagogiky také důležité téma. Právě rodina hraje v životě jedince velkou roli a rodičovský přístup může ovlivnit jeho osobnost, ale i celou budoucnost. Nastávající i současní rodiče se na tuto životní roli mohou připravovat ještě před narozením dítěte nebo v průběhu jeho života při daném vývojovém období, či podle potřeby řešení konkrétní situace. Úkolem rodiče je dle legislativy, ale také psychologie nebo sociologie, podpořit správný vývoj dítěte a zajistit podmínky pro to, aby se stal plnohodnotným členem společnosti. Zvládnutí tohoto úkolu je důležitým prvkem také z pohledu sociální pedagogiky, kde je rodina a vliv rodinného prostředí považován za jeden z hlavních podpůrných prvků socializace jedince.

Problematika přípravy na rodičovství není zatím komplexně zpracována. Nejčastěji je obsahem publikací celkové téma rodiny, v rámci oboru sociologie (např. Možný, (2006)) nebo vývojové psychologie (např. Langmeier, Říčan, Vágnerová). Téma rodičovství je často také předmětem sociologických studií, kde je problematika podrobně zpracována z různých úhlů pohledu, zejména genderového rozdělení rodičovských rolí, ale také postoje mladých lidí k zakládání rodiny nebo novodobému jevu odkládání rodičovství do pozdějšího věku a fenoménu bezdětnosti. Autory zabývající se touto oblastí v sociologických studiích jsou například Radka Dudová, Dana Hamplová, Hana Hašková, Jana Chaloupková, Alena Křížková, Petra Šalamounová a další. Tyto publikace lze nalézt v seznamu použité literatury, protože byly využity pro zpracování teoretické části diplomové práce.

Cílem této práce je analyzovat současnou edukační nabídku pro nastávající i současné rodiče v oblasti výchovy a vzdělávání v přípravě na rodičovství. Příprava na rodičovství však může být považována za relativní pojem, záleží tedy na očekávání rodičů, co by mělo být náplní vzdělávání a hlavně jeho výstupem. Samozřejmě, neexistuje žádný univerzální návod či manuál péče o dítě. Záleží na individuálním rozhodnutí rodičů, co z teoretické průpravy nebo získaných zkušeností z praxe dále využijí. Rodič se prostřednictvím vzdělávání může seznámit se situacemi, které mohou, ale nemusí v životě dítěte nastat. A pokud nastanou, existují dále zdroje informací, které tyto specifické požadavky dokáží uspokojit nebo směřovat rodiče k jiným možnostem řešení. V přehledu nabízených možností se nacházejí subjekty poskytující vzdělávání v podobě poradenství, kurzů, přednášek, atd. A také možnosti vzdělávání v domácím prostředí, které si volí rodič zcela

individuálně dle potřeby, např. knihy, časopisy, internetové stránky, apod. Není tam však uveden faktor rodinné výchovy, zážitků a zkušeností z okolí člověka v celém dosavadním životě.

Člověk v průběhu života potkává různé lidi, které později může považovat za vzor nebo naopak odstrašující případ. Z těchto situací si sám může vytvořit postoj k rodičovství a skládat prvky k výchově svého vlastního dítěte. Jistě si lidé pamatují zážitky ze svého dětství, jak byli vychováváni a jak o ně rodiče pečovali. Od dětí v mateřské škole nebo ze sousedství každý mohl pozorovat, že ostatním rodiče dovolí něco jiného, kupují jim něco jiného, chodí spát později, apod. V jistém slova smyslu je tedy každý „připravován“ na rodičovství v průběhu života od útlého dětství už pouze tím, že je v kontaktu s ostatními lidmi. Pokud se tedy v rozhovorech či v diskuzích s maminkami objevují odpovědi odmítající nějakou přípravu na rodičovství, určitě byly pro tuto situaci vybaveny poznatky z průběhu života, ať už z rodiny, školy nebo širšího okolí. Nepřipravovaly se na svou roli záměrně, ale mohly čerpat z načerpaných poznatků a zkušeností z průběhu života.

Teoretická část se ale věnuje rodičovství obecně. První kapitola se zabývá časováním rodičovství a popisuje také změny v reprodukčním chování na našem území. Tyto změny jsou zřejmé zejména v prostředí vysokých škol, kdy pouze malý podíl studentek přerušuje studium kvůli těhotenství nebo současně studuje při rodičovské dovolené. Po ukončení studia se pak stává prioritou získat zaměstnání a dosáhnout finanční nezávislosti potřebné k založení vlastní rodiny. S tím souvisí také následující dvě podkapitoly o podmínkách rodičovství a odkládání rodičovství do pozdějšího věku či bezdětnosti. V druhé polovině teoretické části se již věnuji vymezení rodičovství jako životní role, důraz je kladen zejména na rozdělení ženské a mužské role, které je v současné době velmi aktuální a stále diskutované. V této kapitole se snažím nejen vymezit funkce rodičovské role z hlediska fungování rodiny nebo uspokojování potřeb dítěte. Není vynechán ani pohled na věc ze strany rodiče, jeho vnímání rodičovské role, ale také pojetí dané role z hlediska vnímání společností. Pro tyto účely je do teoretické části přiřazeno téma podpory mateřství a otcovství různých organizací.

Empirická část si již klade za úkol splnit hlavní cíl diplomové práce zpracováním náhledu na aktuální možnosti ve výchově a vzdělávání v rodičovství. Hlavní metodou výzkumného šetření je kvalitativní obsahová analýza, zejména z prostředí internetu, ale také literatury dostupné v obchodech a knihovnách. Z hlediska logického uspořádání práce je kapitola

pojednávající o možnostech edukace v oblasti rodičovství zanesena do empirické části práce, až po popisu sběru a zpracování dat. Pro doplnění informací bylo využito internetových diskuzí a několika rozhovorů s mladými maminkami. Hned na začátek by mělo zaznít upozornění, že účelem práce není reklama nebo podpora pouze vybraných subjektů, ale tento přehled by měl sloužit pouze orientačně. Vzhledem k tomu, že se pro potřeby v přípravě na rodičovství nebo řešení aktuálních problémů v péči a výchově dítěte, nabízí mnoho možností, je pouze na daném jedinci, které prostředky si pro své využití v praxi vybere, které mu budou sympatičtější nebo jaký přístup ve výchově zastává. Předmětem této práce není dané nabídky porovnávat či hodnotit, ale pouze předložit čtenáři jako možnost k nahlédnutí či využití inspirace k dalšímu hledání podnětů. Zároveň také nejsou odděleny možnosti přípravy na rodičovství nastávajících rodičů a současných, kteří řeší aktuálně vzniklé problémy nebo se připravují na další vývojové fáze rodičovství. Přípravu na rodičovství s ohledem na vývojové období dítěte, lze považovat za dlouhodobou.

I. Teoretická část

Teoretická část je složena ze dvou hlavních kapitol. Dle časové posloupnosti byla zvolena jako první kapitola o plánování rodičovství. Pokud je hlavním tématem oblast přípravy na rodičovství, může být tato kapitola považována za vhodnou, zejména pro své propojení s přípravou na vstup do rodičovské role. Obě oblasti se mohou vzájemně prolínat, např. pokud rodiče při plánování založení rodiny využívají různých zdrojů a zjišťují, co je nezbytné zajistit pro dítě, nebo v situaci, kdy ženy, které chtějí otěhotnět, hledají rady pro úpravu životosprávy, aby k této události došlo, co nejdříve. Druhá kapitola se již zabývá tématem rodičovství a rodičovské role. Důraz je kladen také na rozdělení mužské a ženské role v rodičovství, vnímání rolí samotnými jedinci z hlediska vývojové psychologie, ale také rozdílných vnějších podmínek pro roli rodiče daného pohlaví.

1. Plánování rodičovství

„Jednou z klíčových životních událostí je rodičovství, které sociologové rodiny považují za definitivní vstup do dospělosti a událost, která nezvratně změní identitu každého člověka.“ (Katrňák, 2010, s. 36) Sociologové, ale i odborníci z oboru psychologie tento krok v životě člověka považují za zlomový. I přesto se dá na tuto životní změnu do jisté míry připravit, nebo naplánovat, kdy k této události dojde, například pomocí užívání nějaké formy antikoncepce. Pokud lidé plánují založit rodinu, jistě zvažují své postoje a názory pro i proti tomuto zásadnímu, a hlavně nevratnému rozhodnutí. Při plánování rodinného života berou v úvahu své materiální, finanční podmínky, ale také své osobní, psychické dispozice. Dle publikací a výsledků výzkumů uváděných v sociologických studiích, které jsou využity jako zdroje v této kapitole, lze předpokládat, že se lidé zamýšlí nad tím, co rodičovství obnáší a ve většině případů budou činit rozhodnutí na základě svého pocitu připravenosti na roli rodiče.

Rodina a rodičovství se v současnosti proměňují. Rodí se méně dětí, lidé odkládají narození prvního dítěte do pozdějšího věku, nebo se role rodičů úplně vzdávají. Efektivní antikoncepce vytvořila ženám a mužům takové podmínky, které jim daly možnost do jisté míry rozhodovat o tom, zda budou mít děti, kolik dětí budou mít, a také kdy by chtěli dítě mít. Ne všichni však tuto možnost mají, zde je nutné brát ohled na zdravotní stav člověka. Reprodukční strategie jsou jednou z oblastí života zejména mladých lidí, kterou musí přizpůsobit nebo dokonce podrobit tlaku profesní kariéry či jiných aktivit. Lidé jsou často

nuceni rozhodovat se mezi rolemi, které jsou v konfliktu, v tomto případě se může jednat o skloubení pracovních povinností se založením rodiny. (Katrňák, 2010)

Lidé, kteří chtějí začít samostatně podnikat nebo vycestovat na delší dobu do zahraničí za zkušenostmi (ale i dále studovat nebo hledat vhodnější, lépe placené a atraktivní zaměstnání), si zpravidla nebudou, z vlastního úhlu pohledu, komplikovat život brzkým sňatkem nebo narozením dítěte. Obdobnou konkurencí sňatku a rodičovství představuje zaměření mladých lidí na seberealizaci ve formě různých zájmových činností. „*Mnohé z nich mohou být náročné nejen časově, ale také finančně, a tak vlastně mohou odčerpávat prostředky, které by se jinak využívaly ve prospěch budoucí rodiny.*“ Navíc rodičovství má pro každého člověka ještě větší význam než vstup do manželství, jedná se totiž o mnohem závažnější rozhodnutí, vzhledem k tomu, že manželství lze ukončit rozvodem, rodičovský vztah trvá prakticky až do úmrtí jednoho nebo obou z účastníků vztahu. (Kučera, 2000, s. 57-59)

V následujícím textu se práce zabývá plánováním rodičovství podrobněji, a to v podkapitole zaměřené na časování rodičovství, kde je přiblížena současná situace zakládání rodin v České republice, stručně jsou uvedena fakta o vývoji časování rodičovství v posledních letech, kde je dominantním prvkem jeho odkládání do pozdějšího věku. Uveden bude průměrný věk při zakládání rodiny a také faktory, které toto rozhodnutí ovlivňují. Na tento aspekt plánování rodičovství navazuje další podkapitola, kde se práce zabývá právě podmínkami pro rodičovství, tedy postoji a názory mladých lidí, kteří se v budoucnu chtějí stát rodiči. V prezentovaných sociologických výzkumech mladí lidé hodnotí podmínky nezbytné pro založení rodiny. Poslední část kapitoly, která je s plánováním rodičovství spjata, je věnována tématu odkládání rodičovství, hlavním důvodům, které k tomuto modernímu společenskému jevu vedou, a s tím souvisejícímu fenoménu bezdětnosti.

1.1 Časování rodičovství

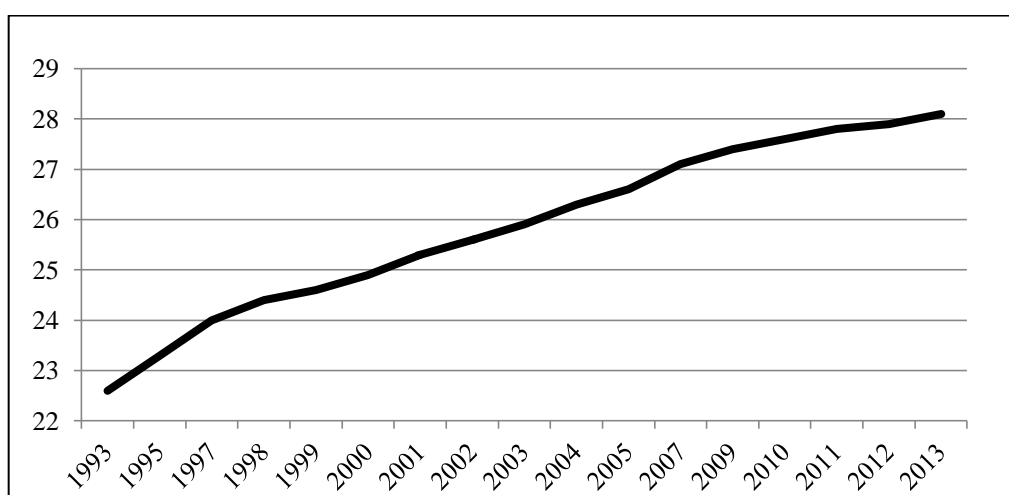
Od 90. let 20. století dochází v České republice k významným změnám reprodukčního chování. Zakládání rodiny bylo posunuto do vyššího věku a také v tomto období byla zaznamenána jedna z nejnižších hodnot úrovně plodnosti. Hlavní projevy změn v reprodukčním chování lze spatřit v omezení počtu dětí v rodině a odkladu jejich narození do vyššího věku. S tímto jevem je také úzce spojeno odkládání vstupu do manželství. Důležitou roli pro změny reprodukčního chování hrála moderní forma

antikoncepce a umělé přerušování těhotenství. Tento jev v průběhu let umožnil regulaci počtu dětí v rodině, ale také časování porodů. Tím došlo k oddělení sexuálního života od reprodukce. (Šťastná, 2009)

Dříve byl sňatek a následné založení rodiny často prvními samostatnými kroky v dospělosti. Dnes se z hlediska časování dostaly do pozadí, protože mladí lidé mají v době, než tuto odpovědnost přijmou, širší možnosti seberealizace, ať už v oblasti vzdělávání, zájmů nebo zaměstnání. Situace v současné době vedla k jiné koncepci představ a plánů životní dráhy, které budou méně rozhodné a více relativní, ale zpravidla budou postupem času modifikovány především po konfrontaci s realitou. „*S větší odpovědností se zpravidla rozhodují ti, pro které je budoucnost spojena se sňatkem a rodičovstvím, na rozdíl od méně závazného nesezdaného soužití nebo dokonce od samostatného života bez stálého partnera.*“ (Kučera, 2000, s. 46) Dále tento autor uvádí, že při rozhodování o vhodné době na uzavření manželství nebo narození prvního dítěte často záleží na druhu a perspektivě zaměstnání a na bytových podmínkách rodiny. Na druhé straně má odkládání těchto závažných životních kroků také svou horní hranici, vymezenou zvláště věkem, který je ještě přijatelný pro narození dítěte. Jedná se o věk, po němž se už člověk cítí být starým nejen v péči o malé dítě, ale svoji roli hraje také perspektiva, aby své dítě mohl ještě vychovat do dospělosti. U žen je nastavena věková hranice níže než u mužů a je ovlivněna spíše fyziologicky.

Katrňák a kol. (2010) předkládá ve své publikaci výsledky výzkumu z roku 2008, který zjišťoval postoje k plánování rodičovství v cílové skupině dívek ve věku 15-17 let. Dívky uváděly, že chtějí mít první dítě průměrně ve věku 27,5 roku, což odpovídalo průměrnému věku prvorodiček zaznamenaného ČSÚ v tomto období. Ve své bakalářské práci (Jurčiková, 2013) zaměřené na téma rizikového sexuálního chování dospívajících jsem v rámci výzkumného šetření zjišťovala předpokládaný věk vstupu do manželství a založení rodiny. Cílovou skupinou byli dospívající ve věku od 16 do 20 let. Výzkumného šetření se zúčastnilo 108 respondentů, z toho 71 dívek a 37 chlapců. Většina z nich plánovala vstoupit do manželství mezi 25. a 30. rokem, průměrným věkem pro vstup do manželství byl 26 let. Žádná z dívek neuvedla předpokládaný věk nad 30 let a pouze 10 z dotázaných nechce vstoupit do manželství nikdy. Co se týče postojů k rodičovství, věková hranice se v tomto případě zvýšila oproti vstupu do manželství, průměrný věk dle dotázaných adolescentů byl 26,6 let, přičemž chlapci uváděli věk pro založení rodiny vyšší než dívky.

Plány do budoucna mohou být rozdílné od pozdější reality, vše se odvíjí od aktuální situace, ve které se jedinec nachází. Demografické údaje se ale natolik neliší od předpokládaného věku rodičovství, uváděném ve zmíněných výzkumech. Průměrný věk matek při narození prvního dítěte dle statistik v ČR pomalu vzrůstá, v roce 2007 byl věk matky při prvním porodu 27,1 let, v roce 2012 byl průměrný věk 27,9 let. V roce 2013 už údaje dosahují hodnoty 28,1 let. Pro názornost posouvání porodu dítěte do vyššího věku lze uvést údaje z let 1993, kdy průměrný věk matek dosahoval 22,6 let, v roce 2000 se již jednalo o věk 24,9 let. (ČSÚ, 2014, [online]) Pro snadnější znázornění je křivka změn v průměrném věku matek při prvním porodu zobrazena v grafu níže (Obr. 1).

Obr. 1: Průměrný věk matky při prvním porodu v období 1993 – 2013

Ze statistik Českého statistického úřadu vyplývá, že mezi roky 1991 a 2011 se průměrný věk matek zvýšil o 5 let. Odkládání rození dětí tak výrazně přispělo ke kriticky nízké úrovni úhrnné plodnosti v letech 1995–2005. Jejím důsledkem byl úbytek obyvatelstva přirozenou měnou v letech 1994 až 2005. Nejnížší hodnota byla naměřena v roce 2000, a to 1,14. O pět let později se začala zvyšovat (1,28), v posledních letech úhrnná plodnost vykazuje podobné výsledky a dosahuje hodnot cca 1,45, konkrétně v roce 2013 dosáhla hodnoty 1,46. Z toho lze usoudit, že i když se věk prvorodiček posouvá do pozdějšího věku, v současné době to již nemá vliv na počet rodících se dětí. (ČSÚ, 2013, [online])

Posouvání začátku rodičovství do pozdějšího věku může být zapříčiněno také rozmanitou nabídkou možností dalšího vzdělávání. V dnešní době je vysokoškolské vzdělání dostupnější, než tomu bylo dříve, což vyplývá také ze statistik Českého statistického úřadu (2014, [online]). V roce 2005 studovalo na vysokých školách v ČR 264 tisíc studentů, v roce 2013 už byl počet o více než sto tisíc vyšší. Tento jev vysvětluje také Hašková

(2006, s. 52), kde uvádí, že s dosažením vzdělání je spjat relativně pozdější vstup na trh práce, a tak se mladí lidé často stávají později ekonomicky nezávislími. Kromě toho mívají ženy s vyšším vzděláním větší ambice v profesním uplatnění a častěji jsou zapojeny do referenčních skupin, kde je odkládání rodičovství do pozdějšího věku více akceptováno, ale také realizováno. „*Tyto faktory tedy přispívají k plánování menších rodin a pozdějšímu zahájení rodičovství, zejména u vysokoškolaček. Ty zahajují rodičovství signifikantně později než ženy s nižším vzděláním, a to i přes všeobecně narůstající věk prvorodiček.*“

1.2 Podmínky pro rodičovství

Ze sociologických výzkumů vyplývá, že mladí lidé považují děti za přirozenou součást života. Většina lidí plánuje mít v budoucnu děti. Podmínkami pro odpovědné rodičovství dle mladých lidí jsou ekonomické a materiální zajištění, kdy hraje roli možnost samostatného bydlení či dostatečný finanční příjem. Dalšími podmínkami jsou plnoletost a ukončené vzdělání. Důležitá je také podpora blízkých osob, např. rodičů, ale také státu, a kvalitní partnerský vztah, dostatečně dlouhá známost, apod. Z výsledků výzkumu publikovaného v této sociologické studii od Fialové a kol. (2000) vyplývá, že nejdůležitějšími body pro rozhodnutí založit rodinu se týkají materiálního zajištění, v tomto případě mít vlastní byt a dostatek financí. Jako další podmínky se pak objevily partnerské a rodinné zázemí.

Respondenti z výzkumu v publikaci Katrňáka a kol. (2010) v roce 2009 uváděli jako podmínku pro to mít dítě: finanční zajištění, stabilita partnerství a psychická připravenost obou partnerů. U mužů z věkové kategorie 26 – 28 let převažovala odpověď dostatek finančních prostředků (85%), poté stálost partnerství (84,8%) a psychická připravenost partnerů (82,3%). Jako další podmínky pro rodičovství byly voleny stálé pracovní místo, možnost skloubení rodičovství se svou pracovní pozicí a propojení rodičovství se svými volnočasovými aktivitami.

V současné době již není rodičovství spojeno s potřebou uzavřít sňatek, ale i přístup k manželství se postupem času měnil. Do konce 80. let minulého století byla úroveň sňatečnosti na našem území vysoká. Manželství alespoň jednou za svůj život uzavřela naprostá většina mužů i žen (více než 90%) a do manželství vstupovali průměrně v rozmezí od 21 do 25 let. Od počátku 90. let se však situace mění, vstup do manželství lidé odkládají, podobně jako odkládají rodičovství do pozdějšího věku. Průměrný věk svobodných nevěst je v současné době na úrovni 30 let, u mužů se hranice pro manželství

posouvá ještě výše, do věku 32 let. Tyto změny se potom také odrážejí v počtu dětí narozených mimo manželství. Na konci 80. let podíl mimomanželsky narozených dětí činil 10%, v současné době dosahuje až 45%. Nejvyšší podíl dětí narozených nevdaným ženám je mezi mladými matkami ve věku do 20 let, kde aktuálně dosahuje 95%. V kategorii matek ve věku mezi 20-29 lety bylo neprovdaných více než polovina, a v kategorii matek ve věku 30-39 let podíl neprovdaných byl nižší (37%). (Štyglerová, 2015, [online])

Aktuální situaci, která hodnotí vztah mezi vstupem do manželství a založením rodiny, popisuje dále ve svém článku Štyglerová (2015, s. 24, [online]). Dříve byl velmi často sňatek uzavřen ještě před narozením prvního dítěte a právě těhotenství nevěsty bylo hlavním důvodem svatby. Jen malý podíl dětí se narodilo nesezdaným partnerům. V současné době se však poměr obrátil, více prvorozených dětí má v době porodu rodiče, kteří sňatek neuzavřeli. *„Spojení s údaji o sňatcích ukazuje, že nemalá část těchto žen uzavře sňatek až po narození dítěte. To potvrzuje také nižší podíl mimomanželsky narozených dětí druhého pořadí, který je „jen“ třetinový (u třetích a dalších dětí ale zase vzrůstá, díky dětem rozvedených žen s novým partnerem). Úzká vazba mezi sňatkem a založením rodiny se oproti minulosti značně oslabila.“*

Rozhodnutí pro založení rodiny ovlivňuje psychologická stránka procesu, zejména osobnostní vývoj člověka. Přání stát se rodičem postupně dozrává a mění se v záměr. Podle Sheehyové (in Říčan, 2004, s. 259) u žen hrají v tomto procesu roli mnohé aspekty a motivy, které nemusí být vědomé, například se může jednat o přitažlivost mateřské identity, kdy fyzická přítomnost dítěte pomáhá matce definovat svou roli matky. Ovlivňovat toto rozhodnutí může touha vyrovnat se své vlastní matce. Dítě může být také vnímáno jako prostředek ke zmenšení nejistoty ve vztahu k manželovi, ale žena tak může připoutat i sebe sama k partnerovi. Podpořit rozhodnutí být rodičem jistě může také přání mít někoho velmi blízkého a být s ním nerozlučně spoután.

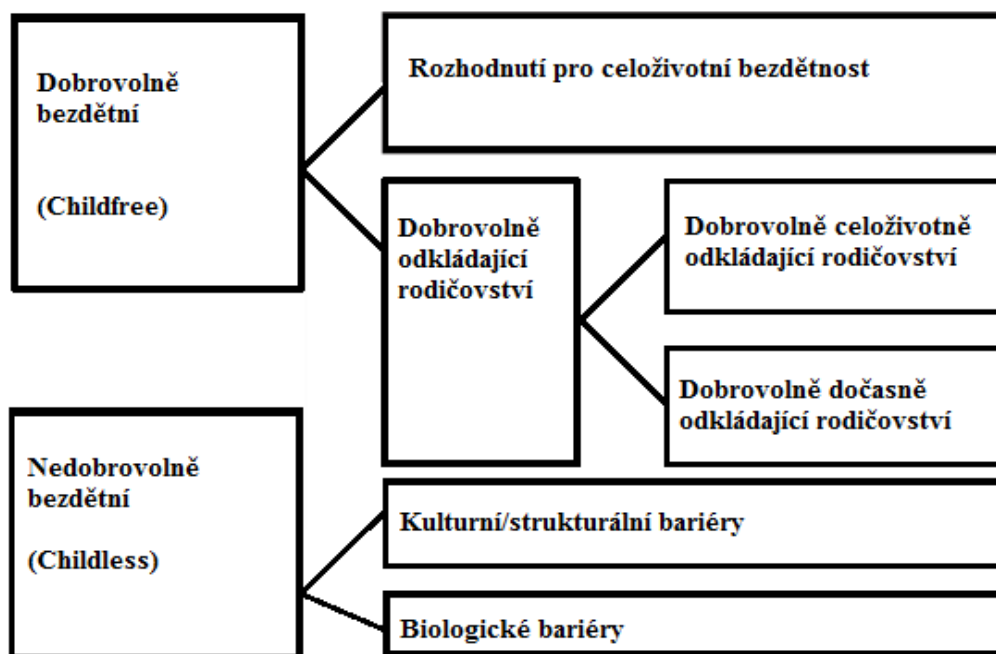
Plánování rodičovství mohou také ovlivnit faktory, které se objeví po narození dítěte. Lidé jistě přemýšlí, jaké pozitivní přínosy může rodičovství do života vnést. Dle Sobotkové (2012) mezi přínosy rodičovství lze zařadit rozvoj vztahů. Mateřství přináší nový, většinou radostný vztah s dítětem a dodává novou dimenzi ve vztahu k partnerovi, kdy žena vidí manžela v nové roli otce a totéž platí i u mužů v pohledu na ženu. Mateřství také může být základem pro nová přátelství s dalšími rodinami s malými dětmi.

Mateřství může znamenat pro ženu osobní naplnění potřeb. Pro některé ženy je mateřství příležitostí k sebevyjádření a osobnímu rozvoji, dodává pocit osobní hodnoty či smysluplnosti života. Rodičovství může znamenat výzvu, zdroj podnětů či příležitost poznávat sebe i druhého jiným způsobem. Rodičovství lze považovat za známku dospělosti. Ze studie Gormlyové (1987) vyplývá, že důvodem pro rozhodnutí mít děti může být myšlenka zachování rodu. Pro některé rodiče je velmi podstatný pocit, že prostřednictvím dětí přesáhne rodina do budoucnosti. (Sobotková, 2012)

1.3 Odkládání rodičovství

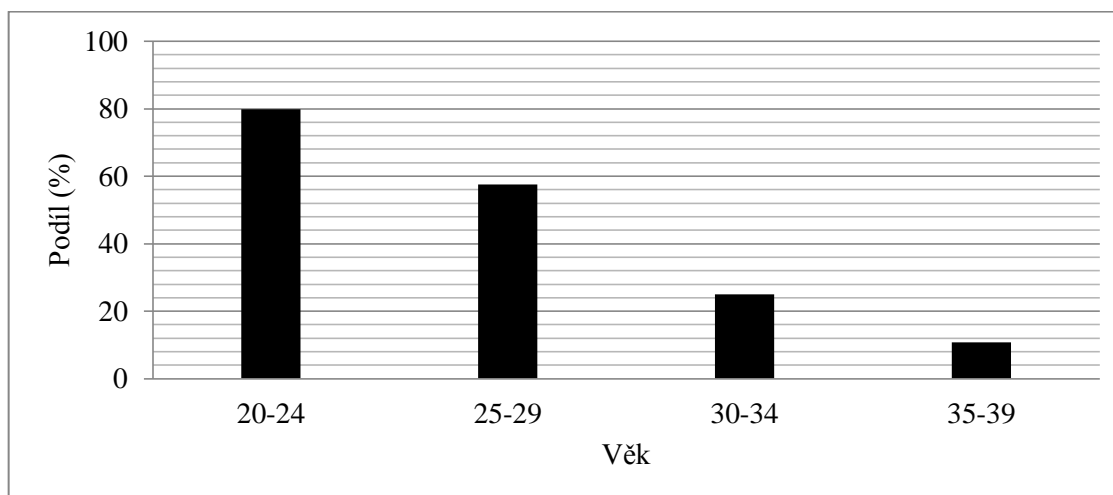
Cílem této podkapitoly je nejen přiblížit možné důvody, které vedou k odkládání rodičovství do pozdějšího věku, ale také popsat faktory, které mohou vést k trvalé bezdětnosti. Výše jsou již uvedeny podmínky, které ovlivňují časování rodičovství. Mladí lidé jistě musí zvážit klady, ale i zápory, které sebou rodičovská role přináší. Je však zcela na nich, zda jsou ochotni obětovat své osobní zájmy ve prospěch dítěte, dokáží zajistit materiální podmínky pro jeho výchovu, domluví se s partnerem o rozdělení povinností v rodině nebo se rozhodnou pro to, zůstat celý život bezdětní. Je však třeba odlišit dobrovolně bezdětné od skupiny lidí, kteří by děti mít chtěli, ale ze zdravotních důvodů jim to není umožněno.

Bezdětnost může mít mnoho podob a může být zapříčiněna různými důvody, např. odkládáním rodičovství do pozdějšího věku, rozhodnutím pro celoživotní bezdětnost, neplodností nebo sterilitou. V rámci života jednotlivce může být bezdětnost rozhodnutím dočasným nebo celoživotním. Stav bezdětnosti může být jedincem a jeho okolím prožíván různými způsoby, např. jako individuální nebo společenský problém, volba, ale i trvalá ztráta. *„V případě jednotlivce může jít například nejdříve o odkládání rodičovství do pozdějšího věku, později usilování o rodičovství s pomocí asistované reprodukce, posléze o snahu po sociálním (nikoliv biologickém) rodičovství skrze adopci, a nakonec o volbu života bez rodičovství“* Mezi bezdětnými je třeba rozlišovat zejména mezi skupinou dobrovolně bezdětných, kdy je bezdětnost jedincem pociťována jako volba, a mezi skupinou nedobrovolně bezdětných, kde je bezdětnost vnímána jako problém, který byl způsoben různými bariérami. Příčinou nedobrovolné bezdětnosti může být neplodnost/sterilita (tj. biologická příčina) nebo strukturálními a kulturními faktory, kam lze zařadit homosexuální páry ve společnosti, kde pro tyto páry není umožněna asistovaná reprodukce nebo adopce. (Hašková, 2006, s. 12-13)

Obr. 2: Skupiny bezdětných (Hašková a kol., 2006, s. 13)

Podíl bezdětných žen v jednotlivých věkových skupinách se postupem času zmenšuje s dosaženým vyšším věku ženy. Dle výsledků Sčítání lidí, domů a bytů 2011 činil podíl bezdětných žen v kategorii ve věku 20-24 let 79,9%, v další kategorii (25-29 let) bylo zastoupení bezdětných 57,6%, ve věkové skupině 30-34 let se jednalo už o 25% bezdětných žen a v kategorii 35-39 let o podíl 10,8%. Ve věkových kategoriích nad 40 let věku se pohybuje podíl bezdětných kolem 6-7%. (ČSÚ, 2011, [online]) Pro znázornění jsou tyto podíly zobrazeny na obrázku č. 3.

Obr. 3: Podíl bezdětných žen ve vybraných věkových kategoriích (SLDB, 2011)

I přes výrazný růst podílu mladých bezdětných v populaci, je rodičovství ve společnosti stále vnímáno jako jedna ze součástí identity dospělého člověka a je tak považováno za sociální normu. Rodičovství může být vnímáno také jako nezbytný krok k naplnění lidského života či jeho poslání. Tolerance dobrovolné bezdětnosti v české společnosti ale narůstá, celoživotní volba bezdětnosti byla mladými lidmi stále považována za nepřijatelnou, pokud tak není učiněno z důvodů zdravotních, církevního celibátu nebo ekonomických důvodů. V současné době jsou však mladí lidé stále více nakloněni akceptovat volbu bezdětnosti z důvodu upřednostnění práce, zálib a nezávislosti, případně z důvodu nedůvěry ve vlastní rodičovské schopnosti. (Hašková, 2009)

Rodičovství znamená velkou změnu v životní dráze člověka. Tento krok přináší mnoho pozitivních změn, ale objevují se také negativní faktory, které působí na rodiče. Pokud lidé vyhodnotí tyto aspekty jako neslučitelné se svými životními plány, mohou vést od odkládání rodičovství do pozdějšího věku až k dobrovolné bezdětnosti. Sobotková (2012, s. 157) uvádí výčet jevů, které musí rodič obětovat ve prospěch rodičovství. Jedná se nejčastěji o:

- Zpomalení kariéry matky.
- Finanční znevýhodnění.
- Omezení osobní svobody. (Péče o dítě zvláště v útlém věku znamená vysoké nároky limitující životní styl ženy.)
- Dopad na manželský vztah. (Zde jde zejména o negativní vliv vyčerpanosti a případnou emocionální labilitu ženy na sexuální život.)

Odkládání rodičovství mohou podporovat i další aspekty, například to, že rodičovství je nezvratné rozhodnutí, které nelze vzít zpět. Někteří muži a ženy se obávají, že by nebyli dobrými rodiči.

Z výsledků výzkumu, které ve své publikaci předkládá Katrňák a kol., (2010) vyplývá, že lidé jsou si vědomi výše uvedených negativ spojených s rodičovstvím. Polovina žen (50,6%) a 39,6% mužů ve věku 25 – 27 let očekávala, že příchod dítěte pro ně bude znamenat velkou psychickou zátěž. Téměř 44% dotazovaných žen očekávalo, že s dítětem nedosáhnou svých pracovních cílů. Tuto možnost vnímalo dvakrát méně mužů. Ženy jsou si vědomy své role matky a spojují si s ní také tyto nevýhody, jako je obětování volného času či kariéry. S narozením dítěte ženy zpravidla ztrácejí možnost uspořádat si čas podle svých potřeb, protože se musí přizpůsobovat požadavkům dítěte. Téměř 71% respondentek

předpokládalo, že si péče o dítě vyžádá veškerý čas a energii, 60,6% považovalo narození dítěte za omezení osobní svobody.

Vágnerová (2000) se také vyjadřuje k tématu odkládání rodičovství. Z psychologického hlediska hodnotí rodičovství dvou vyzrálých dospělých jako kvalitnější. Možná právě z toho důvodu, že mají více času se na rodičovství připravit a zvážit veškeré své možnosti a dispozice. Zralejší rodiče se dětem více věnují, bývají citlivější a empatičtější k jeho potřebám a rodičovství jim přináší uspokojení. Biologicky je však takový posun nevýhodný, zejména z pohledu na zdravotní hledisko, protože se po 35. roce, zejména u matek, zvyšuje riziko. S vyšším věkem se zcela obecně snižuje fertilita a zvyšuje se pravděpodobnost postižení plodu.

2 Rodičovství jako životní role

V této kapitole se práce zabývá vymezením rodičovství jako životní rolí jedince. Pojem sociální role bývá vymezen jako souhrn postojů a způsobů chování, které má mít jedinec ve své pozici a je od něj společností očekáváno. (Lašek, 2007) Následující text přibližuje rodičovství z více hledisek, zejména z pohledu vývojové psychologie, sociologie rodiny, ale také současného legislativního vymezení, které do definice zahrnuje také Hašková (2006, s. 12): *„Rodičovství může být vymezeno biologickými událostmi (početím, těhotenstvím, porodem), ale také kulturně a legislativně stanovenými rodičovskými právy a povinnostmi.“*

V první části kapitoly je popsáno rodičovství obecně, s návazností na plnění funkce v rodině a také ve smyslu uspokojení potřeb dítěte a zadání konkrétních úkolů pro rodiče. V druhé části se již budu věnovat rozdělení rodičovských rolí mezi otce a matku a jejich specifik. S tímto tématem úzce souvisí problematika tradičního pojetí rodiny a rodičovských rolí, a nového moderního pojetí rodiny, s důrazem na propagaci aktivního rodičovství, genderové rovnoprávnosti a nového pojetí mužské role jako aktivního otce. Součástí podkapitol o mateřství a otcovství je představení příkladu podpory jednotlivých rodičovských rolí, subjektů zejména z neziskového sektoru, které nabízejí mimo jiné také materiál pro přípravu jedince na danou roli.

Z hlediska oboru vývojové psychologie by měl jedinec ve svém životě k rodičovství dospět, k tomuto procesu se váže určitý stupeň vývoje a splnění úkolů daného životního období. Dospělý člověk by měl dojít ve svém životě do stadia generativity, jež je základním postojem v tomto vývojovém stadiu. *„Být generativní znamená: nikoli z povinnosti, ale spontánně, iniciativně, z vlastní vůle, radostně, z podstaty své bytosti plodit a starat se o to, co jsme zplodili. Jde tedy o rodičovství, ale ne v úzkém technickém smyslu, nýbrž v širokém psychologickém až filosofickém smyslu.“* (Říčan, 2004, s. 258)

Vágnerová (2000) považuje rodičovskou roli za důležitou součást identity dospělého člověka. Jedná se o životní roli, která je podmíněna biologicky, ale i psychicky a sociálně. Významně působí na osobnost člověka, značně ovlivňuje jeho uvažování a emoční prožívání, a s tím související také působení na další životní role a mezilidské vztahy. Rodičovství je považováno za zcela přirozené. Také Říčan (2004) se zmiňuje o rodičovství jako jednom z hlavních životních témat člověka. Z biologického pohledu je vlastně základním úkolem člověka předat geny a uchovat rod. Rodiče však mají rozsáhlejší

poslání, měli by dítě naučit adaptovat se na lidskou společnost či přijmout kulturu svého národa. Úkolem rodičů je vychovat tělesně i duševně zdravé dítě. Tento úkol lze chápat jako maximální rozvoj vrozených dispozic dítěte, kdy při zdravotním postižení dítěte by se rodiče měli snažit o podporu dosažení maximální možné kvality života. Rodiče by se měli snažit dítěti předat to nejlepší, co sami převzali od svých rodičů nebo z dalších vhodných zdrojů a pomoci jim tak se začlenit do společnosti.

Rodičovská role sama působí na osobnost člověka, přijetí role rodiče po narození dítěte život jedince značně ovlivní. *„S mateřstvím a šířeji rodičovstvím jsou spojovány konkrétní hodnoty, jako intenzivní dávání a přijímání citu, radost a potěšení z dětí, zajištění kontinuity rodu, sebezpřesahování, dosažení dospělé identity prostřednictvím rodičovství, přispění k osobnostnímu zrání – rodičovství nás učí být méně sobeckými, více trpělivými atd.“* (Sobotková, 2012, s. 163) Po narození dítěte dochází k zintenzivnění vazby mezi ním a rodičem. Postoj k dítěti se formuje na základě toho, jakou má dítě pro rodiče hodnotu, tj. co přináší nového a pozitivního a naopak, co rodiče dítě ochuzuje či jak je omezuje. Raný kontakt s dítětem usnadňuje vytvoření citového vztahu a usnadňuje porozumění dětským projevům. Hned po narození prvního dítěte dochází k oboustranné adaptaci a tím se zásadně ovlivní životní styl rodiny, ale i vzájemný vztah obou manželů. V této době by měla žena zvládnout vývojový úkol a tím je harmonizace jednotlivých rolí a zvládnutí zátěže, pramenící z jejich nároků v oblasti propojení profesní a soukromé role, přijetí změny z oblasti rodičovské role, ale také z ní vyplývající změny v oblasti manželské. Právě tento osobní konflikt může vést k výběru životní alternativy – bezdětnosti. (Vágnerová, 2000)

Vágnerová (2000, s. 344) dále vymezuje několik zásadních znaků rodičovské role. Role rodiče *„je silně asymetrická, je to jediná, nezpochybnitelně nadřazená role. Rodič je dominantní autoritou, dítě je závislé na jeho péči a zároveň je mu ve všem podřízené.“* Rodič do určitého věku může rozhodovat o všem, co se ho týká. Rodičovství proto vyžaduje změnu životního stylu, klade velké nároky na zodpovědnost, přináší mnohá omezení. Rodičovská role je zásadně nevratná, protože nelze přestat být rodičem. Dítě také svého rodiče poutá specifickou a nezrušitelnou vazbou k určitému partnerovi, protože je jejich společným potomkem.

Tato rodičovská autonomie a nadřazenost, která se váže k roli rodiče, je však regulována také společensky a legislativně, zejména pomocí vymezení práv dítěte a povinností rodiče.

Nově narozené dítě je totiž plně závislé na své matce a podléhá suverenitě rodičů. Ve většině kultur společnost od rodičů vyžaduje, aby dítěti zajišťovali uspokojení základních lidských potřeb, které vymezuje například Listina základních práv a svobod nebo Úmluva o právech dítěte. Do této oblasti patří například výživa, oblečení, ubytování, zdravotní péče, vzdělání, ale od rodičů bývá v společnosti vyžadováno zaměření i na vyšší cíle, a to poskytnout dítěti potřebnou lásku a umožnit mu, co možná nejlepší podmínky k rozvoji a šťastné dětství. Úmluva o právech dítěte se věnuje rodičovství mnohem více a vymezuje členským státům povinnosti k zabezpečení ochrany rodiny a zajištění naplnění práv dětí, včetně oblasti bezplatného vzdělávání, zajištění podmínek pro rozvoj dítěte a z toho pramenící povinnost státu pomoci rodině k zabezpečení těchto podmínek, atd. K oblasti rodičovství se ale vyjadřuje také Listina základních práv a svobod ČR, konkrétně v Hlavě čtvrté – článek 32:

- *„Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.*
- *Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající pracovní podmínky.*
- *Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.*
- *Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.*
- *Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.“*

Jako hlavní důvody společenské regulace rodičovské autonomie Možný (2006) uvádí, že dítě je fyzicky i psychicky proti vlivu svých rodičů bezbranné a ne všichni rodiče dokáží rozeznat, co je pro jejich dítě nejlepší, dokonce ho mohou svými mentálními či sociálními limity poškozovat. Rodiče někdy vnímají své dítě jako nástroj k uskutečnění svých vlastních snů a jejich zájem může být v rozporu se zájmem dítěte. Rodiče by měli předávat dítěti hodnoty, které jsou nutné pro správné vrůstání do společnosti.

Sociologický přístup vymezuje založení rodiny v životě jedince jako významný přechod mezi jednotlivými fázemi. Rossiová (in Možný, 2006) poukazuje na čtyři vlastnosti přechodu k rodičovství. Dochází k němu pod silným kulturním tlakem, působícím zejména na ženu, protože sociální status ženy je historicky svázán s mateřstvím. Avšak historie postojů k mateřství nebo k celoživotní bezdětnosti se v posledním století velmi změnila

a v současné době je mnohem tolerantnější, než tomu bylo dříve. K tomuto přechodu dochází i mimovolně, zejména v případě prvního dítěte, které bývalo často počato neplánovaně. V současné době, kdy je dostupné více možností antikoncepce a rodičovství je možné naplánovat, se tento jev odehrává méně často, ale stále se vyskytuje. Přechod k rodičovství je také nerevokovatelný. Pokud se člověk rozhodne mít dítě, nelze toto rozhodnutí vzít zpět nebo vyměnit za jiné. V rámci plánování rodičovství existuje možnost zamezit narození dítěte pomocí užívání antikoncepce či podstoupením umělého přerušení těhotenství po početí. Pokud se však dítě narodí, člověk se stává rodičem nevratně.

Přechod k rodičovství je také považován za zlomový. Ostatní životní přechody mají dle Možného (2006) mají jakousi přípravnou fázi a ke změně dochází pozvolna, např. pár, který chce vstoupit do manželství, se může nejdříve zasnoubit a po nějakou dobu spolu žít v neformálním vztahu. V případě rodičovství těhotenství připravuje ženu na mateřství fyziologicky, nikoli sociálně. Těhotenství je obdobím představ a iluzí o dítěti, které se narodí, zejména prvorodičky mohou zažít po narození dítěte šok, kde se projeví mentální nestabilita a v těžších případech může vyústit v tzv. laktační psychózu, která je způsobena hormonálně, ale také sociálně.

2.1 Funkce rodičovství

Hlavní úkoly rodičovství jsou vymezené také z právního hlediska. Právo dítěte na uspokojení životních potřeb a zajištění správného rozvoje dítěte rodičem již bylo zmíněno v souvislosti s Úmluvou o právech dítěte a Listinou základních práv a svobod. Vztah mezi rodiči a dítětem je však ošetřen také pomocí rodinného práva. Rodinné právo se mimo jiné věnuje oblasti mateřství, otcovství, ale také stanovuje, jak by měla správně fungovat rodina, včetně upřesnění vztahů v ní. Zákon o rodině, který je nově od 1. 1. 2014 součástí Občanského zákoníku jako Část druhá, vymezuje práva a povinnosti ve vztahu rodičů a dítěte. Např. §855 uvádí *„Účelem povinností a práv k dítěti je zajištění morálního a hmotného prospěchu dítěte.“* Povinnosti a práva k dítěti vznikají jeho narozením a zanikají dosažením jeho zletilosti. V opačném směru, dítě je povinno dbát svých rodičů. *„Dokud se dítě nestane svéprávným, mají rodiče právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku. Dítě je povinno se těmito opatřením podřídit.“* (§ 857) Rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům. *„Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která*

spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění.“ (§ 858)

V návaznosti na legislativní vymezení povinností rodiče a práv dítěte lze uvést funkce, které by rodina měla plnit z hlediska oboru psychologie rodiny. V tomto případě tyto funkce úzce souvisí s úkoly rodičovství. Tyto úkoly rodiny popisuje Pattersonová (2002, in Sobotková, 2012, s. 71) v rámci oboru psychologie rodiny, a jedná se zejména o:

- Začlenění jedince do rodinné struktury (poskytuje pocit sounáležitosti, ovlivňuje osobní identitu, smysl a zaměření života);
- Ekonomická podpora (zajišťování základních i rozvojových potřeb členů rodiny);
- Péče, výchova, socializace (umožňuje fyzický, psychický, sociální a duchovní vývoj dětí a dospělých, zprostředkuje sociální hodnoty a normy);
- Ochrana zranitelných členů (mladých, nemocných, handicapovaných, starých či na ostatních jinak závislých aj.).

Výchova v rodině v rámci procesu socializace zprostředkovává dítěti seznámení s tzv. kulturními vzorci. Do těchto vzorců patří normy chování a normy, které vystupují jako tradice, zvyklosti, mravy, zákony či tabu. Dítě se je učí respektovat, protože je jejich dodržování rodiči vyžadováno a nedodržení bývá postihováno, např. projevy odporu, posměchu, nesouhlasu či dokonce pohrdáním ze strany veřejnosti. Vliv rodičů může být směřován k dítěti bezděčně z rodinného prostředí, nebo záměrně, a působí na jedince od nejranějšího období vývoje. V odborné literatuře jsou nejčastěji uváděny tři typy rodičovských výchovných stylů. Prvním je „autoritářský“, který se vyznačuje vysokým stupněm direktivnosti a rigidnosti vyžadování dodržování poslušnosti a významnou roli zde hraje trestání. Druhý je styl velmi „uvolněný“, povolující, který lze charakterizovat poskytováním maximální volnosti dítěti, které je minimálně omezováno a trestáno. Třetím výchovným stylem je „autoritativní“ přístup, který je typický jasným vymezením zásad a principů ve smyslu, co je správné. Rodiče zde s dítětem komunikují, dbají na jejich správné pochopení a jsou dítěti vzorem. (Lašek, 2013)

Tyto výše zmíněné přístupy ve výchově dítěte jsou však ve skutečnosti v rodině propojené či nějakým způsobem pozměněné, navíc tento odborný pohled na rozdělení výchovných stylů je v současnosti skrytý v novodobých trendech, ve formě „Kontaktního rodičovství“,

„Výchovy nevýchovou“, apod. Tento fakt bude následně zřejmý v empirické části této práce, kde jsou zmapovány aktuální nabídky publikací zobrazující trendy ve výchově. Výchova je však pouze jednou z hlavních funkcí rodičovství, vyplývá to, jak z legislativního vymezení povinností rodiče, tak i z psychologického a sociologického vymezení funkcí rodiny.

Matějček (2007) upozorňuje na důležitost komunikace s dítětem od počátku jeho života. První slova sice dítě užívá až kolem dovršení prvního roku života, ale přesto slova směřovaná k němu vnímá a rodiče tím podporují nejen jejich vzájemné soužití, ale také správný vývoj řeči dítěte. Důležitý je pro dítě blízký kontakt s rodiči a poskytnutí zajímavých podnětů, aby rodiče zaujali jeho pozornost. Rodiče by měli sledovat reakce dítěte, signálem správného vývoje může být i úsměv, jenž by se měl objevit ke konci druhého měsíce života.

Během prvního roku života se citové vazby dítěte soustřeďují zejména kolem „mateřské osoby/osob“, které jsou v jeho blízkosti. Později se jeho citové a společenské vazby rozšiřují, diferencují či spojují a soustřeďují do větších celků, dítě tak dospívá k představě rodiny a domova. (Matějček, 2007) Potřebu komunikace a kontaktu s rodiči zdůrazňují snad všechny příručky či odborná literatura, a také tato lidská potřeba prostupuje všemi vývojovými stadii v životě člověka, byť v jistých obměnách, které se odvíjejí od zvoleného výchovného přístupu rodičů nebo osobnostních charakteristik dítěte jako jedince. Záměrně je zvýrazněno také slovní spojení „mateřské osoby“ v množném čísle, v následujících kapitolách, zejména té, pojednávající o mužské rodičovské roli a aktivním otcovství, se objevují teorie podporující větší zapojení otce do rodičovské péče v rámci podpory rovnoprávného přístupu v rodině. V tradičním pojetí rodiny by touto osobou byla jistě označena matka, v současné době již „hlavním pečovatelem“ může být otec, nebo se na péči o dítě podílejí oba dva rodiče rovným dílem.

Matějček (2007) také zmiňuje jako důležitý prvek ve výchově dítěte mateřskou školu. Důležitost zapojení této instituce jako nepřímé podpory vzdělávání v oblasti rodičovství pro potřeby této práce využiji, mateřská škola zde totiž může pro rodiče plnit funkci zpětné vazby na výchovu v rodině. Nejen, že je dítě součástí kolektivu vrstevníků, kde se rozvíjí jeho schopnost spolupráce a prvky prosociálního chování, které je potřebné pro jeho začleňování do různých sociálních skupin v životě. Mateřská škola může fungovat jako místo, kde si dítě odpočine od nepříznivých vlivů v rodině, pokud se rodina nachází

v krizové situaci jako je například rozvod či úmrtí příbuzného. Dítě zde také poznává, co je běžné, pokud se výchovné zásady rodičů liší od norem okolní společnosti, a naopak rodiče zde mohou porovnat své názory a praxi s učitelkami a ostatními rodiči. Mateřská škola také pomáhá dítěti v osamostatnění se, co se týče sebeobsluhy, hygienických návyků, apod., a podporuje ho v rozvíjení dovedností potřebných pro následující vstup do školního vzdělávání.

2.2 Rozdělení rodičovských rolí

Trendy v oblasti rodičovství zmapovaly výsledky výzkumů z publikace od Chaloupkové a Šalamounové (2004, s. 20). *„Ač se české ženy relativně silně identifikují s tradiční rolí pečovatelky a hospodyně a rodinu a výchovu dětí považují za důležitou součást svého života, nemyslí si, že by veškerá péče o děti a chod domácnosti měla být jejich výhradní záležitostí.“* Více než tři čtvrtiny žen zastávalo názor, že by se muži měli začít více zapojovat do činností v domácnosti a většina z dotazovaných žen (80%) souhlasila s tvrzením, že by se muži měli více než doposud věnovat péči o děti. Muži však k těmto změnám jsou mnohem méně nakloněni. Jen 45% z dotázaných mužů souhlasilo s tím, že by se měli více zapojovat do prací v domácnosti, a 55 % mužů připustilo, že by se měli více podílet na péči o děti. Problematice postojů k rozdělení povinností v rodině se bude věnovat také podkapitola Otcovství.

Rozdělení rodičovských rolí se měnilo spolu s rodinnými modely. Tradiční model rodiny předpokládal soužití dvou jedinců, z nichž jeden, zpravidla muž, podřizuje svůj život pracovnímu trhu a ten druhý, zpravidla žena, se podřizuje požadavkům rodiny a domácnosti. V současné době usilují obě pohlaví o uplatnění na pracovním trhu. Od žen se sice stále částečně vyžaduje, aby svou profesionální dráhu podřídily rodinným a partnerským zájmům, protože pokud nastane situace, že oba dva partneři kladou své profesní zájmy na první místo, je jen velmi obtížné vést uspokojivý partnerský a rodinný život za podmínek vládnoucích na pracovním trhu. (Dudová, 2008)

V české společnosti již po dlouhou dobu existuje určitý model péče o dítě, který je obecně považován za přirozený. V posledních letech se však přístup k tradičnímu pojetí rozvolňuje a vznikají alternativní formy uspořádání rodičovství. Stále však existuje model rodičovství, který je ve společnosti nejobvyklejší a ten je reprezentován ženou, která po dobu rodičovské dovolené přerušuje pracovní poměr a stará se o dítě, a na druhé straně mužem, který se v této době stává hlavním živitelem rodiny. (Janoušková in Sedláček, 2008)

Jak již bylo zmíněno, uspořádání rodiny v určitém historickém období ovlivňuje nastavení společnosti a postoje veřejnosti k rodině. Dříve převládal názor, a stále se ještě ve společnosti objevuje, na rozdělení rodičovských rolí v rodině takový, že matka je osobou, která se plně věnuje péči o malé děti a otec se do výchovy příliš nezapojuje, podílí se na ní až v pozdějším věku, a jinak v rodině plní roli živitele. Muži jako otcové na rodičovské dovolené jsou stále málo zastoupeni, i když tento přístup v ČR funguje už od roku 2001. Mezi překážky zavedení aktivního rodičovství patří stále přetrvávající genderové stereotypy, předsudky a mýty. Překážkou však nejsou pouze předsudky vůči mužům, kteří podle tradičních postojů ve společnosti nejsou schopni plnohodnotné péče, kterou dokáže poskytnout žena - matka. Tradiční společnost také nepředpokládá, že by žena dokázala uživit celou rodinu a potom okolí může nahlížet na ženu jako na „krkavčí matku“ či kariéristku, které přenechá svou roli pečovatelky muži. (Sedláček, 2008)

Proměně rodičovské role, zejména té otcovské, se věnuje Dudová (2008, s. 46): *„Tradiční norma otcovství silně souvisí s pracovní sférou a s profesionálním rozměrem otcovské identity. Čas, který otec tráví výdělečnou prací je často nepřímým vnímán jako rodičovský čas. Otec tráví dlouhé hodiny v práci ne proto, že by se nechtěl věnovat svým dětem, ale právě proto, že je přesvědčen, že takto jim nejvíce prospívá, jelikož je dokáže materiálně zajistit.“* Z historického hlediska je otcovská role vnímána v souladu s profesní rolí muže. To však neplatí pro pojetí role matky, kdy mateřská role předpokládá osobní péči a blízkost k dítěti. Mateřství se tak dostává do konfliktu s profesní oblastí v životě ženy. Moderní přístup k rodičovským rolím ale určitým způsobem přibližuje otcovství k mateřství. Aktivní otcovství zastává podporu fyzické blízkosti, péče a důvěrného citového vztahu k dětem.

Rozvoji zapojení otců do výchovy a péče o dítě však nepřispívá ani výchova v rodinách už od raného věku dítěte. Dovednosti péče o děti jsou předávány již v útlém dětství pomocí výchovy rodičů. Ženy jsou již v dětství vedeny k mateřské roli, kdy se jim jako malým holčičkám dávají různé panenky a miminka, aby o ně pečovaly a učily se tak získávat dovednosti potřebné v mateřství. Později je tato výchova k mateřství podporována ve škole např. prostřednictvím rodinné výchovy. *„Kluci jsou v tomto ohledu naopak diskriminováni. Není výjimkou, že pokud rodiče zjistí, že si jejich syn rád hraje s panenkami, zakazují mu to a naopak se ho snaží zahrnout co největším počtem „hraček pro kluky“ (autička, nářadí) a snaží se v něm probudit ty správné mužské vlastnosti.“* (Sedláček, 2008, [online])

2.2.1 Mateřství

Ženská role je jistě více spjata s pojmem rodičovství, a to zejména z důvodu, že ženy si procházejí s dítětem obdobím těhotenství a přivádí ho na svět, jsou s dítětem úzce spojeny i v následující době, kdy žena kojí. Avšak ne všechny činnosti pro naplnění potřeb dítěte jsou určené výhradně pro ženy, v současné době je kladen důraz také na roli otce v péči o dítě. Následující text bude zaměřen na ženskou roli v oblasti rodičovství a současné vnímání ženské rodičovské role. Podobně bude pro porovnání zpracována i část mužského zastoupení v rodičovství v další kapitole níže.

Matka je spojena s existencí dítěte ve větší míře již od početí. Těhotenství je doprovázeno velkými hormonálními změnami, které ovlivňují matčino chování i prožívání. Těhotenství je dobou fyzické, psychické a občas i sociální zátěže. Žena se musí vyrovnat se změnou svého těla i životní role, tato náročná situace se může projevit ve větší emoční labilitě i ve vztahu k ostatním, např. k partnerovi. Během těhotenství se dotvářejí rodičovské postoje, celé období tedy lze chápat jako období přípravy a postupné adaptace na rodičovství. (Vágnerová, 2000)

Role matky je zdrojem nových zážitků, osobního uspokojení, ale zároveň je spojena s poklesem významu v oblastech, které až doposud byly považovány za důležité. Může se jednat o možnosti seberealizace, nebo oblast profesního uplatnění. Mateřská role může být vnímána jako natolik časově náročná, že ostatní role ztrácí svůj význam. Vágnerová (2000) upozorňuje, že u některých žen může potřeba zvládnout zároveň roli manželky, matky a zaměstnání vést k většímu přetížení, k pocitům frustrace nebo stresu. Obranné mechanismy, které vznikají jako reakce na subjektivně silný pocit zátěže, mohou být různé a mohou se nepříznivě projevit v rodině i zaměstnání. V tomto případě může být jako úniková strategie použita relaxační aktivita, posezení s přáteli, ale také nevěra, abúzus medikamentů nebo alkoholu.

Matčino prožívání v těhotenství a její vnímání mateřské role je velmi důležité i pro samotné dítě, které je v jistém smyslu vychovááno během období těhotenství, je ovlivňováno matčinými tělesnými procesy, ale i psychikou, plod vnímá matčiny radostné pocity, ale prožívá s ní také stresové situace a z nich pramenící úzkost. Výchova dítěte jako taková se postupem času posouvala do nižšího věku. Působení matky ovlivňuje dítě od samého počátku jeho života. Matějček (2007) uvádí, že způsob, jakým k dítěti

přístupujeme a jak jej vychováváme, je ovlivněn tzv. rodičovskými postoji, které se vytvářejí ještě dříve, než k těhotenství dojde.

To, že jsou dívky vychovávány k ženské rodičovské roli od útlého věku, potvrzuje také Poněšický (2004). Jejich identifikačním vzorem je matka a dítě již v raném věku přejímá její ženskost i s ní spojenou mateřskost, což podporuje její budoucí vývoj. Vývoj ženské role také podporuje výběr hraček, se kterými si dítě hraje, i výběr oblíbených pohádek. Dítě si hraje na maminku s panenkami nebo má rádo pohádky o zvířecích mláďatech. Důsledkem této symbiózy mezi matkou a dcerou může být přínosný i v budoucnu, kdy člověk při řešení problémů, se dle psychologů radí se svým nevědomím, jehož základ podpořil právě vztah s matkou. Tento jev uvádím, zejména proto, že v rámci rozdělení rodičovských rolí, je člověk ovlivňován již od raného dětství a často je podpořen právě identifikací se svým rodičem. Není to však podmínkou.

2.2.2 Otcovství

Na konci 20. století se objevují nové ideály otcovství, které odpovídají současným kulturním a společenským trendům. Jedná se o muže - otce, který se od staršího pojetí otcovství odlišuje zejména tím, *„že nemá potřebu definovat svou mužskou identitu v opozici vůči identitě ženské a bez obtíží přijímá pečovatelské úlohy, které přirozeně patří k rodičovství.“* (Sedláček, 2008, s. 34) Ženy se stále více dožadují dělby všech povinností, úloh a lásky k dětem, a v tomto směru vyvíjejí nátlak na muže, kteří jsou mnohem více povzbuzováni k domluvě na tom, jak bude probíhat péče o dítě. Moderní otcové jsou více angažovaní v péči o dítě a jejich rodičovská pozice hraje velkou roli při utváření jejich mužské identity. Bohužel, někdy se stále aktivní otcové setkávají s negativními ohlasy pro jejich veřejně přiznanou citovou angažovanost.

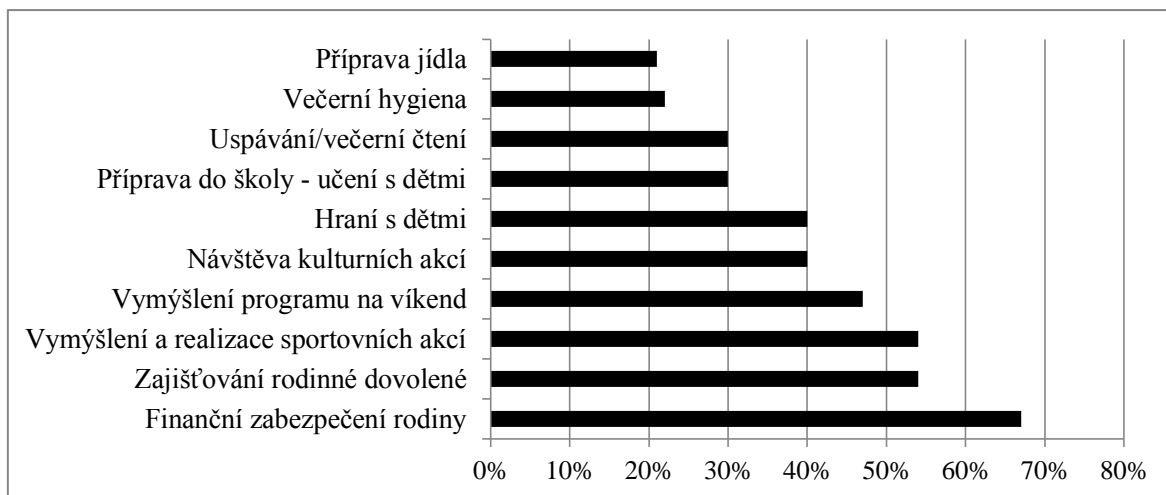
Muž si přisvojuje identitu otce již během očekávání prvního potomka. *„Období těhotenství partnerky je tak příležitostí po znovuotevření otázek o životních hodnotách i postoji k partnerce, rodině, pracovnímu prostředí, komunitě. Bezprostředně po narození dítěte se v rodině redistribuuji základní role a povinnosti. Muži mají šanci reálně zahájit svoje aktivní otcovství a svým dílem přispět ke sdílenému rodičovství.“* Aktivní otcovství představuje pravidelnou péči o děti a jejich životní prostor, prostřednictvím tohoto přístupu se upevňují partnerské vztahy a rodinné vazby, může být uspokojena potřeba přesáhnout seberealizaci, rozvíjí osobnost muže a rozšiřuje možnosti pro profesní seberealizaci ženy. (Táta na plný úvazek, [online])

Pro podporu rovnoprávnosti žen a mužů v České republice v oblasti rodičovské péče i profesního uplatnění byla do praxe aplikována novela o zavedení rodičovské dovolené do Zákonníku práce z roku 2001. „Hlavním smyslem institutu rodičovské „dovolené“ je zrovnoprávnění žen a mužů v jejich každodenních životech neboli vytváření možností pro shodnou (rovnou) participaci v obou základních sférách sociálního života jedince - ve sféře soukromé i veřejné. Ve svém důsledku tak má rodičovská dovolená umožnit rovnost příležitostí v ekonomickém, politickém a sociálním životě, prostřednictvím sdílení moci a vlivu v těchto oblastech života lidí.“ (Maříková in Křížková a kol., 2008, s. 71) Zda je však této možnosti využíváno v plné míře a jak se k tomu staví sami otcové, pro které je tento institut určen, zmapovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí stručně popsáním níže.

Ministerstvo práce a sociálních věcí realizovalo za podpory Evropského sociálního fondu výzkum „Podoby otcovství v ČR“, který byl součástí projektu „Táto, jak na to?“, zaměřeného na podporu aktivního otcovství. Výzkumu se účastnilo více než 1100 mužů v zimním období roku 2009 až 2010. Z výzkumu vyplývá, že míra zapojení do každodenní péče o děti je ovlivněna řadou faktorů, mezi které patří vnější podmínky a podmínky zaměstnavatelů, názory a postoje otce, ale také věk, forma partnerského soužití, vzdělání či prostředí, ve kterém lidé vyrůstali. Skupinu Aktivní otcové, jejímž kritériem bylo zapojení do péče o dítě větší než 30%, tvořili zejména muži mladší generace, vysokoškolsky vzdělání a v homogenním páru žijící, skupinu Neaktivních otců (zapojení do péče menší než 20%) naopak tvořili muži starší generace s nižším vzděláním a tradičními názory. (Mediasearch, 2010, [online])

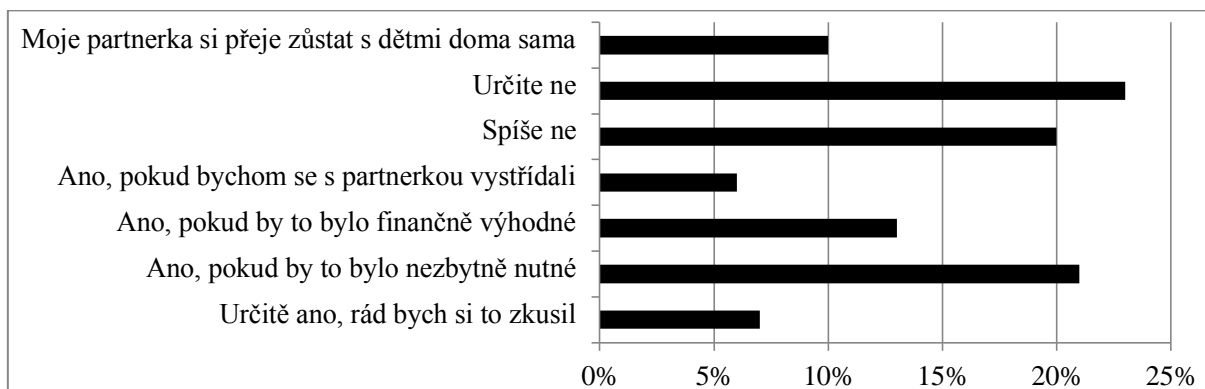
Co se týče míry zapojení do běžných aktivit péče o dítě, ve většině činností nepřesáhla 40% ve všech kategoriích otců. Nejvíce se muži podílí na finančním zabezpečení rodiny, ve větší míře se také zapojují do aktivit volného času, například zajišťování rodinné dovolené, realizace sportovních akcí a programu o víkendech, včetně návštěv kulturních akcí a hraní s dětmi. Míra zapojení menší než 40% bylo v činnostech z oblasti přípravy do školy, uspávání dětí, hygieny, nákupů či přípravy jídla. Graf zobrazuje podíl otců, kteří se zapojují do vybraných činností z oblasti péče o dítě.

Obr. 4: Zapojení otců nezletilých dětí v péči (Zdroj: tatanaplnyuvazek.cz, [online])

Muži také hodnotili výroky směřující k tématu spravedlivého rozdělení péče o dítě. S výrokem „Každodenní péči o děti by si měli rodiče spravedlivě rozdělit“ souhlasilo 84% mužů, avšak 81% se přiklání také k tradiční dělbě práce, kdy žena se stará o děti a domácnost a muž vydělává. Více než polovina dotázaných si nedokáže představit, že by zůstalo s dítětem na rodičovské dovolené. 65% mužů se také přiklání k názoru, že na rodičovské dovolené by měla zůstat matka, protože je pro dítě do věku 2-4 let nezastupitelná. Důležitým tématem výzkumu byla také oblast rodičovské dovolené. Na rodičovské dovolené by chtělo zůstat 7% dotázaných, protože by to rádi zkusili, 21% by tak učinilo, pokud by to bylo nezbytně nutné (např. v případě nemoci matky) a 13%, pokud by to bylo pro rodinu finančně výhodnější, 43% mužů odpovědělo na otázku spíše ne a určitě ne. (Mediasearch, 2010, [online]) Pro grafické znázornění vyjádřených názorů k otázce: „*Pokud by se vám dnes mělo narodit dítě, zůstal byste se svým dítětem na rodičovské dovolené?*“ slouží obrázek č. 5.

Obr. 5: Postoje otců k rodičovské dovolené. (Výsledky výzkumu jsou dostupné ve formátu pdf. na webu tatanaplnyuvazek.cz, nebo ve formátu ppt. na adrese tatadoma.cz, 2010, [online])

2.2.3 Organizace podporující rodiče a bezdětné

V této části budou uvedeny příklady podpory vybraných skupin z různých oblastí. Jedná se především o subjekty, které podporují rodiče pomocí vzdělávací a osvětové činnosti, snaží se zapojovat do prorodinné politiky a navrhnout změny v legislativě, aby byla k rodičům ohleduplnější, ale také je sdružují v rámci zájmových skupin, pořádají akce pro veřejnost apod. Tato kapitola propojuje teoretickou část s empirickou, protože se již jedná o subjekty poskytující vzdělávání v oblasti přípravy na rodičovství, ale také propagují rovnoprávnost v rozdělení rodičovských rolí a definují současné trendy ve vnímání rodičovství.

Na podporu rodičovství obecně je každoročně pořádána veřejná konference **Aktivní rodičovství**, na její organizaci se podílí sociálně-ekologická nevládní organizace Nesehnutí, Brána k dětem a Unipa. Činnost Nesehnutí je rozdělena do několika programů, z hlediska potřeb této práce lze uvést program „Ženská práva jsou lidská práva“, který je věnován problematice sexismu, zvláště v reklamních spotech, ale také právě podpoře rodičovství. Tato organizace se také podílela na vydání příručky **Aktivní otcovství**, ze které byly čerpány informace pro části práce zabývající se tématem otcovské role. Na minulém ročníku konference vystoupila americká poradkyně pro rodinu Naomi Aldort, v ČR známá jako autorka knihy *Vychováváme děti a rosteme s nimi*, dále bylo tématem přednášek například očkování a výživa dětí, sexualita a rodičovství, a také oblast otcovství. Právě tyto organizace a projekty se snaží o prosazení rovnocenného zapojení do rodičovské péče a podporují aktivní otcovství. (Aktivní rodičovství; Ženská práva jsou lidská práva, 2014, [online])

Jako příklad organizace zaměřené na podporu mateřství lze představit občanské sdružení „H.A.M. – Hnutí za aktivní mateřství“, které vzniklo v roce 1999 jako platforma pro iniciování změn českého porodnictví, která prosazuje normální porod a přátelskou porodní péči pro matku a dítě, v souladu s nejnovějšími vědeckými poznatky. Každoročně organizuje akce v rámci Světového týdne respektu k porodu, poskytuje poradenství ze zdravotně-právní oblasti a pořádá konference a školení, pravidelná setkání či diskuze. Hnutí je členem mezinárodní asociace ENCA a České ženské lobby, prosazující práva žen v ČR. Mezi hlavní cíle hnutí patří zprostředkování informací o těhotenství a porodu, podpora normálního a zdravého porodu v přátelské porodnici jako nejlepší volby pro matku a dítě, a prosazování zájmů a práv rodičů a dětí. Mimo jiné hnutí podporuje zodpovědné a informované rozhodování rodičů v péči o dítě, podporuje změny

v zdravotním a sociálním systému ČR směrem k posílení role rodiny a prosazuje péči porodních asistentek hrazenou ze všeobecného zdravotního pojištění. Všechny cíle jsou prováděny prostřednictvím distribuce materiálů, diskuzemi se zákonodárci a poskytovateli péče a spolupracují se zahraničními a dalšími odbornými organizacemi s podobnými cíli. (H.A.M., 2012, [online])

Toto sdružení se podílí na přípravě k rodičovství a rozšiřuje tak nabídku možností vzdělávání v této oblasti pro ženy. Pro mateřská centra nabízejí uskutečnění semináře s názvem „Cesty ke spokojenému porodu“, jehož součástí je projekce dokumentu o přirozeném porodu a následná diskuze. K tomuto tématu H.A.M. vytvořilo stejnojmennou příručku s informacemi. Zajímavé je, že příručka „Cesty ke spokojenému porodu“ byla vydána také v angličtině, ruštině, ale i vietnamštině a romštině. Dostupná je zdarma v uvedených centrech. Semináře jsou poskytovány také pro školy, a to na téma těhotenství a porod, školy si mohou samy vybrat obsah a rozsah poskytnuté přednášky. Hnutí na svých webových stránkách nabízí prodej mnoha knižních publikací a několika dokumentů na DVD o problematice porodu, těhotenství, péče o dítě, atd. Již na webových stránkách hnutí lze nalézt mnoho informací z oblasti těhotenství, porodu, včetně problematiky tzv. bondingu. Užitečné jsou doporučené odkazy na další organizace zabývající se různými oblastmi rodičovství a také sdílení příručky vydané WHO k průběhu těhotenství a porodu. (H.A.M., 2012, [online])

Od roku 2007 sdružení Hnutí za aktivní mateřství pořádá festival s názvem „Světový týden respektu k porodu“, kde jsou v době konání pořádané přednášky, semináře, projekce dokumentů s diskuzemi a workshopy na aktuální témata. Festival je určen pro veřejnost, ale také pro školy, pro které je připraven kratší program na téma mateřství a rodičovství, jenž vedou certifikované duly z České asociace dul. V rámci festivalu je k dispozici poradenství poskytované porodními asistentkami nebo dulamí. (Respekt k porodu, 2015, [online])

Příkladem podpory otcovství, ale také organizace poskytující možnost vzdělávání mužů v oblasti rodičovství, je Liga otevřených mužů (LOM), což je iniciativa pro zvýšení kvality života mužů, která vznikla v roce 2006 jako reakce na společenskou poptávku především ze strany mužů. LOM svou činnost zaměřuje na šíření povědomí o proudu aktivního otcovství pro veřejnost, ale také funguje jako místo, kde muži mohou sdílet své zkušenosti a scházet se na různých akcích pořádané touto organizací. Mezi hlavní činnosti organizace

patří kurzy pro muže, zaměřené na téma otcovství, např. Muž u porodu, Táta na roztrhání či Agrese je ok, některé kurzy probíhají jako semináře podpořené diskuzemi, jiné jako zážitkové workshopy čerpající z reálných situací. LOM pořádá také veřejné akce, spolupracuje s médii v osvětové činnosti a poskytuje psychologické a právní poradenství. Mimo jiné také organizují různé akce pro muže, sportovní, kulturní a charitativní, publikují články a podporují aktivní otcovství pomocí projektů – „Táta na plný úvazek“ je zaměřený na podporu aktivních otců, zejména mužů na rodičovské dovolené, „Tátové vítání“ je projekt určený pro zaměstnavatele, kteří podporují aktivní otcovství svých zaměstnanců. V minulosti byly již organizací uskutečněny projekty Moderní táta a Aktivní táta či se podílela na celostátní kampani „Táto, jak na to?“ (Liga otevřených mužů, [online])

Projekt „Táta na plný úvazek“ chápe aktivní otcovství *„jako sdílený úvazek, jehož by se měli ve vlastním zájmu aktivně účastnit.“* Tento projekt vychází z několika hlavních tezí, prohlašuje, že generace otců 20. století byla pasivní a dnešní muži nemají pro aktivní rodičovství modely a vzory. Zároveň však zastávají názor, že muži umějí pečovat o děti už od nejútlejšího věku a může být stejně dobrým rodičem jako matka, protože má své tři hlavní specifické úkoly, a to: podpora autonomie dítěte, být mu dobrou autoritou a učit ho zvládat agresii. Projekt táta na plný úvazek realizuje tři hlavní činnosti, informuje a motivuje otce a zaměstnavatele ve směru proti genderovým stereotypům a tím podporuje firmy k poskytování benefitů otcům a zavádění forem organizace práce, která umožňuje rovnocenné pracovní zapojení obou rodičů. (Táta na plný úvazek, [online])

Již zmíněný projekt „Tátové vítání“ je zaměřen na podporu otců zaměstnavatelem. Tato značka je udělována zaměstnavatelům, kteří podporují propojení zaměstnání a rodičovství. Za tímto účelem byly vypracovány dvě příručky s názvem „Fandíme tátům“, jedna je určena pro rodiče, druhá pro zaměstnavatele. Projekt je realizován za spolupráce Ligy otevřených mužů, Unie center pro rodinu a komunitu a zahraničním partnerem Fatherhood Institute z Velké Británie. Projekt je vytvořen pod záštitou Ministerstva práce a sociálních věcí a financován Evropským sociálním fondem. (Tátové vítání, 2014, [online])

Inspirací pro české organizace podporující aktivní otcovství je britská charitativní společnost The Fatherhood institute (A great dad for every child), která je jednou z nejvíce uznávaných organizací tohoto zaměření na světě. Vizí organizace je společnost, ve které může mít každé dítě skvělého tátu, a která umožňuje dětem navázat silný a pozitivně založený vztah s otcem, podporuje vnímání obou rodičů v roli živitelů a pečovatелů. Jejich

činností je podílet se na výzkumech a podporovat tak právní a politické změny směřující k podpoře otců, aby byli muži do péče o děti více zapojováni a získali výhody v zaměstnání. Organizace se zaměřuje také na přímou práci s rodinami, vydává odborné články, publikace a organizuje kurzy určené rodinám, do škol, nebo v zaměstnání, a projekty pro podporu aktivních otců. Příkladem může být online kurz „Dads included“, který je určen zaměstnavatelům, manažerům nebo pracovníkům v sociálních službách a měl by pomoci uchopit zcela jinak přístup k mužům jako rodičům a upravit služby tak, aby byly přínosné i pro otce, stejně jako pro matky dětí. Dalším příkladem podpory je program na podporu čtení otců dětem ve školách a rodinných centrech – Fathers Read Every Day. (Fatherhood Institute, [online])

Vzhledem k tomu, že výše byly popsány příklady podpory organizací pro rodiče, zastánce mateřství či otcovství, je třeba se zmínit o tom, že také pro bezdětné je k dispozici podpora. Pro ty, co se dobrovolně rozhodnou být bezdětní fungují jako podpora hnutí typu „No Kidding!“, což je podle webových stránek <http://nokidding.net>: „*The International Social Club for Childfree Couples and Singles*“, tedy mezinárodní sdružení pro dospělé jedince a páry bez dětí. Aktivně působí jednotlivé spolky, které jsou zakládány ve městech na území USA, Kanady, a Nového Zélandu. Členové a dobrovolníci pořádají společné akce, podmínkou pro členství je pouze věk nad 18 let a nebýt rodičem z jakéhokoliv důvodu. (No Kidding, 2010, [online]) České republice pro dobrovolně bezdětné funguje klub No Kidding, který je inspirován právě výše zmíněným hnutím, členové pořádají společné srazy, na internetu jsou k dispozici různá diskuzní fóra, informace sdílejí také prostřednictvím sociální sítě Facebook.com. (NokiddingCZ, [online])

Fenomén bezdětnosti v České republice však není podporován organizacemi v takové míře ve srovnání se zahraničím. Internetové stránky Childfree.net nabízí uživateli přehled webových stránek, fungují tedy jako „Childfree-by-choice pages“ a literatury pro dobrovolně bezdětné. Pokud by chtěl čtenář vyhledat dostupný materiál na internetu psaný v českém jazyce, zobrazí se mu většinou články z různých magazínů a webových stránek, kde jsou rozhovory se zastánci tohoto životního směru a je zde přiblížen tento moderní trend, včetně diskuzí k tomuto tématu. Dostupné jsou také sociologické studie a diplomové práce. (Childfree.net, [online])

II. Empirická část

Tato část práce se již věnuje hlavnímu tématu, a to konkrétním možnostem výchovy a vzdělávání v oblasti přípravy na rodičovství. Cílem empirické části analýza možností výchovy a zejména vzdělávání v oblasti přípravy na rodičovství. V následující kapitole budou popsány vybrané metody pro sběr dat a způsob jejich zpracování. Vzhledem k tomu, že téma zahrnuje opravdu velkou šíři možností a nabídek, výsledky budou předloženy v samostatné kapitole, což z hlediska usnadnění přehlednosti je vhodnější. Samozřejmě nelze postihnout všechny dostupné možnosti pro přípravu na rodičovství, proto bude využito zejména výsledků z obsahové analýzy internetu a literatury, a také z doporučených zdrojů. Výsledky analýzy internetových zdrojů a literatury budou pro přehlednost zobrazeny jako příloha v tabulkách na konci práce.

3 Výzkumné šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření je analýza možností výchovy a vzdělávání v oblasti přípravy na rodičovství dostupných v České republice. Tato práce je zaměřena zejména na externí zdroje informací, což jsou ty, které se vyskytují mimo rodinné působení a zastupují je určité instituce nebo lidé, kteří nejsou s jedincem v bližším vztahu. Je zcela zřejmé, že výchova uvnitř rodiny, působení na člověka blízkými příbuznými, ale i přáteli, ovlivňuje jeho postoje, a tedy i přístup k rodičovství daného jedince. Výchovné styly však nebudou předmětem hlavní empirické části. Faktor výchovy v rodině a působení blízkého okolí člověka bude zaznamenán v druhé části výzkumného šetření, kde je dílčím cílem zjistit, jakých zdrojů informací lidé nejčastěji pro oblast rodičovství využívají.

Jako hlavní výzkumná otázka v empirickém šetření byla stanovena tato:

1. Jaké možnosti výchovy a vzdělávání v oblasti přípravy na rodičovství jsou dostupné v České republice?

Dílčím cílem je zjistit, jakých nabízených možností vzdělávání nejvíce současní a nastávající rodiče využívají. Tuto informaci lze v jisté míře zjistit prostřednictvím analýzy internetových diskuzí a výzkumných rozhovorů. Lze předpokládat, že většina rodičů získává informace zejména od zkušenějších lidí (svých rodičů, přátel a známých, kteří již děti mají), protože působení okolí na člověka může být i nezáměrné, a dále literatury a v současné době velmi rozšířeného a snadno dostupného internetu. Dalších možností bude využito méně, možná hlavně z důvodů časové nebo finanční náročnosti.

Tato úvaha bude podpořena či vyvrácena pomocí výzkumných šetření směřujících k objasnění druhé výzkumné otázky.

Pro potřeby této diplomové práce jsem v rámci výzkumného šetření zvolila jako hlavní metodu kvalitativní a kvantitativní **obsahovou analýzu dostupných dokumentů**. Hendl (2008) uvádí, že za dokumenty lze považovat všechno napsané nebo prostě zaznamenané. V jejich obsahu se mohou projevovat osobní nebo skupinové, vědomé či nevědomé postoje, hodnoty a ideje. Jako dokumenty tedy můžeme označit různé publikace, knihy, novinové články, deníky, plakáty, ale i obrazy. Za dokumenty lze považovat veškeré stopy lidské existence. V tomto případě jsem využila zejména elektronických zdrojů dostupných na internetu, konkrétně webových stránek, článků, dokumentů ke stažení ve formátu PDF, doc. nebo ppt., z tištěných zdrojů jsem čerpala z knih, časopisů nebo informačních letáků a brožur. Jako doplňující výzkumné metody pro naplnění dílčích cílů práce byly vybrány **skupinový rozhovor ve virtuálním prostředí**, a **výzkumný rozhovor** s šesti respondentkami.

3.1 Sběr a zpracování dat

Pro vyhledání základních informací pro tuto práci byl nejvíce využitý **internet**. V současné době má webové stránky zavedené většina institucí, včetně škol, zdravotnických zařízení či obchodů. Internet, a dnes také sociální sítě, využívá mnoho lidí pro spojení s ostatními, a proto i v tomto prostředí lze nalézt mnoho užitečných informací a rad. Za tímto účelem jsou zřízena mnohá diskuzní fóra, tematické skupiny či online poradny. Největší nevýhodu však lze spatřit v tom, že internet může být zcela anonymní, ne všechny informace musí být nutně pravdivé a realitu může řada faktorů zkreslovat. Proto je dobré k tomuto zdroji přistupovat obezřetně a využívat již ověřených zdrojů.

Pro vyhledání dostupné literatury byl analyzován knihovní systém studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové, ale také e-shopy knihkupectví a kamenné obchody, kde se nachází zpravidla nejnovější literatura. Pro tento účel byly také vyhledány běžně dostupné časopisy, které jsou v prodeji v běžných obchodech či novinových stáncích. V následující tabulce č. 1 uvádím přehled stanovených základních jednotek k obsahové analýze, které byly využity jako zdroj informací a zároveň naplňují teoretické vymezení typu dokumentů.

Elektronické zdroje	Internetové stránky – informační web
	Internetové stránky organizací – nabídky kurzů, seminářů, akcí
	Tématicky zaměřené internetové články
	Diskuzní fóra, diskuze ke článkům a online poradny
	Dokumenty, příručky, publikace v elektronické podobě (pdf., doc., ppt.)
Tištěné zdroje	Knihy (většinou populárně naučná literatura)
	Časopisy
	Informační brožury, příručky, letáky

Tab. 1: Přehled jednotek obsahové analýzy

Jako doplnění podrobnějších informací bylo provedeno několik rozhovorů s mladými matkami, které zodpověděly otázky týkající se vlastních zkušeností z přípravy na mateřství, a také již zmíněné skupinové rozhovory ve virtuálním prostředí uskutečněné prostřednictvím internetových diskuzí na webu.

Ke zpracování dat bylo využito několika metod, primárním účelem bylo dostupná data vyhledat a dále zpracovat pomocí dílčích postupů analýzy kvalitativních dat. Jak uvádí Miovský (2006) může se zde jednat o metodu vytváření trsů, která obvykle slouží, aby byly rozděleny určité výroky do skupin např. dle rozlišení určitých jevů nebo místa. Tyto skupiny by měly vznikat na základě podobnosti mezi identifikovanými jednotkami, tím vznikají obecnější kategorie, jejichž zařazení do dané skupiny je asociováno s určitými opakujícími se znaky a uspořádáním. Tyto kategorie byly vymezeny na základě opakujících se pojmů v teoretické části a dále byly užity jako klíčová slova k vyhledávání konkrétních nabídek prostřednictvím internetu. Tak byly také rozděleny opakující se doporučení vyplývající z odpovědí v založených diskuzích a rozhovorů. V metodologickém vymezení by se zde mohlo jednat o propojení s metodou prostého výčtu, která je zřejmá hlavně ve zpracování čtvrté kapitoly obsahující výčet nabízených možností. Dále jsou využity také prvky metody kontrastů, které jsou využity zejména v části věnované literatuře, která zabývá kromě prostého výčtu také tématem rozdílů v přístupech ve výchově, ale také zastoupení literatury pro muže a ženy. Následující část práce je již věnována jednotlivým fázím sběru a zpracování dat. Výsledné kategorie jsou zobrazeny v kapitole 4.

3.1.1 Internetové zdroje: Vyhledávač Google.com

Jako prvotní zdroj informací pro zmapování možností ke vzdělávání v přípravě na rodičovství bylo využito internetových zdrojů. Zvoleny byly zejména proto, že v současné době internetové propagace využívá téměř každá instituce, včetně škol, neziskových organizací, poraden, lékařů, ale i knihoven, knižních vydavatelství a dalších subjektů. Internetové vyhledávače také nabízejí nepřehledné množství možných výsledků z vybraného tématu rodičovství, ale ne všechny jsou důvěryhodné nebo přímo související s naším požadavkem. Bylo třeba veškeré nabízené odkazy analyzovat podrobněji, zda se dané problematice opravdu věnují, informace jsou aktuální a splňují požadavky zadání. Ke sběru dat byl vybrán vyhledávač Google.com, který v současné době patří mezi nejvíce užívané.

K následnému vyhledávání informací bylo zvoleno několik klíčových slov, které by měly danou oblast charakterizovat. Větší pozornost je věnována webovým stránkám, které se dají jako zdroj informací v přípravě na rodičovství využít, může se tak jednat např. o články z internetových magazínů, poskytovatele vzdělávacích kurzů či online poradny. Diplomové práce, reklamy na tištěné publikace nebo humorné texty či a kvízy jsou vynechány. Vybrané odkazy jsou blíže zpracovány v další kapitole, jedná se zejména o ty, které poskytují vzdělávací kurzy, nebo obsahují větší množství informací z problematiky rodičovství. Vyhledávání informací bylo uskutečněno v průběhu ledna a první části února roku 2015, dle aktualizací vybraných stránek se tak může pořadí odkazů či obsah stránek měnit.

Pro potřeby diplomové práce bylo nejdříve zadáno do vyhledávače Google.com heslo „RODIČOVSTVÍ“. Prvním odkazem, který se zobrazil, jsou webové stránky **Efektivního rodičovství**, které obsahují informace o kurzech poskytovaných tímto institutem, o principech programu či historii metody apod. Druhým odkazem z nabídky byly internetové stránky **Aktivního rodičovství**, které seznamuje uživatele s veřejnou konferencí na toto téma, obsahuje program pro rok 2014, a také videozáznamy, vzhledem k tomu, že tato akce konala již v dubnu minulého roku. K dispozici je také mediální archiv, obsahující záznamy z minulých ročníků. O této konferenci již byla zmínka v teoretické části výše. Třetí webové stránky se věnují **Vědomému rodičovství**. Po otevření odkazu má uživatel možnost vybrat si ze tří hlavních sekcí, a to České aromaterapie, České masáže dětí a kojenců a Česká škola vědomého rodičovství. Všechny sekce poskytují informace o nabízených kurzech, a tedy jsou i možnostmi vzdělávání rodičů ve vybraných oblastech.

Následujícím odkazem jsou webové stránky **PhDr. Evy Labusové**, která poskytuje soukromé poradenství v Praze, ale její web obsahuje mnoho tematických článků, odkazů či rozhovorů, takže lidé mohou základní poznatky čerpat již návštěvou webu.

Dále jsou zajímavé webové stránky občanského sdružení **Aperio**, které se věnuje tématům rodičovství, výchovy či péči o dítě, ale také problematice propojení rodičovské role se zaměstnáním. Opět zde uživatel internetu může najít různé tematické články, rozhovory, ale rady z oblasti práce a návratu do zaměstnání po rodičovské dovolené apod. K dispozici rodičům je také online poradna. Zajímavé pro toto téma jsou také webové stránky **CENAP** (Centrum naděje a pomoci), které také poskytuje rady, pořádá kurzy, semináře a workshopy, ale také se věnuje tématu Přirozeného plánování rodičovství, tedy oblasti, které roli rodiče předchází, ale s přípravou na ní úzce souvisí.

Dále jsou vyhledané odkazy různorodé. Objevují se mezi nimi i zveřejněné diplomové práce, články z webových magazínů pro ženy, které někdy publikují jednotlivá témata z oblasti rodičovství nebo pořady České televize. Mimo jiné se zde již objevují odkazy na webové stránky pro maminky, diskuze, informace o konkrétních mateřských centrech či centrech pro rodinu apod. Mezi vyhledanými položkami se objevil také odkaz **portálu MPSV**, který informuje o právě probíhajícím projektu „Rodičovství a práce“, který má podpořit vstup rodičů na trh práce po skončení rodičovské dovolené. Lidé plánující rodinu do budoucna, těhotné ženy nebo rodiče dětí mohou vyhledávat konkrétní rady v oblasti péče o dítě či výchovy. Záleží také na skupině uživatelů, která rady vyhledává. Další klíčová slova již budou více specifikována.

Při zadání hesla „TĚHOTENSTVÍ“ se objeví mnoho webových stránek věnující se této problematice. Budoucí maminka zde může již vyhledat aktuální témata, rady, články, ale také odkazy na další služby, vzdělávací kurzy či adresy porodnic a lékáren nabízející produkty pro těhotné. Hned první dva nabízené odkazy směřují na web **Babyonline.cz** (praktický průvodce moderních rodičů), zde je těhotenství věnována celá jedna sekce webových stránek. První odkaz je věnován „Těhotenství týden po týdnu“, což je komplexní průvodce celým obdobím těhotenství (od 3 měsíců před početím, kde se nachází rady, co by měla žena změnit ve své životosprávě před otěhotněním, až do doby 40. týdne těhotenství.) Každý týden obsahuje popis změn na těle ženy, ale i vývoj plodu. V některých týdnech jsou uvedena také rizika daného období nebo témata, která by mohla nastávající maminky zajímat, např.: mateřská dovolená, těhotenství s dvojčaty a další.

Součástí jsou také galerie fotek uživatelky webu v daném týdnu a fotky z ultrazvuku, na konci každé stránky je k dispozici diskuze. Druhým odkazem směřující na stejné webové stránky je právě nadřazená sekce webu Těhotenství. V tomto případě se jedná o rozcestník, který dělí sdílené články do 16 kategorií, např.: otěhotnění, průběh těhotenství, vývoj miminka, příprava na porod, gynekologická poradna, apod. Články jsou věnovány období od plánování těhotenství až po porod, kdy nechybí rady, co připravit pro novorozence či seznam věcí, které je třeba vzít do porodnice.

V podobném stylu jsou vedeny webové stránky s názvem **Babyweb.cz**, i zde je zahrnuta sekce **Těhotenství**, na kterou také směřuje jeden z odkazů na první stránce výsledků vyhledávání. Také v tomto případě je sekce dělena na několik dalších částí dle vybraného tématu, např.: snažení a otěhotnění, průběh těhotenství, zdraví a prohlídky v těhotenství, výživa a pohyb v těhotenství, atd. Každá z částí opět zahrnuje různé články vztahující se k dané problematice. I tento web poskytuje podrobného „Průvodce těhotenstvím týden po týdnu“, stejně jako předchozích odkazech je popisován vývoj plodu a změn na těle ženy, v každém vybraném týdnu jsou k dispozici také tipy pro dané období a související články.

Za specifitější internetové stránky, na které směřuje třetí odkaz, lze považovat **Těhotenství.cz**. Web obsahuje více informací z oblasti těhotenství, ale také porodu a šestinedělí, péče o děti nebo kojení a oblast výchovy dětí v pozdějším věku je vynechána. Možná je to tím, že web je věnován právě tomuto období a výše uvedené dva se zabývají větším rozsahem témat z oblasti rodičovství. Avšak i tyto stránky nabízejí aktuální články, popisují průběh těhotenství a poskytují rady a tipy pro každé období. Nastávající maminky, ale i tátové a další lidé, co se o danou problematiku zajímají, mají více možností, odkud rady čerpat, sami se mohou rozhodnout, který web jim vyhovuje více nebo informace porovnávat, což může být velmi přínosné.

Odkazy související s klíčovými slovy „PÉČE O DÍTĚ“ jsou však v polovině případů věnovány péči o dítě ze sociálního a právního hlediska. Na první stránce záznamů vyhledávání se touto problematikou zabývá 5 odkazů z 10 zobrazených. Jedná se zejména o internetové stránky **střídavé péče** (stridavka.cz), péči o děti po rozvodu (rozvod-online.cz), ale také webu Ministerstva práce a sociálních věcí, konkrétně článku o službě Péče o dítě a dětských skupinách. V druhé stránce seznamu vyhledávání je již většina odkazů věnována právní problematice a legislativě.

Z hlediska přípravy na rodičovství však lze uvést opět internetové stránky **Babyweb.cz**, které věnují tématu péče o dítě další z vymezených sekcí webu – Dítě od A-Z, kde je dále na výběr nabízeno několik tématicky vymezených částí, např. hygiena, přebalování, koupání, denní režim a spánek, oblečení, bezpečnost dítěte, a další. V každé části je k dispozici rozcestník, který odkazuje na konkrétní témata, ta jsou dále zpracována velmi podrobně a obsahují velké množství rad a tipů. Druhým odkazem využitelným pro získání informací z oblasti přípravy na rodičovství je web **Maminkam.cz**. Také tyto internetové stránky obsahují část věnovanou péči o dítě, ta je součástí sekce Vývoj dítěte, a jsou k nalezení různé články s radami pro danou problematiku. Součástí článků je také diskuze různého zaměření. Třetím vybraným odkazem je **Naše Porodnice.cz**, rady pro péči o dítě jsou součástí sekce Vývoj dítěte a péče o dítě, také v tomto případě jsou k dispozici různé články s radami a informacemi k tématu vývoje dítěte, je zde podrobněji popsán vývoj dítěte po měsících až do prvního roku života. Obsah vyhledaných internetových stránek je opět velmi podobný a je na rodičích, které informace využijí pro své potřeby.

Pokud rodič chce vyhledat informace k tématu „VÝCHOVA DÍTĚTE“, zobrazí se mu ve většině případů různé články o současných trendech ve výchově nebo tipy na to, jak správně vychovávat děti. Prvním odkazem je opět **Babyweb.cz**, který v sekci Dítě A-Z obsahuje Desatero pro výchovu dítěte, zde lze nalézt několik stručných rad pro výchovu, např. být důsledný, věnovat dítěti dostatek času, vést dítě k samostatnosti, apod. Jako další webové stránky se objevily také již jednou zmíněné **Evalabusova.cz**, konkrétně článek zabývající se nevhodnými postupy ve výchově, psychickém násilí a jeho vlivu na vývoj dítěte. Dále už se nacházejí v seznamu vyhledaných položek články z různých internetových stránek a magazínů. Např.: **OnaDnes.cz** nabízí celou sekci věnovanou dětem, zde jsou ovšem velmi různorodé články, od výchovy po zdraví dítěte, hygienu, alternativní směry výchovy, ale i názory na činnost různých institucí a rozhovorů se známými osobnostmi. **Prozeny.cz** nabídl článek staršího vydání z roku 2011 o pěti pilířích správné výchovy, ale v sekci Rodina lze vyhledat také aktuální články z oblasti rodinných vztahů, apod. **Psychologie.cz** také odkázala na článek z roku 2012 s názvem „Výchova láskou“. Autorkou je psychologka Pavla Koucká, která ve svých údajích má uvedenou adresu svých vlastních webových stránek „**Uvolněné rodičovství**“, zaměřuje se na skupiny pro rodiče, působí v Praze, ale poradenství poskytuje také online za pomoci hovoru prostřednictvím Skype.

„RADY PRO RODIČE“ odhalí několik různých článků. První odkaz směřuje k **OnaDnes.cz**, který už je výše uveden. Tentokrát je čtenář odkázán na téma „Rady a tipy pro rodiče, jak vychovávat děti a neztratit nervy“. **Rodina.cz** nabízí článek zaměřený na rady pro rodiče z knihy Guye Gilberta, které stručně v seznamu popisuje. Mezi vyhledanými odkazy se nachází internetové stránky **hra-skolou.cz**, web je zaměřen primárně na podporu učení dětí, ale zabývá se také výchovou. V archivu pro jednotlivé předměty je uloženo mnoho krátkých her na podporu rozvíjení komunikace či pozornosti. Možná překvapivé jsou odkazy na internetové stránky **Policie České republiky**, kde v rámci Prevence dávají rady rodičům. V tomto případě se téma týká rad k tématu letních dětských táborů a bezpečnému chování v kyberprostoru.

Klíčová slova „RADY PRO MAMINKY“ nebo též „Rady pro nastávající maminky“ nabízí podobné odkazy k nahlédnutí. Jako první odkaz lze uvést web **Maminka.cz**, který k tomu tématu nabízí mnoho aktuálních článků nejen z oblasti péče o dítě, ale také péče o vlastní zdraví, tipy na relaxační aktivity, ale i upozornění na právní úpravy, apod. **Klubmaminek.cz** uvádí seznam odborných článků a rad. Tento web je již více zaměřený na období těhotenství, dobu po porodu, podrobněji zpracovaná jsou témata týkající se vývoje dítěte do jednoho roku života. Vzhledem k tomu, že je web podporován výživovými produkty značky Hami, je zde nejpodrobněji zpracováno téma výživy dítěte, jídelníčku, atd. Mezi odkazy se opět objevuje také web **Rodina.cz** nebo článek z internetového magazínu **Femina.cz**, který shrnuje 10 nejhorších rad a mýtů pro nastávající maminky. Mimo jiné se zde nacházejí nabídky knih nebo internetové stránky porodnic, které sdílejí rady pro maminky, co vzít sebou do porodnice nebo co připravit pro dítě před porodem.

Při zadání hesla „RADY PRO TATÍNKY“ následuje seznam několika odkazů propagující publikaci s tímto heslem zaneseným v názvu. Zajímavý může být článek z webu **toplekar.cz**, kde je popsáno 6 rad pro čerstvé tatínky, podobné rady, ale podrobněji vysvětlené nabízí také internetová verze časopisu **Maminka.cz**. Při zadání hesla „OTCOVSTVÍ“ se odkazy zaměřují na problematiku určování otcovství a legislativní vymezení role otce. „RADY PRO TÁTY“ se již více přibližují potřebám vzdělávání v oblasti rodičovství, ale použitelným odkazem je zejména web **Tatove.info**. Pro nedostatek možností dostupných v českém jazyce vyhledávač nabídl také zahraniční zdroje, například **Parents.com**, v sekci Advice for Dads je k nalezení mnoho aktuálních

článků s radami a tipy k tématu, jak být dobrým otcem, jak se připravit na rodičovskou roli nebo jak podpořit partnerku v těhotenství.

Pro vyhledání informací pro řešení aktuálních problémů je možné vyhledat rady prostřednictvím specifikace dotazu, například z problematiky kojení, spánku, výživy, nebo vývojového období v životě dítěte: Novorozenec, Kojenec, Batole, Předškoláci, Školáci, apod.

3.1.2 Diskuzní fóra

Z hlediska metodologického vymezení by internetové diskuze mohly spadat do kategorie techniky ohniskové skupiny, kdy se data získávají na základě vzniklé interakce mezi členy skupiny a badatelem. V tomto případě byla využita nestrukturovaná formy ohniskové skupiny, která probíhala ve virtuálním prostoru. Na začátku byla pouze položena základní otázka, která pomohla diskuzi zaměřit na dané téma. (Miovský, 2006) Obě diskuzní fóra jsou stále dostupná na adrese <http://www.emimino.cz/diskuse/priprava-na-rodicovstvi-202268/> a <http://www.vinted.cz/forum/tehotenstvi-a-materstvi/442660-priprava-na-rodicovstvi>.

Diskuze na webu **Emimino.cz**, který obsahuje širokou škálu různorodých témat založených právě samotnými uživatelkami webu, probíhala v období od 8.9.2014, poslední příspěvek byl vložen 18.9.2014. Diskuze se zúčastnilo 16 uživatelů. Tato diskuze byla založena zejména z důvodu rozšíření počátečního náhledu na zpracování obsahové analýzy internetových a tištěných zdrojů. Za stejným účelem bylo založeno fórum na webu **Vinted.cz**. Sice je tento web primárně zaměřen na prodej a výměnu oblečení, je však využíván pro různé diskuze většinou mladými dívkami a ženami. Diskuze byla založena 8. 10. 2014 a poslední příspěvek byl vložen 10. 12. 2014. Této diskuzi se zúčastnilo 34 žen, některé přidaly více příspěvků jako reakce na jiná sdělení. Bližší údaje o respondentkách nejsou známy, pro potřeby práce však není bližší popis potřebný.

Ke zpracování obsahové analýzy bylo jako dalšího zdroje informací využito odpovědí ze založených diskuzí. Příspěvky zjišťující informace pro potřeby této práce byly v obou případech nazvány „Příprava na rodičovství“ a byly vloženy do příslušných kategorií témat, v jednom případě se jedná o sekci „Výchova“, v druhém „Těhotenství a mateřství“. Ze získaných odpovědí bylo možné čerpat nabízené zdroje informací, které navrhly uživatelky webu. Jednalo se většinou o literaturu či kurzy, které absolvovaly. Kromě nově

založených diskuzí byly prohlédnuty také ostatní, již stávající témata. I tento zdroj poskytl další tipy na možnosti vzdělávání v přípravě na rodičovství. Tato diskuzní fóra však umožňují náhled i na problematiku využití těchto zdrojů informací. Mezi reakcemi se totiž objevují názory, které vyjadřují negativní postoj k přípravě na rodičovství. Jedná se zejména o takový postoj k problematice, že na rodičovství se připravit nelze a matky spoléhají až na aktuální situaci a řeší pouze konkrétní problémy, které v průběhu výchovy či péče o dítě nastanou.

Úvodní příspěvky v diskuzích obsahovaly krátký text, kde byly respondentky požádány o rady a případná doporučení jimi vyzkoušených zdrojů informací z oblasti přípravy na rodičovství. Z odpovědí na úvodní otázku byly vybrány potřebné informace a dále jsou využity v další kapitole věnované přehledu možností výchovy a vzdělávání v této oblasti. V následujícím textu je zpracována analýza získaných odpovědí, včetně některých přímých citací pro zachování vyjádření individuálních postojů a hodnocení respondentek pod jejich uživatelským jménem.

Jako reakce na úvodní příspěvek se v některých odpovědích objevovaly negativní postoje k přípravě na rodičovství. Více než jedna třetina uživatelky, které se do diskuze zapojily, se staví k přípravě na rodičovství tímto způsobem a samotnou přípravu zpochybňuje. Např.: Idril píše: „*Podle mě se žádnou literaturou nepřipravíš na to, co přijde.*“; nebo Aries6: „*Na to tě nic nepřipraví...a pokud takový zdroj existuje, tak je to blbost, protože na tohle neexistuje UNIVERZÁLNÍ příručka.*“.

Objevovaly se tak příspěvky maminek, které své přesvědčení potvrzovaly z vlastní zkušenosti, např. conni uvádí: „*Já jsem se na to teda nepřipravovala nijak, zas taková věda to není. Nikdo mi neradil, ale tak nějak jsem se všechno naučila sama.*“ Jedna z žen (katkajohny) popisuje svou situaci v době před několika lety: „*Rodila jsem před 10 lety, v té době jsem doma neměla internet /jen u rodičů a v práci/, žádné speciální knížky jsem nečetla. Můžeš si načíst miliony článků a ani to ti nezaručí, že budeš dobrá máma. Já bych spíš doporučovala, abys věřila sobě, svému miminku a partnerovi. Když budeš všechno dělat s láskou a s citem, tak se vše podaří.*“

Jiné příspěvky obsahují zejména osobní postoj k tématu přípravy na rodičovství. Uživatelka sugar píše: „*Na to se nedá nijak připravit. Můžeš přečíst tolik článků, knížek a stejně ti to je pak k ničemu. Až budeš mít mimčo poprvé v ruce, tak budeš automaticky*

vědět, co máš dělat. Bezťak je každý dítko jiný, ale všechny potřebujou hlavně hromadu lásky a trpělivosti.“

Nejvíce sympatií na základě pozitivního hodnocení uživatelk získal tento příspěvek od vladka12345: *„Nijak. A myslím, že se na to ani připravit nedá. To prostě přijde, až přijde samotné dítě“*. Kladně ho ohodnotilo dalších 28 uživatelk webu. Kladné hodnocení si získal také příspěvek ženy (majamansfeldova), která uvádí důvod, proč není příprava k rodičovství nutná: *„Abych pravdu řekla, mě trochu připadá, že maminky, které se snaží za každou cenu na rodičovství připravit, jsou pak mnohem víc úzkostlivé, a dělají ve výchově mnohem více chyb, protože se snaží být dokonalé, až to fakt přehánějí. Taková věc je ale naprosto individuální, a nedá se nastudovat. To prostě přijde samo, a instinkt ti řekne, jak to máš dělat. Samozřejmě je fajn, vyslechnout si pár rad, ale shánět si literaturu, a pak se trápit tím, že dítě nejedná podle jejich vzorce, je zbytečně stresující pro oba.“* K tomuto příspěvku se vyjádřilo souhlasně 25 dalších uživatelk.

Ostatní příspěvky, které vyjadřují podobné názorové tendence, ukazují, že některé maminky se na rodičovství připravovaly, ale později přípravu hodnotí za zbytečnou či nevyužitou. Může to být jistě způsobeno také tím, že návod na řešení specifického problému hledají v době, kdy se vyskytne a je potřeba na něj reagovat. Jiné přípravu na rodičovství podporují, ale zároveň upozorňují na individuální potřeby dítěte. V těchto příspěvcích jsou zdůrazňovány mateřské pudy a intuice. *„Nejlepší praxe je sám život.“* (JayLee) Jako odpověď, kterou nelze zařadit, uživatelky uváděly **„selský rozum“**.

V opačném přístupu se mezi příspěvky objevují zastánci možností vzdělávání v přípravě na rodičovství. Svůj názor na tuto problematiku vyjadřuje jedna z žen (skalenka) takto: *„Já mám ráda vždy teoreticky jasno. Takže jsem si nastudovala všechno od početí, přes těhotenství, porod, kojení, vývoj dítěte. Je hromada knih a spousta nelaických textů na netu. Mne velké množství informací uklidňuje. Skoro všechny se mi hodily. Třeba porody jsem snadno zvládala i kvůli tomu, že jsem věděla, co se kdy děje, a nijak mě to neděsilo. Problémy s kojením měly vždy řešení. Nemoci děti a u jednoho i postižení...byla jsem si jistá, protože jsem věděla.“*

Mezi doporučenými zdroji se často objevovala **literatura**, zejména knihy o výchově. Některé z uživatelk se tímto způsobem připravovaly, ale konkrétní tipy pro četbu nedoporučily. Jiné ovšem psaly názvy konkrétních knih, které samy využily a hodnotí je

jako přínosné. Několikrát se objevila kniha Respektovat a být respektován, u této knihy autorka příspěvku (kazy) upozorňuje na možnost absolvování stejnojmenného **kurzu** („*K druhé knize běží i kurzy, kniha je celkem náročná, kurz je skvělý, měli jsme hodně náročné dítě, se kterým nám pomohl.*“). V dalších doporučení se jednalo o knihy Co čekat v radostném očekávání, Jak ho nezk...it, Koncept kontinua, Líný rodič, Nejšťastnější miminko v okolí a Nejšťastnější batole v okolí. (Dvě poslední uvedené knihy hodnotí werunqaw: „*To by měla být podle mě taková „povinná“ četba pro všechny budoucí maminky.*“). Jako další knihy byly doporučeny Rozvíjej se děťátko, Jsem těhotná, ne nemocná, Dítě a já, Baby lexikon, Věda zvaná rodičovství nebo Jak žít a nezbláznit se. Některé maminky doporučily knihu Něžná náruč rodičů od Evy Kiedroňové, která je doplněna dokumentem na DVD a je věnována zejména správnému držení a polohování dítěte. Uváděna byla také doporučení konkrétních autorů – Matějček, Prekopová, Naomi Aldort a Adel Faber.

Z časopisů jedna z žen doporučila měsíčník **Miminko**. Jako další z tištěných zdrojů informací byly využívány **brožury** získané od lékařů. Jedna z uživatelék webu (verusak.berusak) zpětně hodnotí četbu literatury jako dobrý krok v přípravě. „*Já nečetla nic a bývalo by bylo fajn, kdybych si nastudovala něco o kojení. Po porodu už nebyl čas, malý jen řval, nespál a nedokázal se přisát a nezachránila to už ani laktační poradkyně. Mrzelo mě to hodně dlouho, vlastně mrzí do teď. Možná, že kdybych předem měla načteno, jaké potíže mohou přijít, dopadlo by to jinak.*“

Z oblasti zdravotnictví pak uživatelky webu uvádí **předporodní kurzy**, jedna žena doporučuje **kurz o porodu, kojení a péči o dítě u soukromé porodní asistentky**, další z maminek radí, že je vhodné si připravit otázky pro dětského lékaře a mnoho informací lze dozvědět v porodnici. Uvedeny byly také **služby duly a poporodní kurzy**. K problematice kojení byly doporučeny také webové stránky **kojeni.net**, které spravuje laktační poradkyně. Jedna z žen jako jediná upozorňuje na možnosti vzdělávání v přípravě na rodičovství prostřednictvím kurzů v různých **mateřských a rodinných centrech**.

V založených diskuzích uživatelky doporučovaly některé **internetové stránky**, včetně **diskuzí** na webu Z internetových zdrojů doporučovaly maminky diskuze právě na webu **emimino.cz** a dále **modrykonik.cz**. K problematice výchovy jedna z maminek doporučila vyhledat internetové stránky **kurzu Nevýchovy**. V příspěvcích se také objevily tipy na specificky zaměřené internetové stránky např.: **nutriklub.cz**, **porodbezobav.cz** nebo

obecnější **babyweb.cz**. Některé maminky ale internet za dobrý zdroj informací nepovažují. Jedna z žen (1eliss) vyjádřila obavy z formy poskytování rad na internetu, „*Když jsem listovala internetem, tak mi přišly všechny rady moc složité, nebo naprosto nepochopitelné a dostávala jsem z toho akorát strach, jestli to vůbec zvládnou.*“ Jedna z uživatelky webu (janininka) v tomto případě dává přednost využití literatury. „*...minimálně si přečíst nějakou knížku, ale takovou, kterou píše doktor, který má mnohaleté zkušenosti (radám na internetu bych v tomto případě opravdu nevěřila).*“

Jako zdroj informací k rodičovství byly uvedeny také **rady od rodičů nebo přátel a známých, kteří už děti mají**. (Ileennttiillkkaa: „*Mám dvě kamarádky. Jedna mi svým stylem výchovy byla vzorem, druhá odstrašujícím příkladem.*“) Uživatelka marietta01 uvádí: „*Stačí sledovat těhotné a maminky, které máš ve svém okolí, ideálně v rámci kamarádek. Sledovat a na základě toho si skládat vlastní obrázek toho, co bys jednou chtěla nebo nechtěla ty.*“ Podobný názor zastává také další uživatelka (kacematko), ale zde přikládá větší význam výchově rodičů: „*Já třeba přemýšlím nad tím, jak vychovávali rodiče mě a z toho si беру to dobré, co se mi líbí a tak bych chtěla vychovat i svoje dítě a stejně tak si z toho беру to špatné, co si myslím, že udělali rodiče v mé výchově špatně a snažit se tomu u mého potomka vyhnout.*“ Vlastní pohled na rodičovství si lze utvořit také v prostředí zaměstnání, kde je zprostředkován kontakt s rodiči. Monniiee píše: „*Pracuju jako učitelka ve školce a místo knížky mi ukazují maminky v praxi, jaká opravdu v budoucnu, až budu mít dítě, nechci být.*“

Z příspěvků od uživatelky lze vyvodit míru využití dostupných možností. I když byl dotaz zaměřen na doporučení možných zdrojů informací, je vidět, že maminky čerpají z vlastních zkušeností a doporučují zdroje, které samy v přípravě na rodičovství využily. Lze tak soudit také z hodnocení knih např. uživatek verusak.berusak uvádí: „*Doma mám i Respektovat a být respektován (což je jakási česká verze Naomi Aldort, kterou tu už někdo doporučoval), ale nejsem schopná to dočíst, a co jsem nahlédla...jako koncept je to pěkný, ale neznám nikoho, kdo by to 100% v praxi aplikoval a fungovalo mu to.*“ Některé příspěvky obsahovaly tipy na literaturu, jiné kombinovaly více možností. (Deninina píše: „*Řídím se sama sebou, jak to cítím, občas skočím pro radu sem a taky používám stejný vzorec výchovy po svých rodičích.*“) Vzhledem k tomu, že z dalších, již založených diskuzí na webu emimino.cz, lze čerpat další návrhy na zdroje informací, zkušenosti maminek z absolvovaných kurzů a řešení konkrétnějších problémů, nebyla diskuze na tomto webu více rozvíjena.

3.1.3 Knihovní systémy

Vzhledem k tomu, že tato diplomová práce vzniká na Pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové, pro analýzu dostupných zdrojů v rámci knihovních systémů budou využity dva katalogy různých knihoven v tomto městě. Prvním zdrojem informací je Online katalog Studijní a vědecké knihovny Hradec Králové, dostupný na internetových stránkách <http://www.svkhk.cz>. I v tomto systému byla zadávána podobná hesla pro vyhledávání jako ve vyhledávači Google.com. Jednalo se zejména o „rodičovství“, „péče o dítě“, „výchova dítěte“ apod. Některé knihy jsou podrobněji popsány v další kapitole v rámci přehledu dostupné literatury a ukázky současných trendů v péči a výchově dítěte. Studijní a vědecká knihovna nabízela k nahlédnutí v porovnání s nabídkou knihkupectví rozmanitou literaturu současnou, ale také staršího vydání, která již v obchodech není k dostání. K nalezení byla literatura z oblasti výchovy či péče pojatá jako komplexní průvodce, ale i užšího zaměření, například na dětskou výživu, kojení, apod.

Při zadání klíčového slova „RODIČOVSTVÍ“ se v seznamu vyhledaných knih objeví 200 záznamů. Z celkového počtu publikací se zde nachází 14 titulů vydaných roku 2014. Jedná se o knihy od českých i zahraničních autorů, většinou zaměřených na výchovu dítěte, spadajících do kategorie populárně-naučné literatury. Nalezena je také nábožensky orientovaná literatura v souvislosti s rodičovstvím. V seznamu se však nachází i skripta, sociologické studie a kniha z oblasti rodinného práva. Samozřejmě i tyto knihy jistě mohou rodiče využít, avšak je pravděpodobné, že pokud nebude mít rodič tento konkrétní požadavek, raději si vybere publikace ve formě rádců či komplexních průvodců. Dalších 30 publikací bylo vydaných od roku 2010. Opět je třeba vyselektovat sociologické studie, příspěvky z konferencí či publikace vztahující se k právní problematice a také publikace humorné, tedy určené spíše pro pobavení a odpočinku. Z celkového počtu 44 záznamů vztahující k tématu rodičovství se pro oblast přípravy a vzdělávání v dané problematice není vhodných 25 z nich. Dotazy pro vyhledání literatury využitelné k přípravě na rodičovství je tedy nutné specifikovat.

Pokud však čtenář zadá klíčové slovo „PÉČE O DÍTĚ“, knihovní systém nabídne 247 položek. Z celkového počtu titulů bylo z hlediska aktuálnosti nalezeno 75 publikací s datem vydání od roku 2010. Většinou se jedná o publikace, které mohou rodiče využít v přípravě na rodičovství, čtenář si zde může vybrat z mnoha **komplexně pojatých průvodců v péči o dítě**, v seznamu jsou také publikace informující o vývoji dítěte, různě limitovaných věkem nebo pojednávající o různém životním období. Některé publikace jsou

věnovány cvičení s dětmi, dětskému spánku, výživě apod. Z této kategorie není přímo využitelných pouze 21 záznamů, které se zabývají sociálně-právní problematikou, lékařstvím nebo se jedná o knihy humorné. Mezi tituly se již nacházejí doporučené publikace, které ve svých příspěvcích uváděly ženy v diskuzích.

Heslo „VÝCHOVA DÍTĚTE“ pomůže vyhledat celkový počet 415 záznamů. Publikací vydaných od roku 2010 se v tomto seznamu nachází 216. Ve výchově dítěte se však skrývá mnoho podoblastí, publikace se věnují např.: rozvoji inteligence, pohybové výchově, rozvoji komunikace, výchovným prostředkům, zvládnání agrese či vztahu rodičů a dětí. Některé publikace jsou zaměřeny na výchovu dětí předškolního věku, ale i dospívajících, tyto publikace však lze považovat za potřebné pro rodiče při přípravě na další období v rodičovství, rodiče tyto publikace budou vyhledávat později. Rodiče mohou také specifikovat styl výchovy, který je jim bližší. V této kategorii se také nachází publikace s radami pro rodiče dětí s diagnózou nějaké formy autismu, což s ohledem na konkrétní potřeby rodičů s dítětem s poruchou autistického spektra je velmi přínosné. Z tohoto seznamu položek není přímo využitelných 43 publikací, které jsou určeny pro studenty pedagogických oborů nebo učitele.

Klíčová slova „RADY PRO RODIČE“ nalézají 45 publikací. Nejstarší je z roku 1951, ostatní novější tituly, od devadesátých let však mohou být využity pro vzdělávání v oblasti rodičovství. Z tohoto seznamu lze vyřadit 11 publikací, z důvodu staršího vydání nebo odklonu od tématu, například se jedná o rady rodičům při přípravě dítěte na přijímací zkoušky, nebo publikace o adopci. V teoretické části byla jedna z podkapitol věnována „OTCOVSTVÍ“, z tohoto důvodu bylo zadáno stejné klíčové slovo do vyhledávače. Nalezený počet záznamů byl 41, z toho jedna kniha byla vydána roku 1897, dalších 7 titulů bylo starších než rok vydání 1950. Z uvedených titulů však pro vzdělávání otců v oblasti rodičovství lze doporučit cca 20 publikací vydaných od roku 2000. Opět byly vyřazeny sociologické studie, humorné knihy, či publikace z oblasti biologie či práva. „MATEŘSTVÍ“ bylo zaznamenáno ve 109 publikacích. V tomto seznamu se objevují také stejné publikace, které byly nalezeny v literatuře zabývající se péčí o dítě, i jeho výchovou, přičemž v případě otcovství byla shoda minimální. Samozřejmě i zde musí čtenář selektovat pouze vhodnou literaturu určené pro své požadavky. Ve prospěch převahy literatury pro ženy však byl nalezen také seznam publikací věnovaných tématu „TĚHOTENSTVÍ“, který obsahoval z 279 záznamů, 56 aktuálně vydaných v posledních pěti letech.

V databázi Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové bylo možné vypůjčit si absenčně doporučené publikace, které uváděly uživatelky webu, ale i maminky z rozhovorů. Knihovna nabízí k vypůjčení širokou škálu publikací odborných, populárně-naučných, i humorných. Také z časového horizontu jsou dostupné knihy, které již obchody nenabízí, pokud chtějí rodiče využít starších publikací a nevyžadují nejnovější publikace, možnosti přípravy na rodičovství jsou značně rozšířeny o tradiční přístupy. Záleží tedy na potřebách rodičů, které publikace upřednostňují či jaký problém právě řeší. Z výsledků vyhledávání však vyplývá, že větší možnosti vzdělávání za pomoci vypůjčených knih mají ženy - matky.

V Hradci Králové existuje ještě další možnost umožňující vypůjčení literatury, a to v Knihovně města Hradec Králové. Městské knihovny zpravidla nabízí menší množství literatury pro vzdělávání než tomu je ve vědeckých. To se samozřejmě odráží také v množství nabízené literatury k tomuto účelu. Pro vyhledání dostupné literatury bylo použito opět Online katalogu (<http://www.knihovnahk.cz/online-katalog>). Ke klíčovému slovu „Rodičovství“ je vyhledáno 49 titulů, z toho 17 titulů vydaných od roku 2010. Užitečných publikací pro vzdělávání rodičů je ale pouze 14 položek. Požadavek „Péče o dítě“ vyhledal 48 položek, aktuálních publikací bylo nalezeno 28 publikací, ale pro oblast přípravy na rodičovství je vhodných pouze 21. I zde se jedná o rozmanitou literaturu z oblasti péče a výchovy, ale také více specifických publikací o spánku, zdraví dítěte apod. Dále byla opět zadávána stejná klíčová slova, jako tomu bylo v případě katalogu Studijní a vědecké knihovny. Vzhledem k tomu, že Hradec Králové je v porovnání s mnoha dalšími velkými městy, nabízí městská knihovna velké množství aktuální literatury. Mnoho publikací je také využitelných pro vzdělávání v přípravě na rodičovství. Knihy doporučené respondentkami byly dostupné k vypůjčení v obou knihovnách.

Výsledky vyhledávání jsou zobrazeny v tabulce č. 2. Tabulka zobrazuje pouze počty položek vyhledaných k vybraným klíčovým slovům a jsou zde zahrnuty pouze publikace, které byly vydány od roku 2010. Klíčová slova u některých publikací se opakují, takže také položky se v seznamech mohou opakovat, a proto nejsou sečteny a neslouží pro vyjádření celkového počtu dostupné literatury v knihovnách. Účelem tabulky je pouze orientačně zobrazit množství nabízených titulů dle zadání konkrétních klíčových slov.

	Studijní a vědecká knihovna	Knihovna města Hradec Králové
Rodičovství	19	14
Péče o dítě	54	21
Výchova dítěte	173	73
Rady pro rodiče	34	-
Otcovství	20	10
Těhotenství	56	9

Tab. 2: Počet nalezených položek ve vybraných knihovnách

3.1.4. Knihkupectví

Stejným způsobem jako u katalogů vybraných knihoven, byla provedena analýza známých internetových portálů vybraných knihkupectví. Každý větší obchod s knihami má oddělení věnované rodině, rodičům a dětem. U internetového knihkupectví Kosmas.cz je tato literatura dostupná v části Dítě a rodina, toto oddělení je dále děleno dle specifických požadavků do oblastí těhotenství, vývojového období dítěte podle věku, ale i oblastí výživy, zdraví a také pedagogiky. Mezi nejprodávanějšími tituly se nachází na prvním místě kniha s názvem „Najděte si svého Marťana ...co jste vždycky chtěli vědět o psychologii, ale ve škole vám to neřekli...“ od Marka Hermana (2014), pojednávající také o tématu dětské psychiky. Na druhém místě se objevila kniha od **Naomi Aldort**, na třetím **Koncept kontinua**, hned za nimi se nachází kniha **Respektovat a být respektován**. V žebříčku prvních deseti knih se také objevila kniha **Nejšťastnější miminko v okolí**. Další knihy byly více specificky zaměřené na vztahy v rodině, či obsahovaly nápady na hry a pohádky pro děti.

Knihkupectví Neoluxor.cz, které také nabízí na svých internetových stránkách přehled aktuálně dostupné literatury, po zadání požadavku vyhledávání populárně-naučné literatury z oddělení Rodina, sex také nabídne žebříček řazený dle popularity knih. Pro přípravu na rodičovství se v katalogu objevují opět doporučované publikace. Na prvním místě se však nachází kniha od Garyho Chapmana – **Pět jazyků lásky**. Na druhém a šestém místě se objevily příručky od Evy Kiedrňové – **Něžná náruč rodičů** a kniha **Rozvíjej se, děťátko**, na třetím místě se nachází kniha od Naomi Aldort. Na čtvrtém místě je kniha věnovaná mužské psychologii **Pravá cesta muže**.

Při sběru dat pro obsahovou analýzu internetových zdrojů se několikrát v seznamu vyhledaných položek objevil odkaz na internetový obchod knihkupectví **Knihy.abz.cz**. Z pohledu vyhledávání potřebné literatury nabízí, v sekci Naučné literatury, v oddělení

Rodina, děti, možnost další specifikace tématu. I zde je k dispozici žebříček nejžádanějších a nejlépe hodnocených knih z této kategorie. Opět se na prvních místech objevuje již několikrát zmíněná Naomi Aldort a kniha Vychováváme děti a rosteme s nimi, dále kniha Respektovat a být respektován, **Jak žít a nezbláznit se**, Nejšťastnější miminko v okolí a **Líný rodič** od Toma Hodgkinsna.

Stejného postupu byl proveden i v případě knihkupectví Kancelzberger.cz, které v oddělení Rodina, vztahy, konkrétně v části Výchova dětí nabízí řazení dle hodnocení knih z dané oblasti. Zde se objevují nové publikace, např. 7 návyků šťastných dětí od Seana Coveyho, Jak být dobrým rodičem od **Jiřiny Prekopové**, Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte od **Zdeňka Matějčka** a další. U dalších knihkupectví by byl postup stejný, mezi velké jistě patří např. Dobrovský, Martinus.sk, ale také stránky konkrétních vydavatelství, např.: Portál, Grada, Fragment, atd. Tyto seznamy publikací byly využity zejména k ověření aktuálnosti doporučených zdrojů, a dostupnosti literatury na českém trhu. Tučně jsou vyznačeny knihy nebo autoři, které byly doporučeny respondentkami v internetových diskuzích.

3.2 Rozhovory

Pro doplnění informací k tématu přípravy na rodičovství byl zvolen krátký výzkumný rozhovor, poskytnutý několika mladými matkami. Respondentky byly osloveny prostřednictvím soukromé zprávy na sociální síti Facebook.com. Tímto neformálním způsobem bylo osloveno 6 žen, které s uskutečněním rozhovoru souhlasily. Tento způsob lze považovat v současné době hojného využívání internetu a sociálních sítí jako velmi přínosný a vhodný pro potřeby získávání informací či umožnění rychlého zprostředkování kontaktu mezi lidmi. Respondentky si mohly samy určit vhodnou dobu, kdy na zprávu odpoví a zda vůbec, tím byla také usnadněna domluva na termínu a čase rozhovoru.

Jako cílová skupina byly určeny **mladé maminky s dítětem/děti**, ve věkové kategorii od 23 do 25 let. Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi mladé matky, vychovávají v současné době zpravidla jedno dítě (pouze v jednom případě se jedná o matku dvou dětí) ve věku od 1 roku do 3 let. Co se týče dosaženého vzdělání dotazovaných žen, rozhovoru se účastnily dvě studentky vysoké školy, které i při rodičovské dovolené nadále ve studiu pokračují, a dvě ženy na rodičovské dovolené s dosaženým vzděláním na středním odborném učilišti a dvě z nich absolvovaly střední odbornou školu ekonomického zaměření s maturitou. Z hlediska rodinného stavu respondentek, pouze jedna z dotázaných

je vdaná, dvě z nich jsou svobodné a nezadané, lze je tedy považovat za matky samoživitelky, a další tři ženy jsou sice svobodné, ale žijí společně se svým partnerem. V tabulce níže jsou pro přehled zobrazeny základní údaje o respondentkách.

Jindřiška	25 let, SOU, svobodná, 1 dítě
Kamila	24 let, SŠ, svobodná – zadaná, 1 dítě
Kristýna	24 let, SOU, vdaná, 2 děti
Markéta	23 let, SŠ, svobodná, 1 dítě
Šárka	23 let, VŠ, svobodná – zadaná, 1 dítě
Veronika	24 let, VŠ, svobodná – zadaná, 1 dítě

Tab. 3: Základní údaje o respondentkách

Rozhovor byl proveden v několika různých dnech, avšak každý z nich trval pouze po dobu v rozmezí minut až desítek minut, dle obsahu sdělení respondentky. Komunikace probíhala na přátelské úrovni, respondentky hovořily bez ostychu, a některé neváhaly poskytovat rady, pramenící ze svých zkušeností či hodnotit právě jimi zvolené prostředky. Jedna základní otázka, která se jako jediná ve všech provedených rozhovorech objevila, byla úvodní, ve znění: *„Ve výzkumné části práce chci zmapovat možnosti vzdělávání a výchovy v oblasti přípravy na rodičovství. Ze založených internetových diskuzí jsem již zjistila, že někteří rodiče se snaží vzdělávat v této oblasti, jiní naopak vůbec. Pro tento účel využívají třeba kurzy, prochází internet nebo čerpají z knih, někteří čerpají pouze ze zkušeností svých rodičů. Jak jsi na tom byla ty? **Připravovala ses tedy ty osobně na rodičovství nějak, co se informací týče?**“*

Kromě této otázky nebyl rozhovor nijak více strukturován, dle Hendla (2008) byly další otázky směřovány typově jako otázky vztahující se ke zkušenostem, jejichž úkolem bylo zjistit, jak probíhala příprava v dané oblasti. Pokud dotázané byly ochotné vypovídat, byly otázky zaměřené také na zjištění jejich názoru na danou problematiku a také byly využity otázky vztahující se ke znalostem respondentky, které načerpala během své přípravy. Všechny otázky byly pokládány otevřeným způsobem a dávaly tak prostor k vyjádření respondentky. Z hlediska metodologického vymezení se jedná o kombinaci strukturovaného rozhovoru s rozhovorem neformálním, který má možnost pružně reagovat na vzniklou konkrétní situaci.

3.2.1 Zpracování dat a výsledky

Po přepisu rozhovorů byla získaná data přiřazena do jednotlivých kategorií, které již byly vymezeny pro potřeby zpracování obsahové analýzy dostupných zdrojů informací

o rodičovství a internetových diskuzí. Jednalo se tedy o zjištění míry využití dostupných možností v přípravě na rodičovství ze sféry zdravotnictví, literatury, internetu či rad od příbuzných či zkušených známých. Oblast školství a neziskového sektoru se v odpovědích neobjevila. Vzhledem k tomu, že se jednalo o krátké rozhovory a v některých případech velmi stručné odpovědi na pokládané otázky, zpracování bylo snadnější, než v případě diskuzí na internetu. Výsledky rozhovorů budou zaneseny také do závěrečného zhodnocení míry využívaných možností v přípravě na rodičovství.

Jako nejvíce využívané možnosti získávání informací z oblasti rodičovství byly respondentkami uvedeny **radly od blízkých příbuzných a zkušenějších známých** a také **internet**. Tyto zdroje informací využilo 5 z 6 mladých maminek. Z internetových zdrojů byly častěji uváděna zejména **diskuzní fóra** nebo skupiny na sociální síti. Polovina dotázaných vyhledávala informace na webu **emimino.cz** a **babyonline.cz**, doporučena také byla webová stránka **jaknamiminka.cz**, která již nepatří mezi ty nejznámější, ale jistě může být zařazena do skupiny webových stránek s užitečnými radami. Další konkrétní názvy webových stránek uváděny nebyly. Vyhledávány však byly zejména články zaměřené na vybranou problematiku, ale také blogy s deníky maminek, kde lze nalézt informace o průběhu těhotenství, porodu a dalších oblastech péče o dítě, nebo seznamy věcí, které by měly být připraveny ve výbavě dítěte, a které by měla miminka vzít s sebou do porodnice. Co se týče uzavřených či veřejně přístupných skupin na sociální síti Facebook.com, jednalo se o skupiny tematicky úzce zaměřené nebo obecnějšího charakteru. Mezi všeobecné lze zařadit skupinu „Maminky“, která má téměř 10 tisíc členů, ale ze sdíleného obsahu se skupina jeví spíše jako zdroj zajímavých článků pro pobavení, tipů na recepty, obchody či novinky na trhu. Dále byly uvedeny jako tipy na skupiny „Maminky pro maminky“ a „Maminko, nejsi na to sama.“, která je určena zejména pro samoživitelky. Užší zaměření měly doporučené skupiny: „Laktační poradkyně/poradci, zastánci a milovníci kojení, spojme se.“, „Očkování a jiné masakry“ nebo „Nosíme děti“.

Většina dotazovaných maminek uváděla jako hlavní zdroj informací rady zejména od svých rodičů či prarodičů, tedy **maminek a babiček**. Rady maminkám poskytovaly také starší sestry a další příbuzní nebo **kamarádky**, které už děti mají. Maminky a babičky sdělovaly své zkušenosti a zážitky z výchovy dětí, jaké byly běžné v jejich situaci a v některých případech se mohly lišit od současných trendů. Rady kamarádek mohly být podpořeny jejich pozorováním, jak se o děti starají v současné době a nastávající maminka si mohla vytvořit vlastní postoj k jejich výchově. Pouze jedna respondentka rad od

příbuzných nevyužila, protože nesouhlasí s jejich názory a nemohou tak být vzorem pro současnou výchovu jejího dítěte. (Veronika uvádí: „*Podle rodičů a babiček se neřídím, dalo by se říct, že moje výchova je v rozporu s jejich a dost často se kvůli tomu i doma dohaduju.*“) Jedna z dotazovaných maminek naopak uvedla rady svých rodičů jako jediný zdroj informací. (Markéta: „*Prostě jsem tomu všemu nechala volnej průběh, a když jsem si třeba s něčím nevěděla rady, obrátila jsem se na mamku.*“)

Další oblastí využitých možností přípravy na rodičovství byly **tištěné publikace, zejména knihy, časopisy, brožury a letáky**, které maminky mohou získat od gynekologa nebo praktického lékaře již narozeného dítěte. Četbu knih uvedly dvě maminky, které také doporučily tituly, které se jim nejvíce líbily: **Napapat, vykakat a spát** od Scotta W. Cohena (2012), Kopřiva a kol. - **Respektovat a být respektován** (2008), Bermanová - **Zdravé a šťastné dítě** (2012), **Jak mluvit, aby nás děti poslouchaly**: Jak naslouchat, aby nám děti důvěřovaly od Adele Faber a další publikace. První z titulů lze zařadit mezi komplexní průvodce péče o dítě v jeho prvním roce života, další knihy se věnují zejména tématu výchovy a rodičovského přístupu. Literaturu vyhledávaly maminky také dle výběru tématu, které je zaujalo, jednu z maminek zajímala nejvíce problematika spánku dětí, druhá uvedla, že ji zajímá téma kontaktního rodičovství a přečetla také knihu o znakové řeči pro miminka. Další maminka čerpala informace z časopisů, zejména z měsíčníků **Betyнка a Maminka**.

Brožury a letáky získané od lékařů již lze zařadit od **oblasti zdravotnictví**. V rámci poradenství v gynekologické ambulanci v období těhotenství nebo jako součást kojenecké poradny při návštěvách praktického lékaře lze získat také tento informační materiál, často vztahující se k tématu zdravého vývoje dítěte, péče o něj nebo kojení. Rad od lékařů využilo v přípravě na rodičovství a stále využívají při aktuálně vzniklém problému 4 z dotazovaných maminek. Dvě ženy absolvovaly **předporodní kurz**. Jako nejužitečnější část hodnotí jedna z respondentek exkurzi porodního sálu. (Šárka uvádí: „*V rámci toho kurzu se šlo kouknout i na porodní sály, kde nám řekli, jak to tam chodí, jak přijímají atd., což pro mě bylo z toho kurzu asi nejzásadnější.*“) Z odpovědí také vyplývá, že výběr předporodních kurzů ovlivňuje také finanční situace v rodině. (Veronika: „*Já na kurz nechodila. Ono to je taky tím, že hodně maminek na ty kurzy nemá peníze. Co sleduju ty skupiny a diskuze na Facebooku, tak je hrozně velký množství maminek, co jsou samy, bez chlapa třeba už v těhotenství, nebo mají chlapa, co jim nepomůže.*“)

Z celkového pohledu na přípravu na rodičovství vybraných respondentek lze usoudit, že všechny se **v jisté míře na narození dítěte připravovaly**. Ač jedna z maminek tvrdí, že se nijak nepřipravovala, rady od její maminky lze také považovat za jistou formu přípravy, i když minimální. Ostatní maminky využívaly více způsobů z uvedených možností. Některé z nich využily pouze internet a rad od blízkých lidí ve svém okolí, jiné vyhledávaly více zdrojů, aby mohly posoudit, co považují za nejvhodnější. Výběr prostředků k přípravě na rodičovství dotazovaných mladých maminek je tedy velmi individuální, zejména z pohledu formy, ale také intenzity přípravy. Podobně jako u žen zapojených do internetových diskuzí, i zde se objevuje názor, že **na rodičovství se nelze připravit**. (Kristýna: *„Koukala jsem na ostatní a zkoumala jsem, v čem dělají chyby a co bych já mohla udělat lépe, ale nakonec jsem po porodu zjistila, že mi to všechno bylo skoro k ničemu, jelikož to opravdové rodičovství je úplně jiný než v knížkách, a i my, jako děti, jsme měly jiné možnosti, než jsou teď. Rodiče ti poradí nějaký tipy, jak na mimčo a zrovna to vaše to bude mít úplně jinak, takže bych to shrnula tak, že mám dvě děti a s každým to bylo jiné, na to pravý rodičovství se musí každý přijít sám.“*) Pro vyhledávání informací a rad při řešení aktuálních problémů využívají maminky podobné prostředky, jako použily v těhotenství.

4 Možnosti vzdělávání a výchovy v přípravě na rodičovství

Tato kapitola je již věnována výsledkům analýzy dostupných zdrojů a přehledu možností výchovy a vzdělávání v oblasti přípravy na rodičovství. Uvedené možnosti se však budou vztahovat také k přípravě na řešení problémů a aktuálních témat vznikajících až v průběhu vývoje dítěte. Ne všechny možnosti jsou přímo vhodné na vzdělávání nastávajících rodičů, ale z hlediska praktického využití je vhodné předložit více nabídek z různých oblastí, dle kterých se mohou rodiče sami rozhodnout – kdy, kde a jak je využijí. V následující části práce je použito rozdělení do kategorií podle subjektů poskytujících vzdělávání, které pocházejí z různých sfér. Uvedené možnosti výchovy a vzdělávání v oblasti přípravy na rodičovství jsou určeny pro celé území České republiky, konkrétní nabídky pak jsou pro uvedení příkladů vztaženy na region Hradec Králové.

Výsledky obsahové analýzy internetu a dalších zdrojů informací o možnostech vzdělávání v oblasti přípravy na rodičovství přinesly opravdu velké množství nabídek. Níže uvedené možnosti slouží pouze jako příklad k nahlédnutí na vybrané oblasti vzdělávání. Nebyly hodnoceny, ani porovnávány mezi sebou, u některých je pouze poukázáno na určité rozdíly v zaměření obsahu. Pro vytvoření přehledu dostupných možností vzdělávání v přípravě na rodičovství v České republice byly vymezeny jednotlivé kategorie, ty jsou zřejmé již z rozdělení kapitol, ale možnosti vzdělávání mohou být v rámci vymezených sfér řazeny také dle kritérií vývojového období dítěte nebo osoby, která informace vyhledává.

Tabulka č. 4 uvádí trojí náhled na dělení kategorií vymezených pro zpracování výsledků obsahové analýzy, a to z hlediska času a oblasti působení rodičovské role a typu nabídky z jednotlivých sfér. První kategorie je sice složená ze dvou aspektů, ale je uvedena v této podobě proto, že většina internetových stránek či literatury nabízí právě takto vymezené okruhy.

Kategorie dle časového vymezení a oblasti působení	Těhotenství a porod
	Péče o dítě (novorozenec, kojeneček, batole...)
	Výchova dítěte v určitém věku
Specifické informace	Kojení, spánek, výživa, apod...
Kategorie dle pohlaví rodiče	Informace pro maminky
	Informace pro tatínky
	Informace pro rodiče - všeobecné
Kategorie dle subjektů, které možnosti nabízí	Oblast školství
	Oblast zdravotnictví
	Další subjekty (instituce)
	Vlastní zdroje informací – Literatura Internet Časopisy Videa, DVD, TV pořady

Tab. 4: Kategorie možností výchovy a vzdělávání v oblasti přípravy na rodičovství

4.1 Oblast školství

Tato oblast je důležitá z hlediska dlouhodobé výchovy v oblasti přípravy na rodičovství, kdy ještě není zřejmé, zda žáci rodinu v budoucnu založí. Vzhledem k tomu, že určitá forma výchovy k rodičovství probíhá již na základní škole, kde se téma rodičovství žáků přímo netýká, je nutné je v rámci komplexního pojetí výchovy a vzdělávání připravit jedince na postupný vstup do dospělosti, kdy nastává rizikové období adolescence a vybavit ho alespoň základními znalostmi z oblasti biologie člověka, reprodukčního chování, partnerských vztahů, ale také se zaměřit na prevenci rizikového sexuálního chování, které s daným obdobím, ale také se sexualitou a partnerskými vztahy úzce souvisí.

4.1.1 Základní školy

Na základních školách probíhá výuka dle rámcového vzdělávacího programu (RVP) pro základní školy vymezeným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Je však na každé škole, do jaké míry se bude zaměřovat právě na problematiku výchovy k rodičovství ve svých předmětech. RVP totiž pouze doporučuje, a vymezuje minimální časovou dotaci a výstupy vzdělávání pro daná témata, konkrétní rozvrhy škol jsou pak sestavovány dle školního vzdělávacího programu, který si konstruuje sama škola a může se například zaměřit více na výuku jazyků nebo rozšířenou výuku tělesné výchovy, apod. (Národní ústav pro vzdělávání, 2015, [online])

Z historického úhlu pohledu byl předmět Výchova k rodičovství v 60. letech minulého století vyučován pomocí besed a přednášek lékařů a zdravotníků určených pro žáky i rodiče. Náplň přednášek se týkala především anatomie, fyziologie a hygieny. V 70. letech bylo pojetí Výchovy k rodičovství pozměněno a začal se klást větší důraz na oblast přípravy na manželský a rodinný život. Jako hlavní metoda výuky byl doporučen přirozený rozhovor mezi učitelem a žákem. Později se název předmětu změnil na Výchovu k manželství a rodičovství, obsah učiva však zůstal nezměněn. „*Teprve v 90. letech 20. století došlo ke změně nejen v názvu výchovy, ale i k výrazným koncepčním změnám, na základě nichž byla rodinná a sexuální výchova implementována do primárního školství jako nedílná součást výchovy ke zdraví a zdravému životnímu stylu.*“ (Rašková, 2008, s. 27) Dle učebních osnov byl tento vzdělávací obsah vyučován prostřednictvím předmětu prvouka, přírodověda nebo vlastivěda. Od roku 2007 je téma sexuální výchovy vymezeno v rámci vzdělávací oblasti Člověk a jeho zdraví a jeho obsah je popsán v Rámcově vzdělávacím programu (RVP ZV).

RVP pro základní školy zadává oblasti ve vzdělávání, které by měly být obsaženy následně ve školních vzdělávacích programech. Zahrnuje mimo jiné také vzdělávací oblast „Člověk a zdraví“, které přináší základní poznatky o ovlivňování zdraví, s nimiž se žáci seznamují a učí se je využívat ve svém životě. Tato oblast je dále dělena na „Výchovu ke zdraví“ a „Tělesnou výchovu“. Součástí první ze zmíněných je také v jisté míře zakomponována výuka předmětu Sexuální výchova nebo Rodinná výchova, kde je nejen realizována prevence rizikového sexuálního chování, ale je také probírán vývoj člověka, reprodukční chování, ale také oblast mezilidských vztahů. Výchova k rodičovství také může být zahrnuta v rámci předmětu Přírodopisu nebo Biologie člověka. Problematika výuky sexuální výchovy na školách je však dále diskutována a ve společnosti jsou hlavní dvě skupiny rodičů a to zastánců tohoto předmětu a odpůrců. (Národní ústav pro vzdělávání, 2015, [online])

4.1.2 Střední školy, Vyšší odborné školy, Vysoké školy

V dalším stupni vzdělávání již však souhrnné dokumenty upravující náplň vzdělávání neexistují. Proto bude jistá forma výchovy k rodičovství probíhat pouze na školách pedagogicky nebo sociálně zaměřených a také odborných školách zdravotnických a lékařských fakult v rámci konkrétních předmětů. Tyto obory jsou zahrnuty zejména pro předpoklad, že absolventi pedagogických fakult se budou v profesním životě věnovat výchově nebo vzdělávání dětí, sociálně zaměřené obory také mohou nabízet formy péče

o dítě, ať už v rámci poskytovaných služeb v konkrétních zařízeních volného času nebo právní ochrany, apod. Lékařské fakulty připravují absolventy v oboru všeobecného lékařství na problematiku všech vývojových etap života člověka.

Na vysokých školách je poskytována podobném rozsahu oborů jako v nižším stupni vzdělávání, avšak s užším a podrobnějším zaměřením. Probíhá na fakultách v rámci oborů z oblasti pedagogiky, sociální práce nebo lékařství. Na pedagogické fakultě se jedná o předměty z oboru psychologie, kdy pro potřeby vzdělávání k rodičovství může být nejlépe využita vývojová psychologie nebo psychologie sociální. Dalším oborem přispívající ke vzdělávání v oblasti rodičovství je pedagogika, konkrétně tak může pomoci předmět pedagogika, pedagogika předškolního věku, pedagogická propedeutika, sociální pedagogika, pedagogika volného času, ale také rodinná výchova atd. Přínosné mohou být také předměty z oboru speciální pedagogiky. Pro příklad jsou zobrazeny pouze předměty vyučované v tomto akademickém roce na Univerzitě Hradec Králové, k jejich vyhledání bylo využito portálu STAG.

4.2 Oblast zdravotnictví

Do této oblasti jsou zahrnuty jako hlavní prvek přímého vzdělávání předporodní kurzy. Ty se mohou dle lokace města nebo velikosti nemocnice lišit. V jistých bodech jsou si však velmi podobné, proto bude níže jako příklad popsána jejich náplň v Hradci Králové. Jako další možnosti vzdělávání může být využito poradenství v rámci porodnice, kdy zdravotní sestry, porodní asistentky či laktační poradci předávají informace v oblasti péče o dítě či kojení, apod. Možnost čerpání potřebných informací je poskytována dále dětským lékařem v rámci pravidelných prohlídek v kojenecké poradně. Jako zvláštní prvek jsou stručně uvedeny služby doly, jejíž působnost nespadá do oblasti zdravotnictví, ale může současně s ostatními odborníky ze zdravotnictví spolupracovat a jejich služby práci doplňovat.

4.2.1 Předporodní kurzy

Většina předporodních kurzů se skládá ze dvou částí, a to: teoretické, kde přednáší gynekolog, zdravotní sestra nebo porodní asistentka a učí rodiče se psychicky připravit na porod. Druhá část je praktická, kde je maminka fyzicky připravována na porod a budoucí rodiče si mohou vyzkoušet správnou manipulaci s novorozencem, jeho držení, koupání, přebalování, atd. Nastávající matky se mohou dozvědět, jak postupovat při kojení. Kurzy by tedy měly připravit na porod samotný, ale i následující období šestinedělí, nastávající

matky by se měly zbavit strachu z porodu a měly by se dozvědět základy péče o novorozence. (Maříková, 2014, [online])

Někdy bývá součástí kurzu také cvičení pro těhotné, které v rámci jiných služeb poskytují občanská sdružení, rodinná centra apod. samostatně. Cílem přípravy je udržení dobré fyzické i psychické kondice v optimálním stavu a vytvořit tak předpoklady pro správný vývoj plodu. Může se jednat o jógu, kalanetiku nebo plavání. Cvičení by mělo mimo jiné uvolňovat napětí a zbavovat stresu, navodit relaxaci, zmírnit bolesti a procvičit správné dýchání. Teoretická náplň předporodních kurzů bývá podobná, většinou se liší délkou, cenou, a některé bývají zaměřené pouze na přípravu na péči o dítě a porod, jiné poskytují také výše zmíněná těhotenská cvičení. (Maříková, 2014, [online])

V Hradci Králové nabízí předporodní kurzy ve Fakultní nemocnici agentura Zdravis. Kurzy jsou složeny právě ze tří výše zmíněných částí – Psychoprofylaktická příprava, Těhotenský tělocvik a Základy péče o kojence. Kurz je určen pro nastávající maminky, ale také jejich partnery. Psychoprofylaktická příprava je rozdělena na čtyři semináře, první z nich se věnuje porodu, jednotlivým fázím či řešení komplikací. Tato část je určena také pro partnery, kteří chtějí být přítomni u porodu, pro vysvětlení je zde využito videozáznamu. Další seminář se věnuje problematice kojení a jsou zde přednášeny základy péče o novorozence v adaptačním období po porodu. Třetí seminář se zabývá popisem porodního sálu, jeho vybavení a doporučuje, co by si maminka měly vzít s sebou do porodnice. Poslední ze seminářů je věnován tématu životosprávy v těhotenství a šestinedělí, krizovým situacím, výživě a intimnímu životu. Semináře by měly sloužit hlavně k eliminaci stresové zátěže u porodu, protože rodička je podrobně seznámena s jeho průběhem, ale prostředím nemocnice předem, zná možné komplikace a je seznámena s týmem odborníků, které jí poskytnou pomoc. (Zdravis, [online])

Druhá část kurzu se věnuje péči o kojence a je složena ze tří přednášek, které si kladou za cíl předat maximální množství informací o počátečním období v životě dítěte. První část je teoretická a popisuje adaptační období novorozence, první rok života dítěte a výživě v tomto období. Druhá a třetí přednáška využívá jako podporu výuky panenek pro nacvik probíraného tématu – koupání, přebalování, manipulace s dítětem, masáže a cvičení s kojencem podporující jeho vývoj. Třetí částí kurzu je těhotenské cvičení maminek, pro které je nutný souhlas gynekologa, že se žena nachází v dobrém zdravotním stavu. Cvičení by mělo udržovat matku v dobré fyzické i psychické kondici, jsou zde nacvičovány

porodní a odlehčovací polohy, posílení pánevního dna, správné dýchání, relaxace, uvolňovací techniky, masáže, atd. (Zdravis, [online])

4.2.2 Poradenství – gynekologie, porodnice, dětský lékař

Vzdělávání rodičů může probíhat také prostřednictvím poradenství lékařů v průběhu těhotenství a po narození dítěte. Při těhotenských prohlídkách může lékař doporučit předporodní kurzy či další zdroje informací předávaných ve formě informačních brožur, apod. Po porodu se matka s dítětem dostává do péče porodní asistentky nebo zdravotních sester, kdy mohou teoretické informace doplnit praktickou ukázkou. Poradenství od lékaře navazuje pravidelnými návštěvami dětského lékaře.

Poradenství v rámci gynekologie se opět týká zejména oblasti péče o novorozence či kojence. I když se jedná zejména o zdravotní stránku hlavně matky, z pohledu přípravy na rodičovství lze tuto oblast zahrnout do této práce. Gynekologické ambulance, ať už soukromé nebo zřízené při nemocnicích, v jisté míře poskytují poradenství v problematice těhotenství a porodu. Některé ambulance nabízejí ve spolupráci s dalšími subjekty předporodní kurzy, některé mají vyhrazenou část ordinálních hodin, kdy jsou poradenské služby poskytovány doktorem či zdravotní sestrou.

Péči o dítě a matku ihned po porodu zajišťují dětské sestry a porodní asistentky. V nemocnicích jsou pro tento účel zřízena oddělení šestinedělí a oddělení novorozenecká. (V Hradci Králové se jedná o Oddělení pro matku novorozence.) Pobyt matky s dítětem v nemocnici trvá cca 72 hodin, délka pobytu se odvíjí od individuálně posuzovaného zdravotního stavu dítěte a matky nebo dle náročnosti porodu – fyziologický porod, císařský řez, další komplikace. Sestry na oddělení pomáhají maminkám v péči o novorozence a jsou schopny maminky prakticky zaučit. Během této doby je maminkám poskytováno odborníky laktační poradenství, takže zde se mohou poradit o problematice kojení a být prakticky instruovány a motivovány. Nemocnice podporující kojení mohou získat certifikát „Baby friendly hospital“. (Fakultní nemocnice Hradec Králové, 2011; Nemocnice Pardubického kraje, 2009-2015, [online])

Dětský praktický lékař poskytuje služby Kojenecké poradny, kdy je část ordinární doby vyhrazena pouze maminkám s dětmi. Opět se šíře zahrnuté problematiky liší, ale může se jednat opět o laktační poradenství, výživu, apod. Hlavním cílem kojenecké poradny je sledování správného vývoje dítěte. Preventivní prohlídky se provádějí od propuštění

z porodnice, kdy je dítě změřeno, zváženo, je zjišťován jeho aktuální stav, strava, apod. V následujícím období matka s dítětem chodí na pravidelné prohlídky, lékař mu může doporučit vhodná očkování, je sledován jeho tělesný vývoj. Lékař je schopen poradit vhodné postupy a přípravky pro hygienu dítěte, správné stravování, spánek či pohyb. Také v tomto lékařském odvětví je poskytováno laktační poradenství. (Šumanová, 2012, [online])

4.2.4 Služby porodní asistence nebo duly

Jako další prvek v péči o maminku a dítě může v oblasti vzdělávání rodiče figurovat porodní asistentka nebo dula. Tito dva zástupci dalšího vzdělávání se nevyklučují, naopak se vzájemně mohou doplňovat. Níže bude poukázáno na rozdíl mezi těmito profesemi a pouze stručně popsána náplň práce a jejich kompetence. Na webových stránkách **Unie porodních asistentek** (www.unipa.cz) a **České asociace dul** ([www.duly.cz /seznam-dul](http://www.duly.cz/seznam-dul)) jsou zobrazeny seznamy certifikovaných odbornic, včetně lokality, kde působí a kontaktu.

„Porodní asistentka je osoba se zdravotnickým vzděláním, která se specializuje na péči o ženu v průběhu normálního (nekomplikovaného) těhotenství, porodu a šestinedělí, včetně péče o zdravého novorozence a kojence.“ (Unie porodních asistentek, 2012, [online])
Porodní asistentky mohou pracovat v porodnicích pod vedením lékařů nebo samostatně. Unie na svých internetových stránkách také vymezuje kompetence porodní asistentky a vymezuje jimi poskytované služby. Právě v nabízených službách se nacházejí také předporodní kurzy, jejichž součástí jako doplnění teoretické a praktické přípravy může být cvičení nebo plavání pro těhotné. Kurzy mohou být skupinové, ale také individuální, realizované v domácnosti nastávající maminky. Dalšími službami jsou poradenství, doprovod k porodu, návštěvy v těhotenství a po porodu nebo zajištění alternativního porodu na žádost maminky.

Další možností může být nabídka služeb duly. Dula však neposkytuje zdravotnické služby, ale je doplňuje práci lékařů, porodních asistentek a zdravotních sester. Pojem „dula“ v současné době označuje *„odbornici na doprovázení ženy (a její rodiny) během těhotenství, při porodu a v poporodním období. Dula ženě poskytuje emocionální podporu a potřebné informace během těhotenství, porodu a šestinedělí.“* Hlavním úkolem duly je doprovázet maminku v průběhu těhotenství a porodu a být jí psychickou oporou. Zároveň jí pomáhá s přípravou porodního plánu, výběru vhodné polohy a nefarmakologických prostředků během porodu. V průběhu spolupráce dula mamince předává informace o porodu, péče o dítě i kojení,

může také doporučit potřebnou literaturu nebo odkazovat na další odborníky. (Česká asociace duševně nemocných, 2014, [online])

4.3 Další subjekty

Do této kategorie spadají zejména subjekty, které nabízí kurzy, přednášky, semináře nebo workshopy pro rodiče v rámci zařízení, které navštěvují pravidelně, nebo ho mohou navštívit právě za účelem absolvování kurzu pro přípravu na rodičovství nebo pro rozšíření znalostí z dané oblasti. Do tohoto úseku jsou zahrnuty organizace z neziskového sektoru, poskytující služby pro rodiny s dětmi, ale také soukromé subjekty, které se zabývají právě poskytováním konkrétně zaměřených kurzů, ale mají rozšířené pole působnosti, protože nejsou vázány na dané zařízení. Nejdříve budou představeny možnosti vzdělávání v oblasti rodičovství, které mají celostátní působnost nebo jsou poskytovány v Praze, kam je dostupnost z hlediska dopravy snadnější, ale také náročnější finančně i časově. Avšak je nutné podotknout, že velká města jako je právě Praha nebo Brno nabízejí nejvíce možností pro vzdělávání v oblasti na rodičovství. V druhé části kapitoly budou uvedeny možnosti, které mají rodiče v Hradci Králové.

Jako příklad subjektu nabízející vzdělávání pro rodiče ve formě kurzů, přednášek, workshopů či besed lze uvést Společnost pro zdravé rodičovství **Aperio**. Některé kurzy jsou pořádány pravidelně, jiné v rámci jednorázových akcí. Vždy kurzem provádějí školení lektoři a odborníci, a většina kurzů probíhá v Praze. Na internetových stránkách lze v Kalendáři akcí vybrat konkrétní kurz, včetně přihlášky nebo možných dotazů. Představeni jsou také přednášející lektoři. Kurzy se zaměřují především na rodičovství, těhotenství, ale také oblast pracovního uplatnění po návratu z rodičovské dovolené. Kurzy jsou nejčastěji jednodenní v bloku několika hodin, v rámci předporodní přípravy je nabízen víkendový kurz. (Aperio, 2015, [online])

Lze uvést také **Kurzy efektivního rodičovství**, které poskytuje Institut efektivního rodičovství při Centru pro rodinu a sociální péči v Brně. Tento program je inspirován autory Donem Dinkmeyerem a Garym D. McKayem, kteří tuto výchovnou metodu vytvořili v 60. letech a byla aplikována zpočátku v USA a Kanadě. Metoda vychází ze základních principů fungování dobrých vztahů v rodině a na vzájemném respektu mezi členy. Hlavním principem je rovnost mezi rodiči a dětmi, kdy mají děti v jistých mezích možnost rozhodovat o svých činech a jejich důsledcích, důraz je kladen na povzbuzování dětí k získání pocitu sebeúcty, ale také vzájemnému sdělování lásky v rodině. Aktuální

kurzy v roce 2015 probíhají v rámci základních intenzivních, víkendových nebo odpoledních kurzů v Praze, Brně, Kroměříži, Třinci a Uherském Hradišti. (Efektivní rodičovství, 2008, [online])

V doporučených zdrojích se několikrát objevily publikace od autorky Evy Kiedroňové, která se zabývá především tématem správné manipulace s dítětem a jeho stimulací ke správnému vývoji. Kromě knih jsou k dispozici DVD s videomateriálem a pro rodiče jsou nabízeny také kurzy. Ty nabízí **Institut vzdělávání Evy Kiedroňové** (2013, [online]), který poskytuje kurzy pro rodiče, ale také rekvalifikační kurzy, workshopy a semináře pro instruktory a odborníky z praxe. Školící centra jsou umístěna v Třinci a Praze, ale kurzy pro rodiče probíhají i v jiných městech. Pro rodiče jsou určeny kurzy s názvy Něžná náruč rodičů (nácvik správné manipulace s novorozenci a kojenci), Rozvíjej se, děťátko (nácvik správné a účinné stimulace dítěte) nebo kurzy plavání nebo cvičení s dětmi v různém věku.

Kurzy **Nevýchovy**, které byly také doporučeny jednou z respondentek, zastávají další moderní trend ve výchově dětí. Tyto kurzy jsou specifické tím, že probíhají ve virtuálním prostoru prostřednictvím videa a pracovních sešitů nebo aplikací určených pro tablety nebo mobilní telefony. Kurz je rozdělen do pěti hlavních témat vymezených pro období jednoho týdne. První týden by měl rodiče naučit s dítětem komunikovat, aby tak předešli záchvatům vzteku a vedli ho k zodpovědnosti. Druhý týden by měl ke zlepšení důvěry dítěte k rodičům, aby nemuselo lhát. V dalších týdnech se téma zaměřuje na stanovení hranic ve výchově a také na řešení problémů mezi sourozenci. Pro doplnění přednášek jsou k dispozici interaktivní úkoly, osobní průvodce nevhovou a fórum pro rodiče, kteří kurzy absolvovali. Na internetových stránkách Nevýchovy jsou k dispozici další videa a články k danému tématu.

Kurzy **Respektovat a být respektován** jsou poskytovány ve vybraných městech v České republice. V Čechách budou v roce 2015 probíhat např. v Praze, Liberci, Karlových Varech, Chotěboři, Kutné Hoře, Vrchlabí a dalších městech. Kalendář pořádaných kurzů aktuálně je dostupný na stránce respektovani.com. Kurzy odpovídají obsahem stejnojmenné publikaci, která je běžně dostupná v knihovnách a obchodech. Základem kurzů je správné fungování vztahů mezi jednotlivými členy rodiny a zaměření partnerský přístup ve výchově. Kurzy jsou rozděleny do několika dní, možnost je absolvování kurzu ve čtyřech, pěti nebo sedmi dnech v různé délce seminářů. Tyto možnosti se odvíjejí dle nabídek vybraných měst.

4.3.1. Možnosti vzdělávání v regionu Hradec Králové

V následující části budou zobrazeny možnosti vzdělávání v oblasti rodičovství dostupné v Hradci Králové. V kapitole 4.2.1 Předporodní kurzy byl již popsán nabízený kurz Fakultní nemocnice Hradec Králové jako příklad obsahu takto zaměřených kurzů, které jsou v nemocnicích velmi podobné. Dalšími subjekty poskytující vzdělávání rodičům jsou většinou mateřská a rodinná centra, kde probíhají kurzy v rámci pravidelných aktivit nebo jako jednorázové akce ve formě přednášek, seminářů nebo workshopů vedených odborníky. Další možnosti vzdělávání nabízí soukromé subjekty. K vyhledání služeb v tomto regionu bylo využito oficiálních internetových stránek města Hradec Králové, části „Sociální služby pro rodiny s dětmi a mládež“, a vyhledavače Google.com.

V Hradci Králové je možné si vybrat z kurzů na internetové stránce „**Kurzy pro maminky.cz**“, které jsou poskytovány v rámci 1. privátní organizace poskytující služby porodních asistentek v Hradci Králové. Tento subjekt poskytuje předporodní kurzy, kurzy cvičení pro těhotné, kurzy masáží miminek a také poskytuje návštěvní službu v období šestinedělí.

Domácí zdravotní péče Hany Pekárkové poskytuje návštěvní služby v domácnosti, která je určena především pro novorozence s nějakým zdravotním problémem, pokud byla služba doporučena lékařem nebo pediatrem, je plně hrazena zdravotní pojišťovnou. V rámci péče o dítě je realizována také edukace rodiče, aby byl plně schopen se starat o dítě sám. Jako další služby jsou tímto subjektem poskytovány Kurzy přípravy k porodu, těhotenský tělocvik, ale také cvičení po porodu. Pro zájemce, kteří děti plánují do budoucna, jsou dispozici Kurzy přirozeného plánování rodičovství, které by měly objasnit problematiku výběru antikoncepce a orientace v plodnosti.

Mateřské centrum Domeček, které je členem sítě Mateřských center a označeno značkou Místo přátelské rodině, poskytuje v rámci své činnosti cvičení pro těhotné nebo cvičení pro maminky s dětmi. Pravidelně jsou také pořádány kurzy znakové řeči pro batolata – Baby Signs a v rámci mimořádných akcí jsou zde nabízeny přednášky vedené odborníky z praxe, například o výchově, péči o děti, apod.

Podobné služby v Hradci Králové poskytuje také **Mateřské centrum Žirafa**. Pravidelně organizují kroužky tvoření pro děti, např. keramiky, hlídání dětí, ale také cvičení pro maminky, výuku cizích jazyků a v rámci jednorázových aktivit pořádají přednášky odborníků z oblasti rodičovství.

Vzdělávací aktivity pro rodiče nabízí **Křesťanské mateřské centrum Sedmikráska** prostřednictvím besed a přednášek s pozvanými odborníky z oboru psychologie, pedagogiky, práva, apod. Od března 2015 bude např. probíhat cyklus 10 přednášek na téma Grafomotorika pro děti a rodiče. V únoru byla uskutečněna beseda o metodě Šátkování a přednáška o Psychomotorickém vývoji kojence od narození do jednoho roku. Během přednášek je zpravidla zajištěno hlídání dětí. Mimo tyto vzdělávací aktivity také probíhají tvořivé dílny, kurzy zdravého vaření nebo přednášky pro rodiče, které se přímo nevztahují k problematice rodičovství.

Jako další subjekt, který poskytuje nabídku vzdělávání pro rodiče, může být uvedeno **Rodinné centrum Pohoda**. Centrum je provozováno obecně prospěšnou společností PROSTOR PRO. Služby jsou poskytovány každý všední den dle časového harmonogramu, v pravidelných aktivitách nabízí různé formy cvičení pro těhotné nebo maminky s dětmi, tvořivé dílny, jazykové kurzy nebo zájmové kroužky pro děti. Přednášky, semináře nebo workshopy probíhají v rámci odpoledního programu. Z již uskutečněných akcí lze uvést workshop Výroba hraček na principu Montessori pedagogiky a přednášky O citové výchově nebo setkání na téma Kontaktní rodičovství. Pro rok 2015 jsou naplánované přednášky z oblasti výživy dětí, o poruchách učení a další.

Také občanské sdružení Salinger v rámci subjektu **Centrum přátelské rodině Budulíněk**, nabízí rodičům, zejména maminkám, přednášky pro těhotné nebo **těhotenské kurzy**. Ty se skládají z deseti hodin cvičení a tří přednášek zabývajících se Těhotenstvím a přípravou k porodu, Porodem a péčí o maminku a dítě v době šestinedělí a tématem péče o kojence. Přednášky se uskutečňují pod vedením porodní asistentky.

V minulém roce byly semináře pro rodiče pořádané také **Pedagogicko-psychologickou poradnou** Královehradeckého kraje, které byly poskytovány zdarma a zabývaly se tématem školní zralosti a radami, jak přistupovat k neklidnému a nepozornému dítěti.

4.4 Literatura

Tato oblast zahrnující možnosti ve vzdělávání v přípravě na rodičovství, ale také možnosti čerpání ze zdroje pro získávání informací při řešení aktuálních problémů, je pro svůj rozsah asi nejpočetnější a nejrozmanitější, a hned po internetových zdrojích a působení blízkého okolí nejvyužívanější. V kapitole je zahrnuta i část o vývoji příruček pro rodiče. Obsah knih se však mění neustále, hlavně z důvodu nalézání nových vědeckých poznatků

a změnách ve vnímání společnosti. Tento aspekt lze pozorovat zejména v sociologii rodiny v pojetí tradiční a moderní rodiny, ale také nejnovějšího trendu prosazování aktivního otcovství.

Matoušek (2003) stručně přibližuje proměnu obsahu příruček, jež pojednávají o výchově dětí. Obsahovou analýzu v rámci studie v šedesátých letech provedl Langmeier. V druhé polovině 19. století dominují ve vydávání příruček o výchově zejména duchovní, v období první světové války se přidávají jako autoři lékaři a po druhé světové válce se začínají prosazovat psychologové. V období do roku 1899 jsou hlavním tématem v příručkách mravní zásady, dítě má být vedeno ke kázni a k poslušnosti od útlého věku. Dítě by si nemělo zvykat na rozmařilost a sexualita dětí se měla už od náznaků potlačovat. Rodič je považován za přímého nadřízeného dětí.

Na začátku 20. století došlo k uvolňování patriarchální struktury společnosti a s měnícím se postavením žen začala klesat autoritativnost ve všech sférách. Rodičům se doporučovalo, aby kázeň nevynucovali silou, ale aby poslušnost byla vědomá. Násilí na dětech se omezovalo a výchova by se měla zaměřit na dobré stránky dítěte. Ideálem výchovy je v té době rozumnost, vzdělanost a uměřenost. Po roce 1918 se prosazují zdravotnická hlediska, důraz je kladen na výchovné ideály, jimiž jsou pořádek, pravidelnost a klid. Dítě má být krmeno podle hodin, rodič má usoudit, zda dítě potřebuje, o co žádá, jinak ho má nechat vykřičet se a nevšímat si ho, aby tak z něj nevychoval sobce či tyrana. Po roce 1950 se začíná zdůrazňovat rodičovská láska, rodiče mají být k dítěti pozorní a shovívaví. Hlavní je vytvoření harmonické rodinné atmosféry, aby dítě navázalo dobrý vztah k rodičům a bylo udržováno v radostné náladě. V šedesátých letech pronikají z USA do Evropy superliberální postoje k dětem. Ke změnám dochází také v rodinném soužití, je kladen velký důraz na harmonické fungování celé rodiny, důležitá je emoční spokojenost manželů a emoční uspokojení dětí. Osmdesátá léta opět staví do popředí otázku autority a mravních základů výchovy. (Matoušek, 2003)

V přehledu současné dostupné literatury bude zanesena také část knih určených pouze pro tatínky. Již z analýzy dostupných zdrojů v knihovnách, že literatura pro otce je zastoupena méně. Většina publikací je totiž zaměřena na matky, které bývají ve většině hlavním pečovatelem na rodičovské dovolené, nebo jsou knihy určeny pro oba rodiče. Tento zajímavý náhled při podpoře aktivního otcovství hraje jistě důležitou roli, proto bude drobným doplňkem uveden spíše pro zajímavost. Burgessová (2004, s. 117) se ve své

publikaci zmiňuje také o poučení otců, protože i oni mají před sebou mnoho úkolů. Aby se mohli stát aktivními rodiči a vytvořit si vlastní vztah s vyvíjejícím se plodem, měli by se účastnit předporodních vyšetření a pečlivě číst správné publikace. Většina publikací je však určena pouze ženám. Poměr ilustrací žen a mužů v knihách s tematikou péče o dítě jasně převažuje na straně žen. Pokud jsou knihy určeny otcům, jsou příliš intelektuální nebo jsou psány zlehčeným tónem až humorně. „*Tyto knihy o údajných zkušenostech s otcovstvím mají podle všeho oslovit čtenáře, které to buď nezajímá, nebo kteří umírají strachy (ale nechtějí si to přiznat). Naproti tomu většina knih pro ženy je psána naprosto seriózně, i když jsou psány v žertovném duchu, a pamatují na celou škálu emocí.*“

Výběr publikací zobrazený v **Přílohách** slouží pouze jako příklady a tipy z dostupné literatury. Subjektivně nebyly hodnoceny ani porovnávány, čerpáno bylo především z literatury doporučené ženami zapojených do diskuzí a respondentkami z rozhovorů. Další publikace byly vybrány z analýzy nabídky z knihkupectví, kdy se některé tituly objevily v žebříčku nejžádanějších dané kategorie. Dalším zdrojem informací byl internetový vyhledávač, kdy bylo zadáváno několik variací požadavků pro nalezení konkrétního tématu. Ve starších internetových diskuzích na webu emimino.cz, modrykonik.cz, apod. lze nalézt nejčastěji doporučené knihy k vybrané problematice, jejich hodnocení, názory na jejich praktické využití v péči o dítě. Na internetu lze také najít recenze odborníků. Někteří danou knihu a přístup k dítěti chválí, jiní ho považují téměř za týrání, takové protichůdné názory se například objevují při hodnocení knihy *Nejšťastnější miminko* v okolí. Rodiče by měli předem nahlédnout do obsahu vybraných knih a uvážit, zda je jim sympatický či ne. Jejich hodnocení je totiž značně individuální a někdy rozporuplné. Každá tabulka obsahující tipy na dostupnou literaturu pro danou oblast zahrnuje 10 až 15 položek. Jako základní údaje byly vybrány: název knihy, jméno autora, rok vydání a počet stran. Ke každé knize je přidán krátký popis v délce jedné věty.

4.4.1 Vybrané publikace

V této podkapitole je uveden podrobnější popis několika vybraných knih. Jedná se zejména o publikace, které byly častěji doporučovány nebo je považují za „nestandardně“ psané, v tom smyslu, že svou formou vybočují z řady, např. níže uvedená publikace *Efektivní rodičovství krok za krokem* nebyla doporučena, ale formou je zajímavě pojata jako učebnice. Opět není cílem této práce hodnotit či kritizovat dané publikace, ale spíše poskytnout náhled na obsah několika vybraných publikací.

Publikace **Efektivní rodičovství krok za krokem**, jejíž autory jsou Don Dinkmeyer a Gary D. McKay, může sloužit jako učebnice výchovy dítěte. V originále se kniha nazývá STEP, což je zkratka pro Systematický trénink efektivního rodičovství. Vzhledem k tomu, že se jedná o téma výchovného působení na dítě, zdůrazňující vztahy mezi dítětem a rodiči, porozumění chování dítěte, naslouchání a komunikaci v rodině, zřejmě tato kniha nebude patřit mezi první, které si rodiče vyberou, ale jistě ji mohou uvést jako příklad dalšího zástupce publikací – rádců pro rodiče. Kniha neobsahuje hutný text, je sestavena do několika krátkých kapitol, oživená ilustracemi, doplněná přehlednými tabulkami a na konci každé kapitoly jsou uvedena cvičení, kde se má rodič zamyslet nad tím, jak by reagoval na navrhnutou situaci a také stručně shrnuté body k zapamatování. K dispozici je také vzor pro týdenní plán, který pomáhá vyhodnotit požadované změny v chování rodiče.

Zcela jiným typem knihy je publikace s názvem **Jak ho nezku...t** od Olivera Jamese. (Originál byl publikován v roce 2010 jako „How Not to F... Them Up“). Kniha zaujme už dle vizuální stránky, má atypický formát, a každý jistě zpozorní už při čtení názvu. Tento troufalý krok může čtenáře zaujmout, jiného odradit, jak se často stává u kontroverzních témat v různých situacích. Obsahem knihu také nelze zařadit do konkrétní kategorie, protože i obsahem se oproti ostatním odborným publikacím liší, nejedná se totiž o rádce či průvodce mateřstvím, dá se využít spíše jako inspirace nebo rozšíření všeobecného přehledu. Neobsahuje definice, ale místo toho využívá situací z praxe a ze života. Zajímavé je rozdělení knihy do tří hlavních částí dle typologie matek, kde rozlišuje typ „Organizátorka, Objímačka a Fleximáma“, což je spojení předešlých dvou typů. Každá část zahrnuje kapitoly, které obsahují situace, ale také rady a tipy, pojící se s daným typem matky.

Knihu **Koncept kontinua** lze považovat za příručku kontaktního rodičovství. Autorka v knize předkládá svůj postoj k současné tradiční výchově rodičů v Americe ze 70. let a zároveň zkušenosti, které čerpala ze svého pobytu u kmenů v Jižní Americe. Tyto poznatky pak aplikuje do výchovných přístupů k dítěti již od útlého dětství a vyzdvihuje potřebu neustálého blízkého kontaktu s rodičem. K naplnění této potřeby doporučuje nosit novorozence, co nejčastěji u sebe, aby mohl s matkou prožívat denní události a měl tak dostatek zajímavých podnětů pro svůj rozvoj, ale také cítil bezpečí a hlavně pocit lásky. Zároveň kritizuje přístup liberálních rodičů, kteří nechávají volný prostor pro vývoj dítěte a tím, že dítě odloží do postele nebo do kočárku, ochuzují své dítě o intenzivní prožitky z přijímání různých podnětů z okolí.

Právě kniha **Líný rodič** od Toma Hodgkinsona by se dala pojmout jako pravý opak k přístupu kontaktního rodičovství. Autor v knize kritizuje naopak toto pojetí, protože je podle jeho názoru dítě přehnanou péčí omezováno v rozvoji. Líné rodičovství může být podle této knihy přínosné pro obě strany, dítě je podporováno v nezávislosti a samostatnosti, objevuje svět podle svých potřeb. Naopak rodič se nestává otrokem svého dítěte a není tak vyčerpáván neustálým usměrňováním svého dítěte. Stěžejním heslem přístupu je „Nechte je být.“ Stejně jako to bylo u teorie kontaktního rodičovství, i tato kniha si získala mnoho zastánců, ale i odpůrců.

Mezi tipy na literaturu byla několikrát doporučena autorka Naomi Aldort. Kniha **Vychováváme děti a rosteme s nimi** obsahuje rady rodičům, jak správně dítě vést, aniž by se ho rodiče snažili ovládat skrz moc moudřejšího dospělého. Jako základ pro řešení situací nabízí tzv. komunikační S.A.L.V.E., tj. přístup, který nechává dítě řešit problémy po svém. Pokud se rodič rozzlobí, měl by si v duchu představit, co by mohl říct, ale nahlas nic neříká, měl by se oddělit od chování dítěte a jeho emocí prostřednictvím rozhovoru sama se sebou. Po té by měl zaměřit pozornost na dítě, poslouchat, co dítě říká a jak situaci samo prožívá. Rodič by měl uznat či potvrdit potřeby, které dítě projevuje, tím ho lze povzbudit k vlastnímu řešení daného problému.

Publikace od kolektivu autorů **Respektovat a být respektován** obsahem odpovídá náplni kurzů pro rodiče a jejím hlavním cílem je podpořit vztah na rovnocenném postavení v komunikaci mezi členy rodiny, založeného na partnerském přístupu a respektu. Věnuje se vymezení hranic ve výchově a zejména efektivní komunikaci. Důležité je vzájemně si naslouchat a využít empatii. Autoři také uvádějí rizika trestání dítěte a navrhují místo toho výchovné postupy pro řešení problému, aby dítě porozumělo, co udělalo špatně. Zároveň však je upozorněno na rizika odměn ve výchově a místo toho je doporučeno, jak dítě správně motivovat. Mimo jiné je zde část knihy věnována podpoře sebeúcty dítěte, dále lidským potřebám, prvku školy ve výchově, atd.

4.5 Internet

Internetové zdroje informací nabízí obrovské množství nabídek využitelných pro možnosti přípravy na rodičovství. Některé zdroje již byly popsány v rámci kapitoly zpracovávání dat při obsahové analýze internetových zdrojů. Tam se však nacházely také odkazy, které jako přímý zdroj informací o rodičovství nelze použít. V této části by však měly být zahrnuty internetové stránky, které se přímo zaměřují na cílovou skupinu rodičů, zejména maminek.

Jejich seznam rozdělený dle témat, kterými se zabývají, bude uveden v tabulce jako **Příloha**.

První kategorií by mohly být zdroje všeobecného zaměření, kde jsou sekce věnovány informacím o dětech v průběhu jejich vývoje, ale i těhotenství, porodu a také ženám samotným. Maminky zde mohou nalézt informace o současných trendech v bydlení a domácnosti, zaměstnání a financích, hubnutí, receptech i známých osobnostech. Uživatelky se na web mohou přihlásit jako členky a mezi sebou diskutovat, přidávat fotografie či k dotazům využít online poradny pro dotazy z oboru gynekologie, psychologie nebo práva. K jednotlivým sekcím je doporučena literatura či další odkazy, kde nalézt rady ke konkrétním tématům. Tyto webové stránky tedy pokrývají největší rozsah informací a daly by se považovat za komplexní průvodce životem dítěte od početí do školního věku. Za zástupce všeobecně zaměřených webových stránek lze označit: **Babyweb.cz, Babyonline.cz, Maminkam.cz, Bonella.cz**.

Ještě širší oblast pokrývají webové stránky pro rodiče. Sem lze zařadit web **Rodina.cz**. Zde zasahují oblasti informací až do školní docházky a trávení volného času s dětmi. Také styl psaní je více neutrální a články jsou psané také pro tatínky zajímající se o danou problematiku. Samozřejmě i zde není opomenuto téma těhotenství a porodu. Specifickým webovým portálem je **AZrodina.cz**, který se primárně zaměřuje na nabídku odkazů na další stránky, obchody či další subjekty poskytující služby pro rodiny. Byť se přímo nezabývá texty obsahující rady a návody, přesto může být pro rodiče přínosným z hlediska vyhledání konkrétního odkazu na požadované služby.

Zdrojem informací z oblasti mateřství a rodičovství mohou být také internetové verze časopisů pro rodiče, nebo konkrétně zaměřené pro maminky. Tyto internetové stránky zpravidla obsahují podobné rubriky jako výše zmíněné všeobecně zaměřené weby, ale obsahují více článků s tipy na výlety, akce, soutěže či aktuální témata vybíraná dle ročních období. Oproti výše uvedeným webům nejsou tolik strukturované. Jako příklad aktuálních internetových stránek byly vybrány následující tři: **Máma a já.cz, Maminka.cz** a **Mojebetynka.cz**. Všechny tři odkazy fungují jako tištěné časopisy nebo jejich elektronické verze.

V doporučených zdrojích informací, ze kterých čerpaly maminky dotazované v rozhovorech a diskuzních fórech, se objevily také právě diskuze maminek na různých webových stránkách. Konkrétně bylo doporučeno diskuzí na **Emimino.cz**

a **Modrykonik.cz**. Po zadání požadavku do vyhledavače „diskuze pro maminky“ byly nalezeny ještě stránky **Maminet.cz**, které však nejsou narozdíl od doporučených odkazů tolik využívané, ale obsahují užitečné informace z oblasti rodičovství. Aktuální diskuze jsou také na webu **Maminkam.cz** a **Maminka.cz**, které jsou však uvedeny v přehledu všeobecně zaměřených webových stránek. Diskuzní fóra jsou velmi oblíbená na stránkách **Mimibazar.cz**, primárně jde o rodinný inzertní server pro prodej a nákup zboží z různých kategorií, zejména oblečení, hraček, apod. Podle počtu příspěvků však lze soudit, že v porovnání s doporučenými zdroji, má podobnou míru návštěvnosti. Emimino.cz a Modrykonik.cz také obsahují sekci bazar, první zmíněné stránky obsahují více sekcí, např. recenze, deníčky, porodnice a poradny, kde odpovídají odborníci z vybraných oborů. Emimino.cz také obsahuje nejvíce diskuzních kategorií a v nich vkládaná témata uživatelkami.

Pro diskuze maminek, kde mohou sdílet své dotazy a společně řešit problémy, lze využít skupin na sociální síti **Facebook.com**. Ty se také objevily v odpovědích maminek v rozhovorech. Typy na konkrétní skupiny budou uvedeny v přehledu v tabulce, která je součástí přílohy. Některé skupiny jsou zaměřené obecně, slouží spíše jako zábavný prvek, jiné jsou určeny pro konkrétní dotazy maminek, na které mohou reagovat ostatní členky skupiny. Mezi všeobecně zaměřené skupiny, které však slouží spíše pro sdílení různých soutěží, receptů, tipů na služby nebo zboží, patří např.: veřejné skupiny **Maminky**, **Maminky maminkám** nebo **Snažilky, těhulky a maminky**, a uzavřené skupiny, kde nutné požádat o přijetí do skupiny, např. **Maminky pro maminky** a **Maminko, nejsi na to sama**. Doporučeny byly také skupiny, které se již vztahují k různým tématům, např.: **Laktační poradkyně/poradci, zastánci a milovníci kojení, spojme se; Očkování a jiné masakry, Nosíme děti**. Podobných skupin a stránek lze nalézt na sociální síti několik. Tyto vybrané mají několik tisíc členů, jiné mají menší počet příznivců. Prostřednictvím sítě Facebook.com sdílejí své články také výše zmiňované weby, ale i e-shopy, organizace a další subjekty, které tak mohou oslovit více uživatelů.

Jako poslední část internetových zdrojů bude uvedeno několik webových stránek věnující se konkrétním požadavkům, např. těhotenství, kojení, výživa. Opět je zde využito doporučených zdrojů od respondentek a následného zadání klíčových slov do internetového vyhledavače. Pro téma těhotenství lze uvést dvě další samostatné internetové stránky: **Těhotenství.cz** a **Těhotenství-příznaky.cz**, informace z této oblasti již byly popsány podrobně v rámci všeobecně zaměřených webů, tyto stránky se zaměřují zejména

na oblast těhotenství, a následně na téma porodu a šestinedělí. Druhá z uvedených je stručnější, ale užitečné informace o těhotenství jsou zde k dispozici také. Respondentky také uváděly problematiku kojení, pro tuto oblast byly nalezeny **Kojeni.cz**, **Kojeni.net** a **Kojim.webnode.cz**. Všechny tři stránky obsahují články s informacemi, rady pro maminky, ale i odborníky. Kojeni.cz jsou stránky Laktační ligy a jsou nejpodrobnější z uvedených, jsou zde k dispozici seznamy laktačních poradců, návrhy na plánované akce, např. přednášky, a také poradna. Z oblasti dětské výživy bylo nalezeno více odkazů, většina z nich je propojena s e-shopem a jejich součástí jsou poradny, kde na dotazy maminek odpovídají zkušení poradci z oblasti dětské výživy nebo lékaři. Tyto webové stránky nabízejí tipy na jídelníček dítěte, ale i články k současným poznatkům z vědy a trendů péče o dítě, a následná doporučení pro rodiče.

Na závěr budou uvedeny příklady webových stránek pro tatínky. I když jsou některé výše zmíněné odkazy přístupné i tatínkům, existují webové stránky určené přímo pro muže, např.: **i-tatinek.cz**, **Tatanaplnyuvazek.cz**, **Tatanamaterske.cz**, **Tatavsukni.cz**, **Tatove.info**. Všechny tyto webové stránky podporují aktivní otcovství, tedy plnohodnotné zapojení otce do péče o dítě. Web **I-tatinek.cz** obsahuje články z různých oblastí, o těhotenství partnerky, péče o dítě, apod., dále také tipy na nákup zboží a recenze produktů. **Táta na plný úvazek** je projekt Ligy otevřených mužů, nabízí tipy na literaturu, odkazy na užitečné webové stránky a další projekty, propaguje Aktivní otcovství a také jsou k dispozici články s radami pro otce. **Tatanamaterske.cz** a **Tatove.info** jsou weby podobně strukturované, druhý zmíněný zahrnuje širší oblast informací, ale obě stránky nabízejí otcům zajímavé tipy na místa, kde trávit čas s dětmi, praktické informace o lékařích, rodinných centrech, ale i produktech pro děti. **Tatavsukni.cz** je blog, který předkládá hlavně tipy na zajímavé novinky na trhu, na produkty pro děti, ale i samotné otce a jejich partnerky, a na akce pro rodiny s dětmi.

4.6 Jiné zdroje

Jako další zdroje využitelné pro vzdělávání v přípravě na rodičovství, a které patří mezi snadněji dostupné, mohou být využity například časopisy, krátké dokumentární filmy nebo televizní pořady. K vyhledání dostupných zdrojů z této oblasti je vhodný opět internet, zejména informace z diskuzí maminek, kde doporučovaly, který časopis je podle nich nejlepší a který osobně čtou pro získání informací o tématu rodičovství. Tento postup byl použitý také při vyhledávání online videí na různých webových stránkách a na Youtube.com, nebo filmech na DVD.

4.6.1 Časopisy

Tištěných časopisů, které se zaměřují přímo na problematiku rodičovství, není mnoho, ale i přesto lze považovat nabídku za dostatečnou, hlavně vzhledem k tomu, že obsah či rozdělení rubrik je v dostupných časopisech velmi podobný. Většinu z nich lze koupit v novinových stáncích nebo v obchodech se smíšeným zbožím, supermarketech a hypermarketech. Všechny níže uvedená periodika je možné také objednat v rámci předplatného, kdy jsou pravidelně doručovány na adresu čtenáře. Jako příklad je uvedeno 5 titulů, které byly doporučeny respondentkami z rozhovorů nebo založených diskuzí. Pro doplnění informací jsem bylo použito vyhledání konkrétních dotazů v diskuzích na webu emimino.cz a modrykonik.cz. Poslední z uvedených titulů „Rodiče“ byl nalezen prostřednictvím internetového vyhledavače po zadání hesla „časopis pro rodiče“ a také v doporučených časopisech na webu azrodina.cz v sekci Zajímavé časopisy a weby. Vybraná periodika jsou pro přehled abecedně seřazena.

- **Betynka** (<http://www.mf.cz/produkty/betynka/>)
- **Máma a já** (http://www.mamaaja.cz/ActiveWeb/Page/cz/about/o_nas.htm)
- **Maminka** (<http://www.mf.cz/produkty/maminka/>)
- **Miminko** (<http://www.casopis-miminko.cz/pro-ctenare/>)
- **Rodiče** (<http://www.rodice.com/o-nas.html>)

Obsah časopisů je víceméně velmi podobný, ať už se jedná o vymezení jednotlivých rubrik nebo zaměření na konkrétní témata. Ve všech případech se jedná o měsíčníky, kdy ročně vychází 10 až 12 čísel, protože někteří vydavatelé, např. v letních měsících tvoří dvojčísla časopisu. Výše uvedená periodika se zabývají problematikou péče o dítě a jeho výchovy, informují o aktuálních trendech ve výchově, spolupracují s odborníky z oblasti lékařství, psychologie, apod. Témata bývají zaměřena také podle ročního období, kdy dané číslo vychází, např. jarní alergie, strava, zdraví, oblékání. Věnují se také všem životním etapám od početí do předškolního věku. Tyto časopisy se zabývají tématy ze života maminek, jejich zdraví, psychického prožívání, péče o tělo, apod. Dalším tématem bývají vztahy v rodině a partnerství.

4.6.2 Videá, dokumentární filmy, televizní pořady

Do této části budou zahrnuty další možnosti zdrojů informací z oblasti rodičovství, které však nejsou tolik obvyklé. V rozhovorech ani v diskuzích tuto možnost žádná z respondentek více nespecifikovala (pouze v případě doplňkového videomateriálu ke

knihám Evy Kiedroňové), ale i přesto při obsahové analýze internetu byly některé z uvedených možností náhodně vyhledány. Dále pro potřeby práce bylo vyhledání těchto zdrojů rozšířeno na server Youtube.com, videoarchiv České televize a na hesla zadávané v internetovém vyhledávači Google.com obsahující klíčové slovo video, např.: „video péče o dítě“.

Televizní program nabízí k tématu rodičovství například pravidelné vysílání pořadu **Sama doma**. Česká televize ho představuje takto: „*Živě vysílaný kontaktní publicistický pořad poskytuje především ženskému publiku zajímavý a inspirativní program, servis, zábavu i informace.*“ Jedná se o jediný pořad zaměřený na rodinnou tematiku s možností interakce, prostřednictvím online chatu s hostem pořadu či dotazy prostřednictvím e-mailu, na které odpovídají odborníci v přímém přenosu, apod. Primárně sice není zaměřený na problematiku rodičovství, avšak velmi často jsou témata jednotlivých rubrik zaměřena na aktuální trendy ve výchově, oblasti péče o dítě, problematice spánku, kojení, výživy či tématu zdraví. Hosty bývají významní čeští odborníci, např. lékaři, psychologové, spisovatelé, právníci, apod. Pořad je vysílán každý všední den, dostupný je také ve videoarchivu České televize, který je volně přístupný na internetu. (Česká televize, 2015, [online])

Za zmínku stojí jistě také dokumentární cyklus **Táta jako máma** z roku 2006, který vznikl za podpory Ministerstva práce a sociálních věcí a více než vzdělávat má propagovat trend aktivního otcovství. V devíti krátkých dílech jsou zobrazeny příběhy otců v různých situacích, např. otcové na rodičovské dovolené, otcové vícerčat, samoživitelé, atd. Tyto dokumenty lze opět nalézt ve videoarchivu České televize. (Česká televize, 2006, [online])

Jako vizuální podpora mohou sloužit také krátká videa dostupná na internetu. Příkladem může být web Unie porodních asistentek (**UNIPA**), která na svých internetových stránkách uvádí Pásmo krátkých filmů o těhotenství, porodu a rodičovství. Filmy vznikly pod vedením dokumentaristky Lenky Cingrošové a jsou dostupné zdarma na serveru Youtube.com. Jedná se o 6 filmů s názvy Kdo je porodní asistentka, Jak podpořit zdravé těhotenství, Jak se připravit na normální porod, Proč kojit své dítě, Vyzkoušejte látkové pleny a Nošení dětí v šátcích. Odkazy lze nalézt na www.unipa.cz nebo přímo pod uvedenými názvy na Youtube.com.

Videa k tématu rodičovství lze nalézt také na webových stránkách **Naseporodnice.cz**. Videa se nachází v části webu „Video archiv“ a jsou dělena do tří základních sekcí: Péče

o děti, Porod dítěte a Průběh těhotenství. Pro informace z péče o dítě je dostupných 8 videí, s tématy koupání miminka, péče o uši, vlásky a nehty, o látkových plenách nebo tématu hlavička dítěte. Všechna videa jsou krátká, v délce několika minut. Videa lze přehrát prostřednictvím odkazu ve video archivu, nebo je možné je nalézt na Youtube.com. Větší nabídka krátkých snímků z oblasti rodičovství, zejména péče o dítě, je dostupná na webu **Jaksetodela.cz**, v kategorii Dítě a rodina, část Péče o batolata. V seznamu se nachází 24 odkazů na videa různého zaměření. Některá videa jsou ve slovenštině, to však nebrání jejich porozumění, a jsou různé délky v rozmezí několika minut. Videa se zabývají koupáním, masážemi, kojením, ale i přebalováním, stříháním nehtů, atd. Videa jsou sem vkládána různými uživateli a pochází z různých zdrojů, tudíž je nelze považovat za ověřená, ale spíše jako inspiraci pro další oblast vzdělávání a vyhledání jiných podrobnějších zdrojů.

Všechna tato výše zmiňovaná videa jsou uložena na serveru **www.Youtube.com**. Pro téma přípravy na rodičovství lze nalézt mnoho videí různého zaměření, seznam nalezených odkazů se tak bude měnit dle zadání klíčových slov. Pro téma „těhotenství“ se objeví jako první doporučený odkaz záznam z přednášky Ivany Königsmarkové, natočené na festivalu Respekt k porodu. Následuje mnoho odkazů na různě dlouhá videa z mnoha komerčních zdrojů, ale také uživatelských videí. Videa pro Youtube tvoří také blogerky, např. Petra Kopolovičová nebo MamaLifestyle, jejichž příspěvky mají počty shlédnutí v řádech tisíců. Autorky zde sdílejí vlastní zkušenosti, tipy na výbavu pro dítě, ale i kosmetické rady, apod. Také tento zdroj informací lze považovat za víceméně inspirativní či zábavný. V další oblasti rodičovství – péči o dítě, jsou vyhledány odkazy zaměřující se na konkrétní témata: kojení, výživa, spánek, přebalování, manipulace s dítětem a další. Oblasti výchovy se věnuje například videokanál portálu **Šance dětem**, který na své stránce nabízí mnoho odkazů na dokumentární filmy, například konkrétní příběhy rodin, ale také různé rozhovory s odborníky na témata trestání ve výchově, nevhodných postupů, ale také potřebách dítěte, atd.

Dokumentární filmy na DVD již nejsou tolik obvyklé. Většina z nich se zaměřuje na téma porodu a jeho formy. Dostupné jsou také DVD obsahující téma výchovy dítěte, většinou se však jedná o doplněk ke kurzům pro rodiče nebo o záznamy přednášek odborníků. Mezi ně patří např. přednášky PhDr. Ludmily Pekařové, která se zabývá tématem výchovy dětí do sedmi let a v druhém cyklu výchovy dětí od 6 do 15 let. Nadace Naše dítě v rámci projektu Pozitivní rodičovství nabízí záznamy z přednášek k tomuto tématu ke shlédnutí na DVD.

Závěr výzkumného šetření

Z výsledků obsahové analýzy vyplývá, že nastávající i současní rodiče mají velké množství možností vzdělávání v oblasti přípravy na rodičovství. Ať už se jedná o formu vzdělávání, kdy je poskytováno subjekty z různých sfér nebo možnosti vzdělávání v individuální formě z vlastních zdrojů, například zakoupených knih, časopisů či vyhledáváním informací na internetu. V této práci nebyly rozlišovány nabídky vzdělávání určených pro nastávající rodiče nebo ty současné, vychovávající děti různého věku. Vzdělávání v této oblasti lze považovat za proces dlouhodobý, který není limitován pouze obdobím těhotenství a porodem, ale lidé se mohou připravovat na jednotlivé vývojové fáze v průběhu života dítěte, nebo mohou získávat informace až na základě aktuálně vzniklého problému a připravit se tak na jeho řešení, pokud by nastal znova.

Přehled výsledků analýzy dostupných zdrojů uvedený v předchozí kapitole slouží pouze pro orientaci ve vybraných oblastech a uvedené konkrétní nabídky mohou sloužit jako příklady či zástupci z vymezených kategorií. Nabídka literatury a hlavně internetových zdrojů je opravdu široká a celkový výčet dostupných stránek nelze prakticky předložit, protože některé zdroje nelze ověřit nebo se informace často opakují. Byly tedy vybrány jako příklad pouze ty nabídky, které se objevovaly v odpovědích respondentek v založených diskuzích, rozhovorech nebo stávajících diskuzích maminek na různých webových fórech. Uvedené jsou také nabídky, které se nejčastěji objevovaly v seznamech vyhledaných položek na základě zadávání různých klíčových slov.

Dílčím cílem výzkumného šetření bylo zjištění, do jaké míry se nastávající a současné maminky vzdělávají. Z diskuzí a rozhovorů, kterých se účastnilo celkově 56 žen, nelze vyvodit celkovou míru vzdělávání současné generace rodičů, ale jistým vodítkem mohou být jejich vyjádřené postoje k tématu. **Skupina 20 respondentek vyjádřila negativní postoj k tématu přípravy na rodičovství**, kde účel vzdělávání v přípravě na rodičovství zpochybňovaly a často tento postoj odůvodňovaly tím, že každé dítě vyžaduje individuální přístup a k rodičovství pomůže mateřský instinkt. Některé z nich uvedly, že informace z oblasti rodičovství vyhledávaly, ale v praxi nefungovaly a hodnotí je jako nepřínosné.

Z výsledků rozhovorů také lze orientačně sestavit žebříček nejčastěji užívaných možností vzdělávání uváděných respondentkami. Mezi nejčastějšími doporučenými zdroji se objevovala literatura, internet a rady z blízkého okolí. Předporodní kurzy, časopisy a další zdroje byly uváděny v menší míře. Některé respondentky uváděly více možností. V tabulce

níže jsou uvedeny počty, kolikrát se doporučený zdroj v odpovědích respondentek vyskytl. Pro zobrazení doporučených zdrojů je vytvořena tabulka č. 5.

Literatura	22
Internetové zdroje	18
Rady rodičů, příbuzných, přátel, pozorování okolí	15
Předporodní kurz	8
Časopisy	3

Tab. 5: Doporučené zdroje

Také z analýzy internetových zdrojů lze usoudit, že nastávající maminky vyhledávají doporučení a recenze dostupných zdrojů, pro tyto účely jsou založeny mnohá diskuzní fóra, kde si samy uživatelky předávají zkušenosti, ale také si navzájem pomáhají při řešení problémů. Zdroje informací bývají doporučovány také prostřednictvím webových stránek a časopisů.

Při výběru oblasti vzdělávání bude jistě hrát roli také finanční náročnost nabídky. V rozhovorech se objevila odpověď, kdy dotazované maminky zvažovaly finanční situaci a podle toho se pak rozhodovaly, jaké prostředky využijí. Předporodní kurzy, ale také možnosti vzdělávání realizované prostřednictvím kurzů, seminářů nebo workshopů, jsou zpoplatněny. Záleží tedy na finanční situaci nastávajících rodičů, zda budou ochotni do vzdělávání investovat. Výsledky analýzy dostupných zdrojů však naznačují, že nabídka možností vzdělávání v České republice je velmi rozmanitá, a je tak dostupná pro všechny rodiče se zájmem vzdělávat se v této oblasti.

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo analyzovat nabídku možností výchovy a vzdělávání v oblasti přípravy na rodičovství. V rámci výzkumného šetření bylo úkolem se zaměřit na největší možný rozsah oblasti této problematiky a analyzovat tak více sfér, kde poskytovatelé vzdělávání působí, ale nalézt také zdroje, které mohou sloužit k individuálnímu vzdělávání pro aktuální potřeby jedince.

Z výsledků výzkumného šetření lze usoudit, že nabídka možností vzdělávání pro tuto oblast v České republice je dostatečně pokryta. Mimo často doporučované zdroje informací, nejvíce užívané diskuze s několika tisíci uživateli, ale také nejžádanějšími publikacemi v knihkupectví, byly vyhledávány i další alternativy, které v odpovědích respondentek nezazněly. V rámci zpracování výsledků analýzy se podařilo vytvořit přehled nabízených možností získávání informací z oblasti rodičovství a mohl by tak sloužit jako vodítko při vyhledávání různých zdrojů při řešení aktuálních požadavků rodiče. Pokud jsou však uvedeny konkrétní instituce poskytující vzdělávání rodičů, jsou zaměřeny na region Hradec Králové, který byl vybrán hlavně z důvodu sídla pedagogické fakulty, pod jejíž záštitou práce vznikala. Nabídky v dalších městech se tedy mohou lišit, zejména z hlediska počtu obyvatel a tedy i množství mateřských center, velikosti knihovny, apod.

Teoretická část byla věnována rodičovství obecně, avšak s důrazem na aktuální situaci v České republice. Mimo jiné se práce zabývala právě plánováním rodičovství, které je úzce spojeno s následnou přípravou na něj. Byly popsány změny v přístupu k rodičovství, zakládání rodin a hlavně jeho časování. K tomuto tématu byly jako zdroje využity zejména sociologické studie, které tuto problematiku mapují dlouhodobě a představují výsledky výzkumů zaměřených na vnímání rodičovských rolí ve společnosti, ale také proměnu současné české rodiny. Dalším hlavním tématem bylo rozdělení rodičovských rolí, které bylo zaneseno jako jedno z kritérií pro rozdělení kategorií výsledků obsahové analýzy. Součástí teoretické části je také představení podpory rodičů organizací z různých oblastí, ty role rodičů často aktuálně definují pro současnou dobu a také realizují osvětovou a vzdělávací činnost, čímž mohou být příkladem propojení teorie a praxe v oblasti přípravy na rodičovství.

Seznam použité literatury

BURGESSOVÁ, Adrienne. *Návrat otcovství: jak se stát moderním otcem*. 1. vyd. Brno: Jota, 2004. ISBN 80-7217-296-4.

DUDOVÁ, Radka. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2008, 234 s. ISBN 978-80-7330-136-1.

FIALOVÁ, Ludmila, HAMPLOVÁ, Dana, KUČERA, Milan a kol. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakl., 2000, 163 s. Studie Slon. ISBN 80-858-5087-7.

HAŠKOVÁ, Hana. *Fenomén bezdětnosti*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 264 s. ISBN 978-807-4190-209.

HAŠKOVÁ, Hana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra, a kol. *Fenomén bezdětnosti v sociologické a demografické perspektivě*. 1. vyd.. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2006, 153 s. Sociologické studie. ISBN 80-7330-092-3.

HAŠKOVÁ, Hana a Hana MAŘÍKOVÁ. *Pracovní a rodinné role a jejich kombinace v životě českých rodičů: plány versus realita*. Editor Alena Křížková. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2006, 105 s. Sociologické studie. ISBN 80-7330-112-1.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.

CHALOUPKOVÁ, Jana a Petra ŠALAMOUNOVÁ. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004, 60 s. Sociologické studie. ISBN 80-7330-062-1.

JURČIKOVÁ, Kateřina. *Rizikové sexuální chování (se zaměřením na dospívající)*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2013, 54 s. Bakalářská práce.

KATRŇÁK, Tomáš. *Na prahu dospělosti: partnerství, sex a životní představy mladých v současné české společnosti*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2010, 222 s. ISBN 978-802-1054-554.

KŘÍŽKOVÁ, Alena a kol. *Práce a péče: proměny "rodičovské" v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakl. (SLON), 2008, 163 s. ISBN 80-864-2994-6.

KUCHAŘOVÁ, Věra a Anna ŠŤASTNÁ. *Partnerství, rodina a mezigenerační vztahy v české společnosti*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009, 154 s. ISBN 978-808-7007-761.

LAŠEK, Jan. *Sociální psychologie II*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-968-7.

LAŠEK, Jan a Irena LOUDOVÁ. *Rodina jako základ morálky a občanských postojů dětí*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, 116. s. ISBN 978-80-7435-335-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 4. vyd. Praha: Portál, 2007, 143 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-807-3673-253.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 161 s. ISBN 80-86429-19-9.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 332 s. Psyché (Grada Publishing). ISBN 978-80-247-1362-4.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006, 311 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), ISBN 80-864-2958-X.

PONĚŠICKÝ, Jan. *Fenomén ženství a mužství: psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy*. 2. vyd. Praha: Triton, 2004, 201 s. ISBN 80-725-4374-1.

RAŠKOVÁ, Miluše. *Připravenost učitele k sexuální výchově v kontextu pedagogické teorie a praxe v české primární škole*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2077-6.

SEDLÁČEK, Lukáš. *Aktivní otcovství*. Brno: Nesehnutí, 2008, 63 s. ISBN 978-80-903228-9-1

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, 219 s. ISBN 978-80-262-0217-2.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2006, 390 s. ISBN 80-736-7124-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2000, 522 s. ISBN 80-7178-308-0.

Elektronické zdroje

AKTIVNÍ RODIČOVSTVÍ. *Konference aktivní rodičovství* [online]. 2014 [cit. 2014-12-16]. Dostupné z: <http://aktivnirodicovstvi.cz/ar/program-2014/>

APERIO. *Kurzy a semináře*. [online] 2015 [cit. 2015-02-12] Dostupné z: <http://aperio.cz/8/kurzy-a-seminare>

ČESKÁ ASOCIACE DUL. *Kdo je dula?* [online] 2014 [cit. 2015-01-08] Dostupné z: <http://www.duly.cz/o-nas/>

ČESKÁ TELEVIZE. *Sama doma: O pořadu*. [online] 2015 [cit. 2015-02-20] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1148499747-sama-doma/5605-o-poradu/>

ČESKÁ TELEVIZE. *Táta jako máma*. [online] 2006. [cit. 2015-02-20] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10109546997-tata-jako-mama/206562262900001-otcove-na-rodicovske-dovolene/>

Česko. *Listina základních práv a svobod*. [online] 1993. [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Česko. *Občanský zákoník*. [online] 2014. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/NOZ_interaktiv.pdf

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Plodnost žen*. Praha: 2013. 21 s. (SLDB 2011) Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/BE002FA4D0/\\$File/170224-14.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/BE002FA4D0/$File/170224-14.pdf)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Plodnost, potratovost a ukončená těhotenství podle věku žen. (tabulka) *Zaostřeno na ženy a muže 2014*. Praha: 2014. [online] Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/B6003EA127/\\$File/3000021115.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/B6003EA127/$File/3000021115.pdf)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vysoké školy v České republice*. (tabulka) 2014. [online] Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/D9003FD97C/\\$File/3201814_1208.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/D9003FD97C/$File/3201814_1208.pdf)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Ženy ve věku 15 a více let podle počtu všech živě narozených dětí, podle věku a podle rodinného stavu (tabulka). *Sčítání lidí, domů a bytů 2011*. Praha: 2011. [online] Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30948&th=&vseuzemi=null&v=&vo=null&void=>

EFEKTIVNÍ RODIČOVSTVÍ. *Základní kurz*. [online] 2008 [cit. 2015-02-12] Dostupné z: <http://efektivnirodicovstvi.webnode.cz/informace-o-programu/>

FAKULTNÍ NEMOCNICE HRADEC KRÁLOVÉ. *Porodnicko-gynekologická klinika: Základní informace*. [online] [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: <https://www.fnhk.cz/pgk>

FATHERHOOD INSTITUTE. *FREE „Dads included“ online course*. [online] [cit. 2015-02-12] Dostupné z: <http://www.fatherhoodinstitute.org/training-and-consultancy/dads-included-free-online-course/>

FATHERHOOD INSTITUTE. *Our work*. [online] [cit. 2015-02-12] Dostupné z: <http://www.fatherhoodinstitute.org/about-the-fatherhood-institute/our-work/>

H.A.M. HNUTÍ ZA AKTIVNÍ MATEŘSTVÍ. *Kdo jsme*. [online]. 2012. [cit. 2015-02-12] Dostupné z: <http://www.iham.cz/o-nas/kdo-jsme/>

HNUTÍ ZA AKTIVNÍ MATEŘSTVÍ. *Světový týden respektu k porodu*. [online]. 2015. [cit. 2015-02-12] Dostupné z: <http://respektkporodu.cz/index.php/home>

CHILDFREE.NET. *The Childfree-by-choice pages*. [online]. 2014 [cit. 2015-01-22]. Dostupné z: <http://www.childfree.net/index.html>

INSTITUT VZDĚLÁVÁNÍ EVY KIEDROŇOVÉ. *Kurzy pro rodiče*. [online] 2013 [cit. 2015-02-12] Dostupné z: <http://www.institutek.cz/kurzy-pro-rodice/>

LIGA OTEVŘENÝCH MUŽŮ. *Kdo jsme*. [online]. [cit. 2015-02-15] Dostupné z: <http://ilom.cz/kdo-jsme/>

MAŘÍKOVÁ, Pavla. *Vyberte si správný předporodní kurz*. *Babyweb.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.babyweb.cz/vyberte-si-spravny-predporodni-kurz>

MEDIASEARCH, a.s. pro Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Podoby otcovství v ČR*. [online] 2010. [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://www.tatanaplnyuvazek.cz/wp-content/uploads/2013/05/zaverecna-zprava-podoby-otcovstvi.pdf>

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. *Upravený RVPZV s vyznačenými změnami*. (PDF) Praha: 2015 [online] [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/518/>

NAŠE PORODNICE. *Video archiv*. [online] [cit. 2015-02-12] Dostupné z: <http://www.naseporodnice.cz/video/>

NEMOCNICE PARDUBICKÉHO KRAJE. *Porody*. [online] [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: <http://nemocnice-pardubice.cz/stranka/pro-pacienty-a-navstevy/porody/44/?q=porod>

NEVÝCHOVA. *Proč tenhle kurz, proč těchto 5 témat*. [online] [cit. 2015-02-12] Dostupné z: <http://www.nevychova.cz/kurzy/online/vychova-nevychovou/kurz-2/>

NO KIDDING!. *Frequently Asked Questions*. 2010. [online] [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <http://nokidding.net/faqs.html>

NOKIDDINGCZ. *Klub dobrovolně bezdětných*. [online] Dostupné z: <http://www.nokiddingcz.com/nokiddingcz/>

RESPEKTOVAT A BÝT RESPEKTOVÁN. *O čem je kniha i kurzy*. [online] [cit. 2015-02-12] Dostupné z: <http://www.respektovani.com/index.php?obsah=3>

SEDLÁČEK, Lukáš. *Aktivní otcovství*. [online] 2008. [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://www.rovneprilezitosti.cz/oldweb/admin/upload/0a348316d1/fd6ac79c8b.pdf>

ŠTYGLEROVÁ, Terezie. *Spolu, s dětmi, ale bez oddacího listu*. *Statistika&my: Měsíčník Českého statistického úřadu*. 2015, 5., 1/2015. ISSN: 1804-7149. [online] [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/wp-content/uploads/2015/01/18041501.pdf>

ŠUMANOVÁ, Jana. *Kojenecká poradna. 2012* [online] [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: <http://sumanova.cz/?q=poradna>

TÁTA NA PLNÝ ÚVAZEK. *Aktivní otcovství*. [online] [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://www.tatanaplnyuvazek.cz/aktivni-otcovstvi/>

TÁTA NA PLNÝ ÚVAZEK. *O projektu*. [online] [cit. 2015-02-15] Dostupné z: <http://www.tatanaplnyuvazek.cz/o-projektu/kdo-jsme/>

TÁTOVÉ VÍTÁNI. *O projektu*. [online] [cit. 2015-02-09]
Dostupné z: <http://www.tatovevitani.cz/tatove-vitani/o-projektu>

UNIE PORODNÍCH ASISTENTEK. *Kdo je porodní asistentka?* [online] [cit. 2015-01-08]
Dostupné z:
http://unipa.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=57&Itemid=63

ZDRAVIS. *Příprava k porodu*. [online] [cit. 2015-02-02].
Dostupné z: <http://porod1.cz/pripravakporodu/>

ŽENSKÁ PRÁVA JSOU LIDSKÁ PRÁVA. *Aktivní rodičovství*. [online] Brno: Nesehnutí, 2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z: <http://zenskaprava.cz/tema/aktivnirodicovstvi>

Přílohy

- A. Literatura – Těhotenství
- B. Literatura – Péče o dítě
- C. Literatura – Výchova dítěte
- D. Literatura – Specifické dotazy
- E. Internetové zdroje

A.

LITERATURA

Těhotenství:

- **Aby porod nebolel** – Lucie Groverová SUCHÁ a Lukáš SUCHÝ (2014), 224 s.
  - Prožívání těhotenství, psychosomatika.
- **Co čekat v radostném očekávání** – A. EISENBERGOVÁ, S. HATHAWAYOVÁ a H. MURKOFFOVÁ (2012), 594 s.
  - Komplexní průvodce těhotenstvím a porodem
- **Jsem těhotná, NE nemocná** – Renata PETŘÍČKOVÁ (2009), 360 s.
  - Komplexní průvodce až do období šestinedělí
- **Jsem v tom!** Rady pro nastávající maminky - Nora SZÁSZ a Silvia HÖFER (2010), 304 s.
  - Komplexní průvodce až do období ukončení laktace
- **Kniha knih o mateřství** – Anne DEANSOVÁ (2004), 392 s.
  - Informace o těhotenství od kolektivu lékařů, porodních asistentek a ošetřovatelů
- **Nová kniha o těhotenství a mateřství** – Martin GREGORA, Miloš VELEMÍNSKÝ (2011), 229 s.
  - Informace a rady od období plánování rodičovství po předškolní věk dítěte
- **Nová velká kniha o mateřství** – Markéta BEHINOVÁ, Ivana AŠENBRENEROVÁ a Klára KAISEROVÁ (2012), 320 s.
  - Průvodce pro maminky i tatínky období těhotenství po první roky života
- **Těhotenství – uživatelská příručka** – Sarah JORDAN, David UFBERG (2013), 224 s.
  - Nezbytné informace, tipy pro řešení problémů, rady pro nastávající rodiče
- **Těhotenství, porod a šestinedělí** – Magdalena MIKULANDOVÁ (2007), 136 s.
  - Nejčastěji kladené otázky a odpovědi
- **Zdravé těhotenství, přirozený porod** – Ingeborg STADELMANN (2009), 514 s.
  - Využití bylinek, homeopatie, éterických olejů

B.

LITERATURA

Péče o dítě:

- **Baby lexikon:** 999 odpovědí na otázky kolem dětí – Lili STOLLOWSKY (2008), 336 s.
  - Těhotenství, příprava na porod, první dny života, vztah k miminku, kojení, výživa, alergie, atd.
- **Dítě a já:** Od narození do pěti let – Penelope LEACHOVÁ (2005), 544 s.
  - Výchovné přístupy a každodenní péče – strava, růst, pláč, pohyblivost, hygienické návyky
- **Kniha o matce a dítěti** – Martin GREGORA (2004), 244 s.
  - Přehledný rádce pro rodiče v období od těhotenství do předškolního věku dítěte, možnosti domácí léčby, první pomoci, apod.
- **Koncept kontinua** – Jean LIEDLOFFOVÁ (2007), 176 s.
  - Radí, jak je potřeba zacházet s dětmi, abychom zabránili jejich deprivacím a aby z nich vyrostli samostatní a spokojení lidé. Kontaktní rodičovství.
- **Napapat, vykakat a spát** – Scott W. COHEN (2012), 328 s.
  - Péče o dítě během prvního roku života, strategie a mýty o rodičovských funkcích, rady, přehledy v tabulkách, návody na řešení situací
- **Nejšťastnější miminko v okolí** – Harvey KARP (2012), 312 s.
  - Rady pediatra pro uklidnění miminka, 5 hlavních zásad (zavinování, polohování, bílý šum, houpání, sání)
  - Po této knize následují další díly: **Nejšťastnější batole v okolí** a **Nejšťastnější děťátko v okolí**
- **Něžná náruč rodičů** – Eva KIEDROŇOVÁ (2004), 304 s. + DVD
  - Příručka pro správnou manipulaci s kojencem.
- **Péče o dítě** – Josef ŠVEJCAR (2009), 320 s.
  - Návod, jak správně pečovat o dítě od narození do dospívání.
- **Péče o dítě od kojeneckého do školního věku** – Martin GREGORA (2007), 140 s.
  - Vývoj dítěte v daném věku, péče o zdraví.
- **Rozvíjej se, děťátko** – Eva KIEDROŇOVÁ (2010), 384 s.
  - Stimulace psychomotorického vývoje dítěte do věku jednoho roku.

C.

LITERATURA

Výchova dítěte:

- **7 návyků šťastných dětí** – Sean COVEY (2011), 93 s.
  - Knižka pro rodiče, která pomáhá naučit děti správným hodnotám, ilustrace.
- **Co děti nejvíc potřebují** – Zdeněk MATĚJČEK (2013), 112 s.
  - Potřeby dětí a úkoly rodičů, vychovatelů a psychologů.
- **Jak být dobrým rodičem** – Jiřina PREKOPOVÁ (2001), 88 s.
  - Náhled na potřeby dětí i rodičů, výchovné rady pro rodiče.
- **Jak ho nezk...it** – Oliver JAMES (2012), 390 s.
  - Tři typy matek a jejich výchova, příklady z praxe, zkušenosti, reálné situace
- **Jak mluvit, aby nás děti poslouchaly, jak naslouchat, aby nám děti důvěřovaly** – Adele FABER a Elaine MAZLISH (2013), 272 s.
  - Komunikace mezi rodiči a dětmi, posílení vztahů, porozumění.
- **Jak se stát rodičem, kterým jste vždy chtěli být** - Adele FABER a Elaine MAZLISH (2014), 104 s.
  - Shrnutí výchovných metod a přístupů v komunikaci.
- **Jak žít a nezbláznit se** – Ludmila PEKAŘOVÁ (2006), 200 s.
  - Výchovné rady. Psychologie dítěte od předškolního věku do dospělosti.
- **Líný rodič** – Tom HODGKINSON (2009), 248 s.
  - Líné rodičovství, kritika přehnaného rodičovství.
- **Malý tyran** – Jiřina PREKOPOVÁ (2014), 160 s.
  - O dětské panovačnosti, poruchách vývoje osobnosti dítěte, o dětských potřebách.
  - **Neklidné dítě** – příčiny ADHD a jeho náprava (2013)
- **Pět znaků láskyplné rodiny** – Gary CHAPMAN (2011), 208 s.
  - Dynamika vztahů zdravé rodiny, komunikace, potřeby členů.
- **Respektovat a být respektován** – Pavel KOPŘIVA a kol. (2008), 288s.
  - O komunikaci s dětmi, přístupy ve výchově, vztahy mezi dětmi a rodiči.
- **Věda zvaná rodičovství** – Margot SUNDERLANDOVÁ (2008), 288 s.
  - Vztahy mezi rodiči a dětmi, rady pro výchovu od věku raného po předškolní.
- **Vychováváme děti a rosteme s nimi** – Naomi ALDORT (2010), 232 s.
  - Přístup ve výchově na základě respektu, bez využití moci a manipulace.

- **Zdravé a šťastné dítě** – Jenn BERMANNOVÁ (2012), 432 s.
  - Výchovné působení na dítě ve věku batolete, podpora vývoje, stimulace.
- **Zdravý rozum ve výchově** – Pavla KOUCKÁ (2014), 208 s.
  - Podněty k přemýšlení nad vlastním rodičovstvím, koncept uvolněného rodičovství.

LITERATURA

Literatura pro otce:

- **Ahoj, tati.** – Mal PEACHEY (2008), 240 s.
  - Rady, jak se připravit na roli otce.
- **Kniha o mužství** – Steve BIDDULPH (2011), 280 s.
  - Psychologie mužské i otcovské role
- **Kniha pro tatínky** – Robert RICHTER a Eberhard SCHÄFER (2007), 176 s.
  - Průvodce obdobím těhotenství partnerky, informace o porodu a prvním roce života dítěte
- **Knížka pro tatínky** – John C. CARR (2012), 200 s.
  - Informace o těhotenství partnerky, porodu a dítěti v období do 3 let věku
- **Tátologie** – Pavel BRYCZ (2011), 220 s.
  - Rady ve formě povídek

D.

LITERATURA
Specifické dotazy
<p><u>Spánek:</u></p> <ul style="list-style-type: none">
• Dětský spánek v otázkách a odpovědích – Jennifer WALBURGEROVÁ a Jill SPIVACKOVÁ (2009), 272 s.
• Každé dítě může dobře spát – Anette KAST-ZAHN a Hartmut MORGENROTH (2008), 160 s.
• Klidné spaní a ukládání – Elisabeth PANTLEY (2012), 208 s.
• Spánek malých dětí – Isabelle GRAVILLON (2008), 112 s.
<p><u>Kojení:</u></p> <ul style="list-style-type: none">
• Kojení – praktické rady pro maminky – Jana ZAMARSKÁ (2006), 82 s.
• Průvodce kojením – Ina May GASKINOVÁ (2011), 342 s.
• Všechno o kojení - Vivian WEIGERT (2006), 160 s.
<p><u>Výživa:</u></p> <ul style="list-style-type: none">
• Jídelníček kojenců a malých dětí – Martin GREGORA a Dana ZÁKOSTELECKÁ (2014), 216 s.
• Kuchařka pro rodiče malých dětí - Martin GREGORA (2014), 192 s.
• Výživa pro nejmenší – Annabel KARMELOVÁ (2011), 128 s.
• Zdravá výživa malých dětí – Olga ILLKOVÁ, Lucie NEČASOVÁ, Zdeňka DAŇKOVÁ (2009), 200 s.

E.

INTERNET

Všeobecné informace o rodičovství:

- **Babyonline.cz** (Praktický průvodce moderních rodičů)
- **Babyweb.cz** (Komplexní průvodce mateřstvím)
- **Bonella.cz** (Portál pro maminky a těhotné, e-shop)
- **Maminkam.cz** (Internetová kniha o těhotenství a péči o dítě)
- **Rodina.cz** (Každodeník o dětech a rodičích)
- **AZrodina.cz** (Doporučené odkazy na služby, výrobky, informace)

Internetové stránky časopisů:

- **Mamaaja.cz**
- **Maminka.cz**
- **Mojebetynka.cz**

Diskuzní fóra:

- **Emimino.cz**
- **Maminet.cz**
- **Mimibazar.cz**
- **Modrykonik.cz**

Specifické internetové stránky:

Těhotenství a porod:

- **Těhotenstvi.cz**
- **Tehotenstvi-priznaky.cz**

Kojení:

- **Kojeni.cz** (Laktační liga)
- **Kojeni.net**
- **Kojim.webnode.cz** (Občanské sdružení Mamila)

Výživa:

- **Hrave-zdrave.cz** (poradna – telefon, e-mail, online chat; e-shop)
- **Kojeneckavyziva.cz** (články, dotazy pro lékařku, e-shop)
- **Klub-maminek.cz** (články, poradna – telefon, e-mail, online chat, diskuzní fórum)
- **Nutriklub.cz** (články, poradna – telefon, e-mail, online chat)
- **Vyzivadeti.cz** (poradenské centrum, infolinka, online poradny)

Pro otce:

- **I-tatinek.cz**
- **Tatanamaterske.cz**
- **Tatanaplnyuvazek.cz**
- **Tatavsukni.cz**
- **Tatove.info**